

Remonstrantse Broederschap Handelingen - I

van de Algemene Vergadering van Bestuur
op 11 juni 2022

Handelingen I van de Remonstrantse Broederschap 2021

Inhoud

In memoriam	3
Deel 1 Commissie tot de Zaken – Personalia	8
Deel 2 Commissie tot de Zaken – Activiteiten	11
– Bijlage 1: Personele staat van leden en vrienden	17
– Bijlage 2: Kerkelijk leven	18
– Bijlage 3: Personele bezetting – gebouw	19
Deel 3 Gemeenten	20
Deel 4 Instellingen en Commissies	49
Deel 5 Raad van Kerken en Beraadsgroepen	57
Deel 6 Vertegenwoordigingen in interkerkelijke organen	58
Deel 7 Jaarrekeningen en begrotingen	
– Toelichting op de jaarrekening 2021 Remonstrantse Broederschap	69
– Jaarrekening 2021 Remonstrantse Broederschap	72
– Toelichting op de begroting 2022 Remonstrantse Broederschap *	--
– Begroting 2022 Remonstrantse Broederschap *	--
– Jaarrekening 2021 Centraal Service Bureau	101
– Jaarrekening 2021 Geloof en Samenleving	110
– Begroting 2022 Geloof en Samenleving	124

* Begroting 2022 RB en de toelichting op de begroting worden als bijlage met de vergaderstukken meegestuurd en (te zijner tijd) opgenomen in Handelingen-2 2022

In Memoriam

Geert Jan Bierenga

1933 – 2021

remonstrants predikant

‘Gij houdt mij vast, uw hand in mijn hand’

Op 7 augustus kwam er een einde aan het veelzijdige leven van Geert Jan Bierenga. Hij heeft de Remonstrantse Broederschap op vele wijzen gediend o.a. als gemeentepredikant, als redactielid van het Remonstrants Weekblad en als lid van de CoZa. Als ziekenhuispredikant (sinds 1991 in Enschede) leverde hij o.a. een belangrijke bijdrage aan de gedachtenvorming in onze kerk over euthanasie.

Geert Jan's veelzijdigheid maakte een studiekeuze lastig. Eén van zijn opties was een studie aan de Academie voor Beeldende Kunsten. Het werd theologie maar hij zou op het terrein van de 'beeldende kunsten' zijn leven lang actief blijven. Hij was dat al in zijn studententijd waarin hij o.a. decors bouwde, zich ontpopte als beeldhouwer en affiches ontwierp (o.a. voor het lustrum van de VCSB). Het waren gelukkige jaren.

Geert Jan was in de eerste plaats een pastor, ééntje die mensen het gevoel wilde geven zichzelf te mogen zijn. Hij wist zelf hoe belangrijk dat was: dat hij had mogen ondergaan dat hij bevestigd werd in zijn bestaan noemde hij een beslissende ervaring in zijn leven.

Hij leefde, zo zei hij eens, 'bij de gratie van de appels' die mensen op hem deden. Toen hij met emeritaat ging kwam er steeds meer ruimte voor het appel van de 'dingen'. Hij ging zich oefenen in wat hij noemde 'een ootmoed die de dingen toestaat zich volledig uit te spreken'.

Een van de 'dingen' waarvoor hij als jongen van 15 al liefde had opgevat waren oude Bijbels. Liefkozend sprak hij over 'Bijbel-rapen'. Toen hij mij een keer zijn indrukwekkende verzameling liet zien heb ik iets van zijn ootmoed mogen waarnemen.

Geert Jan had uitgesproken opvattingen die hij niet onder stoelen of banken stak: een kerkenraadslid dat de gemeente 'een goede dienst' wenste, werd onder verwijzing naar de Beginselverklaring voorgehouden dat de gemeente was samengekomen om God te eren en te dienen; een lid van een kiescollege dat belangstellend informeerde 'wat gaat uw vrouw zoal doen in de gemeente?' kreeg als antwoord: 'zij heeft daarin de belangrijkste rol en wel deze: mijn vrouw zijn'.

Het was zijn heilige overtuiging, zo schreef hij eens, dat de kerk de 'spanningen van onze tijd' niet zou overleven' door 'de wereld de wereld te laten' en hij dreef vervolgens de spot met een gemeente waarin men 'zittend op gerieflijke stoelen' samenkomt met mensen 'die je zo goed liggen.'

Met uitgesproken opvattingen treed je onvermijdelijk op de voorgrond. Toch leek hij het liefst 'back-stage' te willen blijven. ('Back-Stage' koos hij als kop voor een interview t.g.v. zijn 50-jarig predikantschap) Maar wie zich 'back-stage' ophoudt, moet soms meemaken dat hij onopgemerkt blijft. Dat kan een pijnlijke ervaring zijn, zeker voor iemand als Geert Jan die als pastor er altijd op bedacht was een ander het besef te geven 'dat hij gezien wordt'.

De tekst boven dit In Memoriam (psalm 73:24; vert.: Huub Oosterhuis) was Geert Jan zeer lief. De tekst spreekt over de 'verborgen omgang' bij de gratie waarvan hij leefde en die hem een vertrouwen gaf waardoor zoveel in zijn leven tot bloei kon komen

Foeke Knoppers

In Memoriam

Eric Henri Cossee

Eric

1944 – 2021

remonstrants predikant

Op zaterdag 18 december overleed Eric Cossee op 77-jarige leeftijd. Hij was een van de meest markante, remonstrantse voorgangers. Gedurende zijn hele leven was hij voluit predikant, het grootste gedeelte van zijn carrière, van 1982-2009, in de Rotterdamse gemeente. Maar daarvoor, daarna en daarnaast diende hij ook een heel aantal kleinere gemeenten: Lisse/Sassenheim, Oude-Wetering, Dordrecht, Waddinxveen, Delft, Zoetermeer en Zevenhuizen. Eric was tot in zijn vezels predikant. Het contact met de mensen stond centraal. Zijn pastoraat (tot vijfhonderd huisbezoeken per jaar!) was het fundament.

Zijn mensenkennis en bewogenheid bij mensen zag je terug in zijn prediking, maar bijvoorbeeld ook in zijn beoefening van de kerkgeschiedenis. Vanaf zijn studententijd had dat vak zijn grote liefde. Hij begon als student assistent bij G.J. Hoenderdaal. Een hele reeks publicaties zou het daglicht zien over remonstrantse en aanpalende geloofsgemeenschappen en theologen. Opvallend is hoe het biografische vaak een centrale rol speelt. Niet voor niets promoveerde hij op een biografie van Abraham des Amorie van der Hoeven (1798-1855), predikant in de gemeenten Oude Wetering en Rotterdam en hoogleraar van het Remonstrants Seminarium. Eric was van 1991-2009 bijzonder hoogleraar (vanwege de Zwinglibond) in de geschiedenis van het unitarisme aan de Faculteit Godgeleerdheid in Groningen. In een klein boekje, ‘Aspecten van het unitarisme’, zijn veel, zeer leesbare artikelen, over deze stroming verzameld. Toen hij in 2009 afscheid nam als hoogleraar kreeg hij een Festschrift aangeboden door collega’s, leerlingen en vrienden waarin lieux de mémoire van de vrijzinnigheid werden besproken. Deze bundel bevat ook een levensbeschrijving door Jan Bremmer.

Een optreden in het programma De Verwondering in 2016 waarin hij werd geïnterviewd door Annemiek Schrijver maakte hem ook bekend buiten vrijzinnige kring. In dit indringende gesprek vertelde Eric heel open over het overlijden van hun oudste zoon Casper: wat dat hem gedaan had en hoe hij er weer enigszins bovenop was gekomen, door telkens een klein stapje te zetten. Zo herwon hij het vertrouwen dat hij nodig had om predikant te kunnen zijn en te blijven. Het gesprek werd besloten door de zegen die hij, op haar verzoek, voor Annemiek Schrijver uitsprak.

Toen Eric in 2009 afscheid nam als dienstdoend predikant in Rotterdam kreeg hij een portret aangeboden dat door zijn aangetrouwde neef Poen de Wijs (1948-2014) is geschilderd. Het laat niet alleen drie markante koppen van Eric zien (Poen: ‘iemand heeft niet slechts één gezicht’), maar ook de toren van de Rotterdamse Arminiuskerk die hem zo lief was. De grappen in Rotterdam over de drie-enige Eric die toch hoogleraar unitarisme was geweest, waren niet van de lucht. Ook afgebeeld zijn de verwijzingen naar twee bijbelteksten die hem een leven gedragen hebben: Pred.9: 10: ‘Al wat uw hand vindt om naar uw vermogen te doen, doe dat’. En Rom.14: 5: ‘Ieder zij voor zijn eigen besef ten volle overtuigd’. Deze woorden schetsen zijn tomeloze inzet om te doen wat er te doen was, gecombineerd met de vrijzinnige vrijheid, waarin het eigen geloof, het eigen besef alle ruimte kreeg. Op 24 december vond de rouwdienst plaats in de Arminiuskerk, waarna hij bij zijn zoon begraven werd naast de Hillegondakerk in Hillegersberg. De teksten die toen uitgesproken zijn, zijn te vinden op de website van de Remonstrantse Gemeente Rotterdam.

Tjaard Barnard

In Memoriam

Donald Harold Mader

Don

1948 – 2022

predikant met bijzondere opdracht

Op dinsdag 4 januari overleed Don Mader. Hij is 73 jaar geworden. Gedurende vele jaren was hij als predikant verbonden aan de Pauluskerk in Rotterdam. Hij kwam over uit de Verenigde Staten.

Ik heb met hem tot mijn pensioen samengewerkt. Ik bewaar plezierige herinneringen aan deze tijd. Donald hield zich bezig met pastoraat voor Engelssprekenden. Bovendien was hij gespecialiseerd in pastoraat voor seksuele minderheidsgroepen.

Donald was theologisch goed geschoold. We moesten nogal eens problemen oplossen. Op zijn medewerking viel steevast te rekenen.

Aanvankelijk had Don een aanstelling bij de PKN (1991). In 2005 ontving hij echter een bijzondere opdracht vanuit de Remonstrantse Broederschap voor zijn werk in de Pauluskerk. Het was fijn dat hem deze mogelijkheid geboden werd. Naast het predikantswerk verdiende Don verder zijn geld met vertaalwerk. Hij heeft voor velen wat betekend en wij hebben van zijn theologische kennis genoten en geprofiteerd.

Na mijn pensioen werkte hij nog een aantal jaren in de Pauluskerk. Enkele kinderen bleven trouw tot het eind. Sommige bezoekers zullen hem bewaren in dierbare herinnering.

Don heeft met name in de Verenigde Staten een moeilijke tijd gehad. Hij heeft mij daarover verteld en wij hebben getracht de problemen te beheersen.

Donals preekte regelmatig in de kerk. Hij legde contacten met vluchtelingen, die hem zeer ter harte gingen.

De Pauluskerk is hem veel dank verschuldigd. Wij bewaren hem in dierbare herinnering.

Hans Visser
emeritus predikant, Pauluskerk Rotterdam

In Memoriam

Annegien de Jonge

1931 – 2022

remonstrants predikante

Op vrijdag 7 januari overleed emeritus-predikant Annegien de Jonge, zij werd 91 jaar. Annegien de Jonge heeft vrijwel haar hele werkende leven in de remonstrantse gemeenten Gouda en Schoonhoven gestaan (1962 – 1994). Ook diende zij korte tijd de gemeente Waddinxveen (1983-1986).

In Gouda was ze begin jaren zeventig actief betrokken bij de totstandkoming van de samenwerkingsgemeente daar, waarin remonstranten, doopsgezinden en vrijzinnig hervormden betrokken waren. Tot haar emeritaat was ze predikant voor het hele samenwerkingsverband, de Federatie Gouda. In al die jaren is ze ook van grote betekenis geweest voor de oecumene binnen de stad.

Annegien de Jonge was een betrokken en doortastende vrouw, trouw in haar contacten en tot het einde toe belangstellend en nieuwsgierig. Haar predikantschap werd gekenmerkt door een grote maatschappelijke betrokkenheid en door een scherp oog voor de kracht en de zwaktes van de mens. In de inleiding van een bundel die bij haar emeritaat verscheen, schreef de redactie: de preken van ds. De Jonge zou men kunnen typeren als goed in kaart gebrachte verkenningen van het terrein dat ligt tussen het bijbelse motto ‘God heeft mensen nodig’ en de feitelijke constatering ‘niets menselijks is ons vreemd’.

Uit haar overwegingen sprak altijd een grote theologische zorgvuldigheid en een literaire interesse en begaafdheid. Daarachter ging in de loop der jaren meer en meer een worsteling schuil met de klassieke godsbeelden. Een aantal jaar terug zei ze daarover in een interview: ‘Ik zou, als je me nu zou moeten indelen, misschien wel bij de Ietsisten ingedeeld moeten worden.’

Dat nam overigens niet weg dat de bijbel een blijvende inspiratiebron voor haar was. Ze voelde zich geroepen en gedragen door het bijbelse visioen van vrede en gerechtigheid. Haar ervaringen uit de oorlog hebben daar een belangrijke rol in gespeeld. Niet voor niets is het een van de dingen die ze tot op het laatst is blijven doen: rond 4 mei op basisscholen vertellen over de verschrikkingen van de oorlog en over het belang van verzoening en vergeving.

Vanwege haar inzet voor diverse maatschappelijke projecten en haar grote betrokkenheid bij mensen in moeilijke situaties is heeft ze een koninklijke onderscheiding ontvangen. Dat heeft haar heel goed gedaan en tegelijk was ze daar bescheiden over.

Voor Annegien waren de vriendschappelijke contacten met haar (school)vriendinnen, haar oud-studiegenoten en haar collega's een dragend onderdeel van haar leven. En ook de contacten met een groot aantal gemeenteleden uit haar werkend bestaan onderhield zij trouw. Door velen zal ze gemist worden om haar hartelijke belangstelling, haar vermogen tot verbinden en haar bevoegenheid met betrekking tot een christendom dat gericht is op een wereld van recht en vrede. Op 17 januari is Annegien de Jonge in haar geboorteplaats Hoogeveen begraven.

Kim Magnée – de Berg

In Memoriam

Roelof Pieter van Dijk

Roelof

1966 – 2021

geestelijk verzorger

Roelof heeft van ca. 2007 tot 2012 gewerkt als jeugdpastor voor de gemeenten Alphen, Zwammerdam-Bodegraven, Boskoop en Nieuwkoop. Met een mix van spel en cultuur probeerde hij het jeugdwerk daar actief te houden. In 2009 kreeg hij bovendien een bijzondere opdracht vanuit de Remonstranten voor zijn werk als geestelijk verzorger bij de Gemiva-SVG Groep, locatie Swetterhage in Zoeterwoude.

De kerkmuziek was zijn grote passie. Hij was o.a. organist in Nieuwkoop. Door zijn precaire gezondheid kon hij het orgelspelen op een gegeven moment fysiek niet meer aan. Dat deed hem verdriet, maar klagen deed hij niet.

Landelijk zijn we Roelof veel dank verschuldigd voor zijn werk in de taakgroep liturgie, waar hij zich speciaal richtte op het digitaal beschikbaar maken van liturgisch materiaal voor onze (vorige) website. Verder was hij betrokken bij het tot stand komen van de remonstrantse liturgieklapper, de begeleidingsbundel van de liederen uit Tussentijds en bij de startfase op weg naar het huidige Nieuwe Liedboek.

In 2013 heeft hij zich om gezondheidsredenen moeten terugtrekken. Hij moest zijn activiteiten beperken en richtte zich sindsdien vooral op zijn werk als geestelijk verzorger.

Annemarie Gerretsen

Deel 1 Commissie tot de Zaken - Personalia

1 maart 2021 – 1 maart 2022

Overleden

- In dit verslagjaar hebben we afscheid moeten nemen van de volgende predikanten: G.J. Bierenga (7 augustus 2021, 88 jaar), E.H. Cossee (18 december 2021, 77 jaar), D.H. Mader (4 januari 2022, 73 jaar) en A. de Jonge (7 januari 2022, 91 jaar).
- Daarnaast betreuden wij het overlijden van R.P. van Dijk (30 oktober 2021, 55 jaar), bij leven geestelijk verzorger en jeugdpastor.

Kerkelijke zendingen

Er is een wijziging in de eisen ten aanzien van de registratie van geestelijk verzorgers. Hierdoor ontvangen predikanten soms een algemene remonstrantse zendingsbrief voor werkzaamheden als geestelijk verzorger, zonder dat zij hiervoor direct aan een instelling verbonden zijn.

- S.M. van der Sluijs heeft per 1 april 2021 een zending ontvangen als pastoraal medewerker bij Amaris Zorggroep Laren.
- P.J. Vlasblom heeft per 1 mei 2021 een zending ontvangen voor werkzaamheden bij de penitentiaire inrichting Vught.
- M.A. van Bokhoven ontving een algemene zending per 31 juli 2021.

Proponentsexamens

- Op 3 juli 2021 legden M.A. van Bokhoven, S.M. van der Sluijs en A. van der Velde met goed gevolg het proponentsexamen af in Arnhem.
- G.M. Ubels deed dat op 18 september 2021 in Amersfoort.

Beroep en afscheid in gemeenten 2021

- Ds. G.M. Ubels begon per 1 maart 2021 als voorganger in Alkmaar, na het behalen van het proponentsexamen is zij daar als predikant werkzaam.
- Ds. P. Lootsma is per 1 mei 2021 beroepen als predikant in de gemeente Naarden-Bussum.
- Op 30 juni 2021 is ds. F. Kruijff met emeritaat gegaan; hij vertrekt daarmee uit de gemeente Utrecht.
- Op 30 juni 2021 is de (verlengde) aanstelling van ds. S. Bouman afgelopen voor zijn werk in Friedrichstadt.
- Ds. J.W. van Malde heeft vanaf 1 juli 2021 het predikantschap in Amsterdam neergelegd. De aanstelling in Nieuwkoop loopt gewoon door.
- Ds. C.S. Kruijff is per 1 juli 2021 begonnen als gemeentepredikant in Utrecht. Met het aannemen van deze aanstelling beëindigt zij haar werk als innovatiepredikant bij de gemeente Naarden-Bussum.
- Dr. M.F.C. Junte is per 1 juli 2021 gestopt als predikant bij de gemeente Schoonhoven.
- Ds. L.J. Lijzen vertrok per 31 augustus 2021 uit de gemeente Groningen om per 1 september als predikant te beginnen in de gemeente Utrecht. Een deel van zijn aanstelling is bestemd voor werkzaamheden t.b.v. de remonstranten Schoonhoven.
- Dhr. J.W. Douwes is vanaf 1 september 2021 voorganger in de gemeente Dordrecht.
- Dr. P.A.P.E. Kattenberg is vanaf 1 oktober 2021 predikant van de gemeente Friedrichstadt.

- Dr. S. Coenradie heeft per 1 oktober het predikantschap in Eindhoven neergelegd. Zij gaat zich weer fulltime richten op het vak levensbeschouwing in het onderwijs.

2022

- Dhr. J.J. Marinus is per 1 maart 2022 aangesteld als voorganger in de Parkstraatgemeente Arnhem.

Met betrekking tot innovatiepredikanten/-projecten

- Ds. C. Kruijff vertrok per 2 juli 2021 als innovatiepredikant uit de gemeente Naarden-Bussum.
- Dr. S. Coenradie heeft per 1 oktober haar baan als vernieuwingspredikant in de gemeente Eindhoven opgezegd om weer terug te keren naar het onderwijs.
- Ds. Mpho Tutu van Furth is vanaf januari 2022 werkzaam in Vrijburg voor het project A New Voice.
- Vernieuwingsproject ZielZin in Nijmegen stopt per 1 april 2022 in de huidige vorm; dr. P.J.A. Nissen heeft zijn aanstelling opgezegd.
- J.J. Marinus is per 1 maart 2022 gestopt als innovatiepredikant in de gemeente Utrecht en als coördinator van De Leven in verband met een beroep door de gemeente Arnhem.

Vacatures en te verwachten vacatures

Amsterdam	: vertrek ds J.W. van Malde; vacature
Arnhem	: vertrek ds. M.G. Fernhout (01-09-2020); vervuld: dhr. J.J. Marinus (01-03-2022) (interim aanstelling: ds. S.M. van der Sluijs van 01-01-2021 tot en met 30-06-2021)
Dordrecht	: vertrek ds. J.F. Klijnsma (01-10-2020); vervuld: dhr. J.W. Douwes (01-09-2022)
Eindhoven	: vertrek dr. S. Coenradie (01-10-2021); vacature
Friedrichstadt	: vertrek ds. S. Bouman (30-06-2021); vervuld: dr. P.A.P.E. Kattenberg (01-10-2021)
Groningen	: vertrek ds. L.J. Lijzen (01-09-2021); vervuld: ds. B. Borger (01-07-2022)
Naarden-Bussum	: vertrek ds. F.F. Boogerd (01-09-2020); vervuld ds. P. Lootsma (01-05-2021)
Nieuwkoop	: vertrek ds. J.W. van Malde (01-10-2022); vacature
Utrecht	: vertrek ds. A.L. Wieringa (01-12-2020); vervuld ds. C. Kruijff (01-07-2021) (interim aanstelling: ds. C.M. Geels tot en met 30 juni 2021)
Utrecht	: vertrek ds. F. Kruyne (01-07-2021); vervuld ds. L.J. Lijzen (01-09-2021)

Bijzondere gedenkdagen voor gemeenten *(voor zover bekend)*

- In 2021 bestaat de samenwerking tussen doopsgezinden en remonstranten in Leiden 50 jaar.
- Op 5 september 2021 heeft de gemeente Eindhoven haar 90-jarig bestaan gevierd.
- Friedrichstadt bestaat in 2021 400 jaar! De festiviteiten vonden uiteindelijk plaats op 24/25 september: oecumenische openluchtdienst, harp-cd, magazine over de historie van de stad waaronder die van de remonstranten, een tentoonstelling en veel media-aandacht.
- Dokkum vierde op 31 oktober 2021 400 jaar remonstranten in Dokkum. In de Sneuper verscheen een artikel over de geschiedenis van de V.C.G. Dokkum.
- De Hutkerk in Emmen, een samenwerkingsverband waarin ook remonstranten participeerden, is opgehouden te bestaan. In het jaar dat het 60-jarig bestaan gevierd had moeten worden, sloten zij hun bestaan af met een laatste gezamenlijke viering met kerstmis.
- Per 1 januari 2022 zijn de Remonstrants Gereformeerde Gemeente Schoonhoven en de Remonstrantse Gemeente Utrecht samengevoegd tot één kerkelijke gemeente; Schoonhoven is vanaf nu een wijkgemeente van de remonstrantse gemeente in Utrecht.

Academie

- Prof. dr. P.J.A. Nissen is per 1 augustus 2021 gestopt als rector ad interim van het Arminius Instituut-Remonstrants Seminarie, prof. dr. C.W. Anbeek neemt deze taak voorlopig waar.
- Per januari 2022 is dr. G.D. Minderman benoemd tot interim – rector van het Remonstrants Seminarium.
- Prof. dr. C.W. Anbeek is per 1 augustus 2021 tevens benoemd tot bijzonder hoogleraar ‘Women and Care for the Future’ op de Internationale Graal – leerstoel aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religie wetenschappen van de Radboud Universiteit.
- Dr. A. Dicou werkt per 1 januari 2022 voor één dag in de week aan de Brusselse Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies. Inhoudelijk, gaat het om het voorbereiden van een kerkinnovatief project (‘City chaplaincy’). Dit is een leer/werkgemeenschap op het gebied van grotestadspionieren, over de taalgrenzen heen.

Deel 2 Commissie tot de Zaken - activiteiten

1 maart 2021 – 1 maart 2022

Ook dit jaar hadden we te maken met de coronapandemie. En net als vorig jaar zochten we elkaar vooral digitaal op. Het College van Overleg (CVO) in april en de Agemene Vergadering van Bestuur in juni kwamen per Zoom bijeen en ook het CVO in het najaar werd op het laatste moment omgezet in een digitale bijeenkomst. De Commissie tot de Zaken (CoZa) heeft de voordelen van digitaal vergaderen ontdekt en wisselde deze af met fysieke bijeenkomsten wanneer de coronamaatregelen dat toelieten. Onverminderd voelde het bestuur de zorg van gemeenten, leden en vrienden over het virus en daarmee gepaard gaande gezondheidsrisico's, als ook het gebrek aan fysieke bijeenkomsten. De CoZa is telkens weer onder de indruk van de veerkracht en weerbaarheid van onze gemeentes. Dankzij inenting en boosterprikken mogen we inmiddels weer samenkomen en zijn we weer blij dat we als vanouds naar de kerk kunnen gaan. Maar waar we hoopten op rust en verlichting dient nu de mondiale zorg om de oorlog in Oekraïne zich aan. En ook dat houdt ons Remonstranten bezig. Binnen onze gemeenten worden kaarsjes aangestoken, wordt er gebeden en worden er initiatieven genomen om de slachtoffers van de oorlog te ondersteunen.

Uitwerking speerpunten beleidsvisie en portefeuillevdeling CoZa-leden

Het werk van de CoZa stond voor een belangrijk deel in het teken van de uitwerking van de beleidsvisie 2020-2030, die tijdens een extra (digitale) AV van Bestuur in november 2020 werd goedgekeurd. Een visie is nog geen uitgewerkt plan en dus blijft er volop werk aan de winkel. De opzet van de visie is de Remonstranten door de komende tien jaar te gidsen met als belangrijkste doel de organisatie toekomstbestendig maken. Aan de bestuurstaafel spraken we in dat verband over het belang van een goede inrichting van de (landelijke) organisatie, die in toenemende mate dienstverlenend zal moeten zijn aan steeds kleiner wordende gemeenten in het land. Een belangrijke vraag daarbij is: hoe voorkomen we daarbij dat de organisatie niet te zwaar wordt opgetuigd, zodat ze wendbaar is. Daarbij doet de samenstelling van de teams ertoe. Immers als teams goed zijn samengesteld en “de juiste mens de juiste taak doet”, zal er positieve energie vrijkomen, die weer kan helpen om de organisatie toekomstbestendiger te maken.

Voor 2021 had de CoZa een vijftal prioriteiten benoemd: 1) de ondersteuning van de gemeenten en regionalisering; 2) het invullen van de vacatures in gemeenten; 3) het evalueren van het innovatieproces tot nu toe en op basis daarvan bij- en/of aanscherpingen te formuleren; 4) het werken aan een aantal thema's in het convent op het gebied van onderlinge samenwerking, behoefte aan bij- en nascholing, en de ontwikkeling van een nieuw taalveld om semantische leegloop van kerkelijk en vertrouwd jargon te voorkomen; 5) het doorontwikkelen van het remonstrants gedachtegoed in relatie met de samenleving.

Om te zorgen voor de juiste sturing hierbij werd er in het vorige bestuursjaar een portefeuillevdeling gemaakt, zodat de CoZa-leden elkaar goed op de hoogte kunnen houden van de voortgang op de diverse terreinen. Dit blijkt plezierig te werken en zo houden we met elkaar in de gaten of er geen gaten vallen.

Platform InZicht – visie en regie op taal, thema's en activiteiten

Er bleek grote behoefte te zijn aan een goede afstemming tussen Convent, Arminius Instituut-Seminarium, de taakgroep Marketing & Communicatie en het Landelijk Bureau. Dit komt mede voort uit het speerpunt van de CoZa (zie hierboven, speerpunt 5) om het remonstrants gedachtegoed door te ontwikkelen in relatie tot zingevingsvraagstukken die actueel zijn in de samenleving. Om hier invulling aan te geven ging in september 2021 InZicht van start. Vertegenwoordigers van het Arminius Instituut, het Convent van Predikanten, de

taakgroep Marketing & Communicatie en het Landelijk Bureau zorgen samen voor een overall visie op thema's en activiteiten van de Remonstranten. InZicht zet de toon voor wat betreft thema's en activiteitenkalender. Tegelijkertijd heeft het een lichte structuur: het is een verbindend en coördinerend platform waar de gremia die zich bezighouden met het remonstrants gedachtegoed en het doorgeven ervan elkaar vinden. Ze heeft als taak te bewaken dat er voldoende inhoudelijke doordenking is op thema's en activiteiten en dat er voor de diverse doelgroepen (intern, maar ook extern) een goed en voldoende aanbod is. Koen Holtzapffel is voorzitter, Annemarie Gerretsen is secretaris en Teddy van der Burg is portefeuillehouder namens de CoZa. Met de komst van InZicht is de taakgroep Theologie en Bezinning komen te vervallen.

Taakgroep Personeel, Gemeenten en Innovatie

Personeel en Gemeenten- vacatures, ondersteuning van gemeenten en regionalisering

Op het vlak van Personeel en Gemeenten benoemde de CoZa twee prioriteiten. Onder voorzitterschap van Pieter Jöbssis, tevens portefeuillehouder in de CoZa, werden deze (verder) opgepakt. De eerste prioriteit was het invullen van de vacatures, zodanig dat, waar ook maar enigszins haalbaar, predikanten voor minimaal 0,4 fte worden aangesteld. De gedachte daarachter is dat grotere aanstellingen meer lucht en ruimte geven om de taak goed in te vullen. En er waren nogal wat vacatures: in Utrecht, Friedrichstadt, Arnhem, Eindhoven, Groningen, Naarden/Bussum en Dordrecht. Op het moment van schrijven zijn deze vacatures (nagenoeg) ingevuld. Uitzonderd in Friedrichstadt allen voor minimaal 0,4 fte en in Naarden-Bussum met een tijdelijke invulling.

De tweede prioriteit betreft het gesprek over de centrale vraag wat de toekomst van de gemeenten het beste dient en of regionalisering en/of samenwerking daarbij een oplossing kan bieden. Daartoe gaat de taakgroep per regio in eerste instantie met voorzitters en in tweede instantie met predikanten in gesprek over mogelijke raakvlakken en kansen tot samenwerking. Afgelopen half jaar is de taakgroep begonnen met gesprekken met gemeenten in Zuidwest Nederland (Dordrecht, Rotterdam, Midden Zeeland, Sommelsdijk en Vlaardingen) en het Groene Hart (Alphen, Leiden, Waddinxveen, Boskoop, Nieuwkoop, Gouda, Den Haag, Oude Wetering en Zoetermeer). De eerste gesprekken zijn vooral verkennend, maar de taakgroep krijgt positieve reacties op de initiatieven tot gesprek. Zij zal komend jaar ook de gesprekken aangaan met de andere gemeenten en als er bijzonderheden te vermelden zijn, dan zal ze deze uiteraard delen.

Regionale samenwerking is er ook bewerkstelligd tussen de remonstrantse gemeenten Utrecht en Schoonhoven. Per 1 januari is de gemeente Schoonhoven definitief een onderdeel van gemeente Utrecht. De gemeenten Apeldoorn en Oosterbeek zitten in een vergelijkbaar proces. De gemeente Emmen heeft bij gebrek aan leden en vrienden toestemming gevraagd zich te mogen opheffen.

Innovatie

De derde prioriteit werd uitgewerkt in de werkgroep Innovatie, die valt onder de taakgroep Personeel, Gemeenten en Innovatie en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van Pieter Jöbssis. Dit betrof het evalueren van innovatie(plekken) en op basis daarvan bij- en/of aanscherpingen formuleren. Voor de zomer werd de evaluatie afgerond en gedeeld met de Algemene Vergadering van Bestuur. Wat konden we daarvan leren? De innovatiepredikanten hebben ingezet op een radicaal andere koers om mogelijk heel nieuwe doelgroepen te bereiken. In tegenstelling tot de traditionele "aanbod-gestuurde" werkwijze in de gemiddelde gemeente zijn de innovatiepredikanten op zoek gegaan naar de "vraag" naar zingeving en wat we voor die nieuwe doelgroepen kunnen betekenen. De innovatiepredikanten hebben de vrijheid gebruikt om op een zeer persoonlijke wijze invulling gegeven aan de zoektocht en hebben derhalve zeer uiteenlopende doelgroepen bereikt. Daarbij werd wel duidelijk dat er weinig animo is bij die groepen om aan te sluiten bij het traditionele gemeentelven.

Door de wezenlijk andere aanpak van de innovatiepredikanten bleek het moeilijk de gastgemeenten te betrekken bij de nieuwe activiteiten en groepen. Het verwachtingspatroon binnen de gastgemeente was vooral: nieuwe

leden en vrienden die op traditionele manier deelnemen aan de standaard gemeenteactiviteiten. Het spanningsveld tussen het aanbodgestuurde proces binnen een gemeente en het vraaggestuurde proces van Innovatie maakte dat het innovatieproces vrij geïsoleerd opereerde en er weinig interactie was met de rest van de Broederschap. Daar werd de belangrijke lering uit getrokken dat de begeleiding van het innovatietraject en de interactie met de brede organisatie sterk moet worden verbeterd. Dat laat onverlet dat het proces ook een schat aan ideeën en activiteiten heeft opgeleverd die goede grond biedt tot verdere doordenking van het proces.

Naast het werk van de Innovatiepredikanten werd ook De Leven recent geëvalueerd. Ook daar was een belangrijke conclusie dat het zoeken naar een andere, moderne stijl van werken binnen De Leven zeker vruchtbaar is gebleken, maar ook dat De Leven als middel om jongeren in het algemeen te interesseren voor het remonstrantse gedachtegoed te beperkt is gebleven.

De werkgroep Innovatie heeft de periode na de zomer gebruikt om tot een aanscherping van de visie te komen. Belangrijke uitgangspunten waren daarbij dat de doelgroep scherper moet worden gedefinieerd. In de pioniersfase was deze praktisch oneindig en hadden we te weinig beeld of het aanbod van de Remonstranten aansluit bij de deelnemers aan de innovatieactiviteiten. Bovendien was de aanpak duur door de inzet van predikanten zonder vrijwilligers. Dat deze aanpak niet goed werkte bleek ook uit het feit dat drie van de vier innovatiepredikanten een andere baan hebben gezocht en gevonden. Een belangrijke ontwikkeling is dat er inmiddels overal in de organisatie innovatie-initiatieven worden genomen (voorbeelden worden genoemd onder het kopje “lokale initiatieven en Reserve 2030, verderop in deze tekst). En vooral deze ontwikkeling leidt tot het inzicht dat het wijs is om de diversiteit aan initiatieven te gaan regisseren van onder één dak. Daarbij wordt dan de primaire vorm van werken met innovatiepredikanten losgelaten en wordt er ingezet op projecten die gebaseerd zijn op goede projectplannen. Daarnaast is het innovatieproject De Leven stopgezet.

Om zo veel mogelijk uit innovatie te halen heeft de CoZa de werkgroep Innovatie gevraagd om op zoek te gaan naar een duo (2 x 0,4 fte, betaald uit de innovatiegelden) die het proces kunnen ondersteunen: een projectleider innovatie en een creatief leider innovatie die samen het innovatieproces gaan stimuleren en regisseren. Zij zijn als het ware de “enablers” van het innovatieproces. De creatief leider is inspirator en ondersteunt bij conceptontwikkeling van innovatieprojecten. De projectleider heeft een meer zakelijke insteek. Het is de bedoeling dat deze mensen na de zomer beginnen met hun werk.

Lokale initiatieven en Reserve 2030

De CoZa riep met goedkeuring van de Algemene Vergadering van Bestuur de Reserve 2030 in het leven. Afgelopen najaar konden gemeenten de eerste projectvoorstellen doen voor een bijdrage (onder de voorwaarde van minimaal 50% cofinanciering). Deze reserve maakt gedurende vijf jaar een ton per jaar vrij voor projecten en activiteiten die extern gericht zijn en een bijdrage leveren aan het toekomstbestendig maken van de organisatie. Dit leverde prachtige plannen op: in Amsterdam werd Mpho Tutu aangetrokken om een nieuw programma, waaronder Evensongs, neer te zetten. In Doesburg ontstonden plannen voor een bijzonder kerstproject, Hoogeveen diende een plan in voor een open-kerk programma op donderdagochtenden, vanuit de landelijke organisatie was er een verzoek om het maken van podcasts te ondersteunen, Meppel organiseert gesprekskringen rondom het spel ‘Tussen Zon en Maan’, Oosterbeek organiseert diners pensant onder de titel Vrije Tafel van Oosterbeek, in Twente heeft predikante Kirsten Slettenaar het initiatief genomen om een tijdschrift te maken onder de naam ‘Blad voor je mond’ en de predikanten in Zuidwest Nederland vroegen een bescheiden bijdrage om actief te kunnen zijn in elkaars gemeenten. Ook zit er een theatervoorstelling in de kerstperiode in de pijplijn. En er komt meer aan, een aantal plannen wordt op dit moment verder uitgewerkt.

Convent

De portefeuillehouder van de CoZa voor het convent is Kirsten Slettenaar. Zij zit ook in het moderamen van het convent. Ook voor het convent werd een aantal speerpunten benoemd: “onderlinge samenwerking verbeteren,

behoefte aan bij- en nascholing, en de ontwikkeling van een nieuw taalveld om semantische leegloop van kerkelijk en vertrouwd jargon te voorkomen”. Er zijn twee werkgroepen ingesteld die hier invulling aan gaan geven en elk met een eigen onderwerp verdiepend aan de slag gaan. De eerste is de werkgroep Taal en de tweede de werkgroep Professionalisering van predikanten.

Marketing & Communicatie en externe profilering

De taakgroep Marketing en Communicatie onder voorzitterschap (ad interim) van Mieke van Elk, die ook portefeuillehouder op dit onderwerp in de CoZa is, werkte aan landelijke zichtbaarheid en ondersteuning van gemeenten. Veel activiteiten werden gekoppeld aan de parallel lopende jaarthema's, te weten het Polarisatieproject en het Parabelproject. Het Polarisatieproject was landelijk georiënteerd en richtte zich in de eerste plaats op de maatschappij, het Parabelproject in de eerste plaats op gemeenten. Met een prachtige Beraadslag, helaas digitaal, onder de titel “Verrassend verbonden” werden de thema's met elkaar verbonden en tevens afgesloten. Het komende thema zal twee jaar lopen vanaf Pinksteren en is getiteld “Vele talen, in alles de liefde”.

Op de oprichtingsdatum van de Remonstrantse Broederschap, 30 september, 402 jaar na dato, werd de tweede Tolerantielesing gehouden. De eerste werd gehouden bij de feestelijkheden rond het vierhonderdjarig bestaan en dat smaakte naar meer. In 2020 was er geen gelegenheid door corona, maar afgelopen najaar was de tweede Tolerantielesing dan een feit. Onder het thema Over polarisatie en “het vergeten wij” kwamen we deels in het Catharijneconvent en deels digitaal bij elkaar. Commissaris van de Koning Jaap Smit, rabbijn Marianne van Praag en onze eigen predikante Antje van der Hoek zorgden voor een boeiend en levendig programma.

Ondersteund door de taakgroep verzorgde het landelijk bureau nog meer landelijke activiteiten. Digitale bijeenkomsten rond het jaarthema, een succesvolle digitale miniaturesreeks en een digitale Pinksterdienst zijn daar voorbeelden van. De website wordt wekelijks verrijkt met blogs op actuele, verdiepende en zingevende thema's. En komend jaar wordt er gekeken of het landelijke retraite-aanbod kan worden uitgebreid. In samenspraak tussen landelijk bureau en taakgroep wordt er momenteel gekeken hoe we voor activiteiten projectteams samen kunnen stellen waardoor de taakgroep de ruimte krijgt om vooral te denken over goede marketing en goede communicatie om de Remonstranten en de activiteiten sterk te profileren.

Wat het functioneren betreft vond een verbetering plaats door een aantal mensen met goed gevoel voor marketing en communicatie te betrekken bij de taakgroep. Daarbij participeert ook de hoofdredacteur van AdRem, Tjaard Barnard, waardoor de lijnen zo langzamerhand goed bij elkaar komen.

Onder regie van Joost Röselaers, binnen de taakgroep verantwoordelijk voor externe profilering, was er onverminderd presentie in landelijke media. Overigens delen we al deze lezenswaardige artikelen ook via onze sociale kanalen, zodat iedereen toegang heeft.

Oecumene

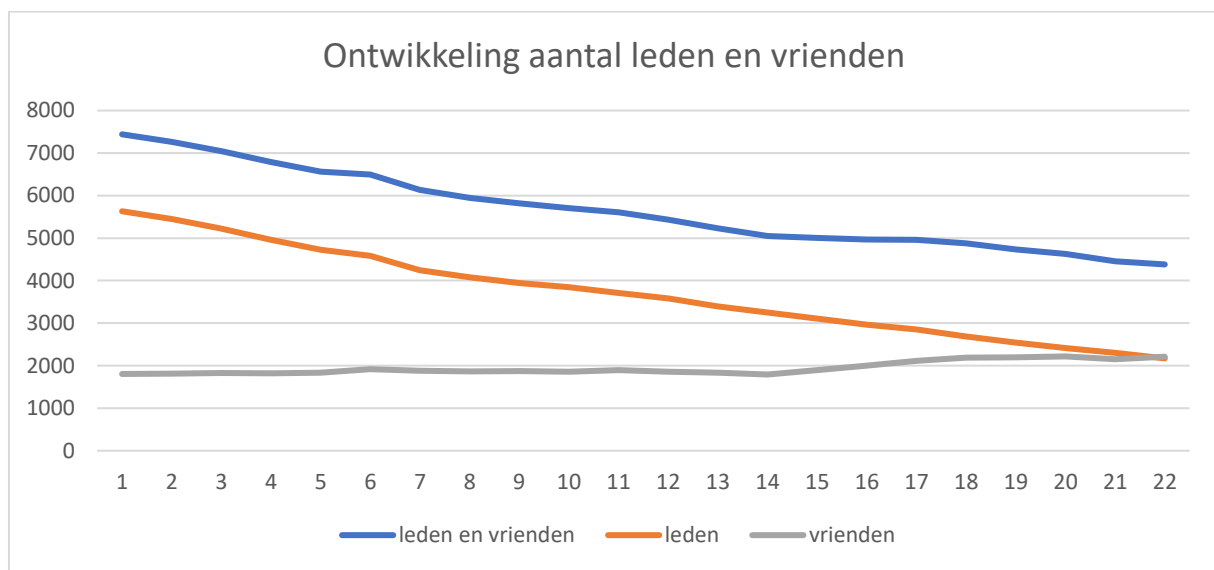
Met dank aan Japke van Malde, portefeuillehouder namens de CoZa op dit onderwerp, werd oecumene nieuw leven ingeblazen. Elders in de Handelingen vindt u een uitgebreider verslag van de taakgroep. De herbezinning op dit onderwerp leidde tot een verzoek aan de AV van Bestuur om de Raad voor Samenwerking en Oecumene op te heffen onder gelijktijdige instelling van een Taakgroep Oecumene. Dat is gehonoreerd. Tot het begin van dit jaar was Japke van Malde voorzitter ad interim en stelde een gezond team samen. Inmiddels heeft Leonie van Staveren het voorzittersstokje van haar overgenomen. Op dit moment vindt er een bezinning plaats op de instanties met wie we een vruchtbare samenwerking willen of willen behouden.

Arminius Instituut

Ook elders in de Handelingen treft u een uitgebreid jaarverslag van het Arminius Instituut-Seminarium. De CoZa stemde in met de benoeming - op voordracht van het curatorium en met instemming van de staf - van Goos Minderman als rector a.i. De eerste taak van Goos is om het meerjarenplan nader uit te werken. Als rector vervangt hij sinds februari Christa Anbeek in de CoZa.

Ledental

Per januari 2022 waren er in totaal 4381 remonstranten: 2172 leden en 2209 vrienden. Voor verdere details, ontwikkelingen per gemeente etc. Verwijs ik u naar de personele staat op blz. 17 en met betrekking tot gegevens over het kerkelijk leven naar blz. 18 en verder.

Publicaties

Publicaties die vanuit de landelijke organisatie geproduceerd zijn:

- Remonstrantse bezinningsbrief: Ik laat je niet alleen. Over polarisatie en het vergeten wij, meegestuurd met AdRem, maart 2021
- Koen Holtzapffel (red.), Geef mij die dwaze meisjes maar. In gesprek met Jezus' gelijkenissen, uitgeverij Skandalon 2021
- Het vrije lied 2021 (Het Vrije Lied is een prijsvraag voor het maken van nieuwe liederen voor in de kerk. De Remonstranten zijn de organisator van het geheel. Tekstschrijvers worden uitgenodigd om liedteksten te schrijven, de beste tien worden door de organisatie op muziek gezet. De twintig uitgekozen liedteksten en de partituren van de tien teksten die op muziek zijn gezet worden uitgegeven in een boekje; eigen beheer 2021).

Publicaties van remonstrantse predikanten en theologen, publicaties over remonstranten (*voor zover bekend*):

- Florus Kruyne, De lange adem, bundel teksten van Florus Kruyne samengesteld ter gelegenheid van zijn afscheid als predikant, eigen beheer Remonstrantse Gemeente Utrecht, juni 2021
- Eginhard Meijering, Over het gezag van traditie en bijbel, uitgave in eigen beheer, juli 2021
- Margreet Jonkers-van Gunsteren, Leven is spelen, uitgave in eigen beheer, november 2021

Landelijk Bureau

De aanstelling van Joost Röselaers ten behoeve van externe profilering is per september 2021 beëindigd. In onderling overleg is afgesproken dat hij deze taak verricht in de 10% predikantstijd die bestemd is voor taken voor de landelijke organisatie. Jaap Marinus heeft zijn innovatietaak voor het jongerenproject De Leven beëindigd in verband met zijn aanstelling in de Parkstraatgemeente, Arnhem. Verder zijn er geen wijzigingen in de bezetting van het bureau.

Per 1 januari 2022 ziet de formatie en bezetting van het landelijk bureau er als volgt uit:

Annemarie Gerretsen	Algemeen Secretaris	80%
Liesbeth Orthel	Bureaucoördinator	100%
Michel Peters	Projectmedewerker	80% - o.a. beraadslag, AdRem, G&S
Mariëlle van Royen	Adviseur P&O	40%
Christa Anbeek	Begeleiding Innovatieplekken	30%
Jaap Marinus	De Leven	40% - tot maart 2022
<i>Op projectbasis:</i>		
Carla van der Knaap	Thesaurie	20% - detachering vanuit KKA
Joost Röselaers	Predikant in algemene dienst t.b.v. externe profilering	10% - tot september 2021

Samenstelling Commissie tot de Zaken verslagjaar 2021/22

Functie	Naam	Aftredend	Toelichting
Voorzitter	mw. T.J. van der Burg (Teddy)	2022	eenmaal herkiesbaar
Thesaurier	dhr. J. Muysken (Joan)	2022	eenmaal herkiesbaar
Lid	mw. A.C. van Elk (Mieke)	2023	tweemaal herkiesbaar
Lid	dhr. G.P. Jöbsis (Pieter)	2024	tweemaal herkiesbaar
Lid	mw. ds. J.W. van Malde (Japke)	2024	tweemaal herkiesbaar
Lid	mw. ds. K.J.G. Slettenaar (Kirsten)	2024	tweemaal herkiesbaar
Lid	dhr. A.A.H. Verkerke (Ard)	2023	tweemaal herkiesbaar
Adviseur	mw. prof. dr. C.W. Anbeek (Christa)	nvt	
Secretaris	mw. A.M.D. Gerretsen (Annemarie)	nvt	

Bestuurstermijnen Commissie tot de Zaken: 1 x 4 jaar, 2 x 2 jaar (maximaal 8 jaar totaal)

Bijlage 3 Personele staat van leden en vrienden

GEMEENTE	totaal			leden										vrienden										bel.							
	2022	2021	verschil	totaal			bij					af		totaal			bij				af										
	totaal leden/vrienden 2022	totaal leden/vrienden 2021		leden 2022	leden 2021	verschil	getuigenissen	beginverklaring	van vriend lid	herinschrijving	attestatie	adm. bijgeschreven	overlijden	bedanken	van lid vriend	vertrek	adm. afgeschreven	vrienden 2022	vrienden 2021	verschil	inschrijving nieuwe vrienden	van lid vriend	herinschrijving		adm. bijgeschreven	vestiging van elders	overlijden	bedanken	van vriend lid	vertrek elders	adm. afgeschreven
Alkmaar	91	91	0	32	35	-3						-2				-1	59	56	3	5						-1	-1				33
Alphen ad Rijn	67	62	5	33	33	0			2			-1		-1			34	29	5	4	1										8
Amersfoort	63	67	-4	42	46	-4						-2	-2				21	21	0												
Amsterdam	206	209	-3	117	125	-8						-4	-3	-1			89	84	5	12						-4	-3				
Apeldoorn	44	49	-5	30	33	-3						-1	-2				14	16	-2								-2			6	
Arminius*	24	20	4	0	0	0											24	20	4	4											
Arnhem	77	80	-3	48	52	-4						-3		-1			29	28	1	1										2	
Boskoop	9	11	-2	9	8	1			2						-1		0	3	-3											-3	5
Doesburg	69	69	0	38	39	-1			1	-2							31	30	1	2										-1	2
Dokkum	47	49	-2	36	36	0			1	-1							11	13	-2			1				-3				28	
Dordrecht	70	74	-4	32	39	-7						-6			-1		38	35	3	2		1								8	
Ede, DeLeven	33	23	10	0	0	0											33	23	10	10											
Eindhoven	130	132	-2	71	89	-18						-3	-1		-14		59	43	16	2		14								15	
<i>Emmen</i>	<i>0</i>	<i>4</i>	<i>-4</i>	<i>0</i>	<i>4</i>	<i>-4</i>									<i>-4</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>													
<i>Friedrichstadt</i>	<i>69</i>	<i>69</i>	<i>0</i>	<i>63</i>	<i>63</i>	<i>0</i>										<i>6</i>	<i>6</i>	<i>0</i>													
Gouda	37	38	-1	28	29	-1								-1			9	9	0											35	
Gravenhage	284	292	-8	160	171	-11						-9	-2				124	121	3	8						-2	-2	-1		391	
Groningen	138	157	-19	82	87	-5	3		1			-5	-1	-3			56	70	-14						-2	-4	-3	-2	-3	23	
Haarlem	125	128	-3	50	54	-4						-3	-1				75	74	1	2	1	1				-1	-2				
Hilversum	40	44	-4	21	24	-3											19	20	-1	1										-1	
Hoogeveen	56	60	-4	23	25	-2											33	35	-2	1						-1	-2			14	
Hoorn	51	52	-1	20	21	-1											31	31	0												
Leeuwarden	54	57	-3	31	34	-3	1										23	23	0	1		2				-2	-1			16	
Leiden	150	150	0	78	81	-3											72	69	3	3		1				-1				5	
<i>Lochem-Z</i>	<i>94</i>	<i>94</i>	<i>0</i>	<i>37</i>	<i>37</i>	<i>0</i>										<i>57</i>	<i>57</i>	<i>0</i>													
Meppel	24	26	-2	14	15	-1											10	11	-1											4	
Midden Zeeland	40	34	6	18	17	1		1		2		-1	-1				22	17	5			6				-1				5	
Naarden-Bussum	189	192	-3	103	106	-3	1		2	5		-10			-1		86	86	0	8						-1	-1	-3	-3	38	
Nieuwkoop	70	70	0	21	22	-1			2								49	48	1	5						-4				19	
Nijmegen	55	55	0	31	29	2	2										24	26	-2									-2		7	
Oosterbeek	120	131	-11	50	57	-7											70	74	-4	3						-2	-4				
Oude Wetering	43	42	1	16	17	-1											27	25	2	4						-2					
Rotterdam	503	511	-8	280	294	-14	1	1	2	3							223	217	6	14		1				-2	-3	-1	-1	-2	17
<i>Schoonhoven</i>	<i>60</i>	<i>60</i>	<i>0</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>0</i>										<i>51</i>	<i>51</i>	<i>0</i>													
Sommelsdijk	67	65	2	29	28	1			1								38	37	1			1								11	
Twente	110	126	-16	58	68	-10		1									52	58	-6	3						-3	-5	-1			
Utrecht	504	496	8	230	235	-5	1	1	1	2	1						274	261	13	29	3	1				-5	-13	-1		-1	
Vlaardingen	55	60	-5	33	37	-4											22	23	-1											3	
Waddinxveen	31	31	0	22	22	0			2								9	9	0											11	
<i>Zoetermeer</i>	<i>9</i>	<i>9</i>	<i>0</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>0</i>										<i>1</i>	<i>1</i>	<i>0</i>													
Zwolle	86	84	2	40	40	0											46	44	2	6		1					-3	-2		14	
Landelijke leden	387	382	5	129	131	-2	1		2	4							258	251	7	35		5				-3	-10		-5	-19	
Totalen	4381	4455	-74	2172	2300	-128	3	1	8	5	12	21	-108	-29	-2	-16	-23	2209	2155	54	164	2	10	14	19	-44	-55	-10	-13	-33	720
GEMEENTEN	totaal leden/vrienden 2022	totaal leden/vrienden 2021	verschil	leden 2022	leden 2021	leden verschil	getuigenissen	beginverklaring	van vriend lid	herinschrijving	attestatie	adm. bijgeschreven	overlijden	bedanken	van lid vriend	vertrek	adm. afgeschreven	vrienden 2022	vrienden 2021	vrienden verschil	inschrijving nwe vrienden	van lid vriend	adm. bijgeschreven	herinschrijving	overlijden	bedanken	van vriend lid	vertrek elders	adm. afgeschreven	belangstellenden	

Per januari 2022 is Emmen opgeheven en is Schoonhoven voortaan onderdeel van Utrecht; het gevolg is volgend jaar pas zichtbaar in dit overzicht. **In rood: geen gegevens ontvangen, cijfers van 2021 aangehouden.**

Bijlage 2

Kerkelijk leven

Gegevens voor zover
doorgegeven door
gemeenten

*Deze cijfers gaan jaarlijks
naar het Kaski t.b.v.
onderzoek en worden
gebruikt t.b.v. de actie
Kerkbalans*

gemeente	kind - doop	volwassene - doop	jeugdwerk tot 12 jaar	jeugdwerk 12-20 jaar	volwassenen - catechisatie	volwassenen - gesprekskringen	volwassenen - andere activiteiten	huwelijk - levensverbintenis	kerkelijke begrafenisceremonie	bezoekers kerkdiensten	bezoekers experimentele dienst
Alkmaar						25				35	45
Alphen						10			1	23	
Amersfoort - do-re-vvp			13	11	3	50	50		5	30	30
Amsterdam - re-vvp	14			20				1		75	
Apeldoorn						8	15		1	10	4
Arminius											
Arnhem - re-vvp						40	45			25	25
Boskoop - re-vvp							10			25	7
Doesburg										25	
Dokkum									4	28	35
Dordrecht			4	8		20			2	15	
Eindhoven									1	25	
Emmen											
Friedrichstadt											
Gouda - do-re-vvp			20		7	35		1	1	90	
Gravenhage	1		4	11		15	25		8	30/70	10
Groningen			6	1	10	40				30	30
Haarlem						9			1	30	
Hilversum - do-npb-re-vvp						20	30		3	30	10
Hoogeveen						11	20			25	20
Hoom - do-re											
Leeuwarden						6	30			20	20
Leiden - do-re			14	8						32	
Lochem											
Meppel - do-re											
Midden Zeeland - re-vvp						21			2	20	
Naarden-Bussun						40	20		4	15	40
Nieuwkoop							40		6		
Nijmegen - do-re						30	60			30	7
Oosterbeek									3		
Oude Wetering						16	15		2	20	
Rotterdam (incl. Breda)					4	45	40		16	58	30
Schoonhoven											
Sommelsdijk											
Twente		1			20	30			1	40	
Utrecht	8		30	6	15	140	342		5	100	
Vlaardingen											
Waddinxveen									2	20	
Zoetermeer - do-re-vvp											
Zwolle											
Landelijke leden						15					
De Leven Ede										20	
Vernieuwingspred											
Totalen	23	1	91	65	59	626	742	2	68	896	313

Bijlage 3

Personele bezetting, gebouw

*Gegevens voor
zover doorgegeven
door gemeenten*

gemeente	aantal predikanten	aantal predikanten in FTE	aantal pastoraal werkers	aantal pastoraal werkers in FTE	aantal vrijwilligers	eigen kerkegebouw
Alkmaar	1	0,4			10	ja
Alphen	1	0,15			8	ja
Amersfoort - do-re-vvp	1	0,8	1	0,15	100	ja
Amsterdam - re-vvp	2	0,8	1	0,3	75	ja
Apeldoorn	0				15	ja (1/3 deel)
Arminius	1	0,3				nee
Arnhem - re-vvp	1	0,5				ja/vacature interim
Boskoop - re-vvp	1	0,3			7	ja
Doesburg	1	0,4			20	nee
Dokkum	0	0	1	0,1	25	ja
Dordrecht	2	0,6			20	ja
Eindhoven	1	0,6			30	ja
Emmen	0					ja
Friedrichstadt	1	0,2				ja
Gouda - do-re-vvp	1	0,75			45	nee
Gravenhage	1	1,5			70	ja
Groningen	1	0,8			40	nee
Haarlem	1	0,7			38	ja
Hilversum - do-npb-re-vvp	2	0,8			50	ja
Hoogeveen	1	0,25			30	ja
Hoorl - do-re	1	0,5				ja
Leeuwarden	1	0,2			15	nee
Leiden - do-re	1	0,8			30	nee
Lochem	1	0,5				ja
Meppel - do-re	1	0,35			5	nee
Midden Zeeland - re-vvp	0				80	nee/vvp
Naarden-Bussum	1	0,55			30	ja
Nieuwkoop	1	0,3			30	ja
Nijmegen - do-re	2	0,5			25	ja
Oosterbeek	2	0,6			50	nee (fonds)
Oude Wetering	1	0,16			20	ja
Rotterdam	2	2,05			75	ja (pacht, stichting)
Schoonhoven	1	0,2				ja
Sommelsdijk	0					ja
Twente	1	0,6			40	ja
Utrecht	3	2,2			175	ja/vacature interim
Vlaardingen	0					ja
Waddinxveen	0					ja
Zoetermeer - do-re-vvp	1	0,15				nee (vvp)
Zwolle	1	0,3				nee
Landelijke leden	0					nee
De Leven Ede	1	0,4				nee
Vernieuwingspred	4	1,6				nee
Totale	46	21,81	3	0,55	1158	

Deel 3 Gemeenten

Alkmaar

Ter inleiding In 2021 is onze gemeente qua leden en vrienden hetzelfde gebleven. Er zijn ondanks de lockdown twee nieuwe vrienden bij en enkele belangstellenden. Er zijn helaas 1 lid en 2 vrienden overleden. In januari namen we afscheid van Pieter Korbee in een mooie Youtube dienst. In maart begon Gerdienke Ubels bij ons als predikant. Haar intrede dienst was op 13 juni 2021.

Kerkdienst/liturgie Onze eigen predikant gaat normaal 1 keer per maand voor, en leidt tevens bijzondere diensten en de feesten, zoals Kerstmis, Pasen en Pinksteren. De overige diensten worden verzorgd door gastpredikanten. Door de lockdown zijn er sinds Kerst 2020 tot eind mei geen fysieke diensten geweest. Een van onze leden heeft 11 Youtube diensten gemaakt, vanaf Kerst 2020. Ondertussen zijn we aangesloten bij de Kerkomroep. Eerst alleen audieel, maar vanaf 30 mei ook visueel. Door De Youtube en Kerkomroep zijn vrijwel alle diensten doorgegaan. Elke derde zondag van de maand is er een bijzondere dienst: Op Adem Komen. Er is een koor, bedoeld om deze vieringen muzikaal te ondersteunen. Leden van dit koor hebben alle diensten, ook de gewone, muzikaal ondersteund in de periode dat er geen gemeente aanwezig was, en ten behoeve van de livestream. Vanaf Pinksteren tot half december waren de vieringen weer fysiek mogelijk. De liturgiewerkgroep, bestaande uit de predikant, de organisten en drie gemeenteleden, is dit jaar bezig geweest met het zoeken naar mogelijkheden voor het koor en de zangers.

Programma Helaas kon onze Voorjaarsserie, toch altijd goed voor ongeveer 50 á 70 belangstellenden, geen doorgang vinden. Wel was er een najaarslezing met ds. Antje van der Hoek over Polarisatie. De lentelunch en adventsmaaltijd gingen dit jaar ook niet door. De twee gesprekskringen en stilte- meditatie hebben tot september stil gelegen. In september is alles weer opgestart, ook het Open Preekcafé, 1x per maand. Dit jaar was er gelukkig wel een Buitendag, activiteiten in en rond de kerk, met daarna een lunch. Dit werd druk bezocht door 40 mensen.

Pastoraat/contact ledenwerk De predikant heeft mensen bezocht, maar tijdens de lockdowns is er door haar en de kerkenraad telefonisch contact gehouden met de mensen van de gemeente. Predikant

en kerkenraad hebben een verdeling gemaakt wie wie belt.

Diaconie Onze diaconale taken bestaan voor het grootste gedeelte uit financiële bijdragen: aan het ISBA Fonds (voor mensen die tussen wal en schip vallen) en aan het inloophuis van oecumenisch centrum De Zwaan. Verder steunen we Toermalijn voor een heil pedagogisch centrum, de Camphill gemeenschap in West Rusland, Tshisti Kloetshi. Taallessen aan statushouders, (Alkmaar Taal Thuis) waarbij een aantal leden nog actief zijn, zijn voorlopig stopgezet.

Samenwerking Sinds 2004 werken we met de Doopsgezinde Gemeente en de Lutherse Gemeente op een aantal gebieden samen, zoals 1x per jaar een gemeenschappelijke oogstdienst en filmmiddagen in het voorjaar. Daarnaast zijn predikant en gemeente actief betrokken bij oecumenische vieringen en bij de ARK (Alkmaarse Raad van Kerken). De gemeenschappelijke oogstdienst werd dit jaar bij ons gehouden met overdenkingen van alle drie de dominees. De filmmiddagen zijn stop gezet.

Publiciteit/werving Goede publiciteit blijft de aandacht van ons vragen. De website wordt regelmatig bezocht. We zijn nu aangesloten bij de kerkomroep waar we af en toe verrassend veel volgers hebben.

Beleid en toekomstperspectieven We willen in ieder geval doorgaan met het eerder genoemde project Op adem komen in een schuilkerk en de Stilte- meditatie. Ook blijven we aandacht geven aan de nieuwe vrienden en belangstellenden met ontmoetingsmiddagen, e.d.. We zijn ook actief op Facebook.

Alphen

Algemeen Het afgelopen jaar werd opnieuw beheerst door de crisis rond corona. Veel activiteiten werden eerst gepland, en later uitgesteld of geschrapt. Voor de predikant, Laura van Asselt, was het ook steeds zoeken hoe zij in de wisselende omstandigheden haar werk kon doen.

Kerkdiensten Er waren over het hele jaar 27 diensten gepland, waarvan één streekdienst in Zwammerdam. Die laatste kon normaal doorgaan, van de andere 26 diensten zijn er 8 volledig geschrapt, 4 opgenomen (2 live uit Leiden, 2 vooraf opgenomen in Alphen), 14 diensten konden met de gemeente gevierd worden waarvan 12 in Zwammerdam en slechts 2 in Alphen. Dit omdat in Alphen de kerk te klein is om voldoende afstand te kunnen houden.

Programma Andere activiteiten die wél door gin-

gen: één koffieochtend, twee gespreksavonden en enkele instuifmiddagen.

Pastoraat/contactleden Met Pasen en met Kerst hebben we alle leden en vrienden een attentie bezorgd.

Communicatie Het blad Gemeenteberichten is als altijd 6x fraai uitgevoerd op papier verschenen.

Werving Activiteiten met bezoekers van buiten de gemeente waren Open Monumentendag en vijf keer Open Kerk (in plaats van elke maand).

Diaconie Ook hebben we meegewerkt aan de plaatselijke inzameling voor kerstpakketten.

Bestuur We konden geen ALV organiseren, maar stuurden alle stukken per post naar de leden en vrienden. Er zijn zes kerkenraadsvergaderingen geweest, waarvan één via Meet. De kerkenraad kon worden uitgebreid met één lid waardoor aan het eind van het jaar het bestuur uit vijf personen bestond.

Amersfoort

Inleiding Net als voor de rest van Nederland was het jaar 2021 voor de Johanneskerk een jaar van continu aanpassen. Diensten met kerkgangers of zonder kerkgangers, met zingen of zonder zingen. Activiteiten die steeds verplaatst moesten worden en soms uiteindelijk niet door konden gaan. Wat bleef was het zoeken naar oplossingen voor het behouden van verbinding.

Beleid Het lopende beleidsplan 'Met hart en ziel, vrijzinnig verbonden', dat was gepland voor de periode 2017-2021 is verlengd tot 2022. In 2021 is in veel gespreksgroepen en commissies gesproken over de sterke en zwakke kanten, kansen en bedreigingen voor de Johanneskerk. Daarmee is een aanzet gegeven voor het nieuwe beleidsplan dat in 2022 van start gaat.

Kerkdiensten/liturgie Elke zondag is er een dienst geweest, met of zonder kerkgangers. Deze diensten werden live uitgezonden via Twitch. Het streamen van de diensten voorziet in een behoefte, ook in tijden dat mensen wel naar de kerk mogen. Daarom is besloten hiermee door te gaan.

Programma Veel activiteiten zijn helaas niet doorgegaan. Er zijn ook nieuwe activiteiten gestart. Zo zijn er twee telefooncirkels geweest die een aantal maanden hebben gefunctioneerd en zijn er poëzie bijeenkomsten geweest via Zoom. In september is er een startzondag geweest met lunch, workshops en muziek en in de Vredesweek is de toren beklommen en een maaltijd geweest met bewoners van het

AZC.

Contactledenwerk In tijden dat we minder bij elkaar mogen komen zijn de contactleden heel belangrijk als ogen en oren, om te voorkomen dat we mensen uit het oog verliezen.

Jongeren Voor de kinderen en jongeren was het moeilijk om activiteiten te blijven vinden die ondanks de maatregelen door konden gaan. De kinderen zijn soms in het park bij elkaar gekomen. Het Kerstspel is uiteindelijk online opgenomen en uitgezonden. De jongeren hebben online bijeenkomsten gehad. Ook hebben zij koekjes gebakken en daarmee geld opgehaald voor het Glazenhuis.

Diaconie Maandelijks is er een collectedoel, afwisselend ver weg en dichtbij. In samenwerking met de Groene Johannes is er gecollecteerd voor Gered Gereedschap en er is ook veel gereedschap ingezameld dat hergebruikt gaat worden in Ghana.

Samenwerken In 2021 heeft de Ruimteviering een aantal diensten ingevuld. Een mogelijke verdere samenwerking met de Ruimteviering wordt op dit moment onderzocht.

Communicatie Er is veel aandacht besteed aan het toegankelijk maken van de online diensten voor mensen met minder computervaardigheden. Iedereen die de dienst thuis zou willen volgen kan daar hulp bij krijgen. Het up-to-date houden van de website en het zorgvuldig communiceren van de steeds wijzigende plannen blijft lastig.

Toekomst Door de aanwezigheid van De Boeier (dagopvang van GGZ Centraal) als huurder heeft de Johanneskerk op dit moment geen financiële zorgen. Met het versoepelen van de maatregelen in zicht gaan wij vol vertrouwen het hernieuwde samenkomen tegemoet.

Amsterdam

De Remonstrantse Gemeente Amsterdam (RGA) werkt samen met de Vrijzinnig Protestanten onder de naam Vrijburg.

Inleiding Het jaar 2021 stond evenals 2020 in teken van corona. Dat heeft betekend dat opnieuw veel online heeft plaatsgevonden. In de zomermaanden waren de diensten en activiteiten weer live. Dankzij de bezielende leiding van het team, in samenwerking met veel vrijwilligers, kijken we terug op een positief kerkelijk jaar. Er blijkt een toenemend aantal belangstellenden voor de diensten.

Vieren In 2021 zijn we begonnen met online kofiedrinken na de dienst. Meestal was de predikant daarbij aanwezig en kon teruggeblijkt worden op de

dienst. Het blijkt dat de online diensten zeer goed bezocht werden/worden. In de zomer hebben we van twee predikanten afscheid genomen te weten Japke van Malde en Lodewieke Groeneveld. Jasper Dijkman kreeg een tijdelijke aanstelling als interim-voorganger. In de diensten *Vrijburg laat voorgaan* zijn Jan Terlouw en Kathleen Ferrier voorgegaan. Veel diensten zijn dit jaar alleen online te bezoeken geweest of kenden een maximum van 30 bezoekers. De liturgie is daarop aangepast en korter geworden. Speciaal was de nieuwe vorm van avondmaal-vieren in Coronatijd.

Programma Er zijn enkele diners pensants geweest waarbij een gast werd uitgenodigd om van gedachten te wisselen over zingeving. In september is gestart met de Friday-lunch. Kringen en groepen zijn ondanks de pandemie door gegaan en kwamen meestal online-bij elkaar. De dagelijkse online-vrijzinnige miniatures zijn na de zomer omgezet in wekelijkse.

Pastoraat/contactleden- en schakelwerk Het pastoraat heeft dit jaar veelal telefonisch plaats-gevonden. Gelukkig kon een aantal mensen ook persoonlijk bezocht worden. Sinds de lockdownperiode worden eenmaal in de 14 dagen uitgeprinte preken naar leden en vrienden zonder email, verstuurd. Het pastoraat is nieuw leven ingeblazen doordat er nu zes contactleden en een coördinator contactleden bereid gevonden zijn drie keer per jaar alle leden en vrienden van 75 jaar en ouder op te bellen. Twee keer per jaar komt deze groep bijeen met de predikanten om te spreken over deze belrondes.

Diaconie De diaconie heeft dit jaar aan alle collecte doelen € 200,00 extra uitgekeerd omdat er via de digitale collectes toch minder geld is binnengekomen. In mei zijn er 70 blikken “vrijheidssoep” uitgedeeld door diaconieleden aan leden en vrienden en een paar organisaties. Deze blikken soep kwamen in de plaats van de vrijheidsmaaltijden die door de gemeente Amsterdam ieder jaar georganiseerd worden maar door de coronapandemie geen doorgang kon vinden. Behalve de jaarlijkse kerstkaart is er dit jaar ook aan alle leden en vrienden een paaskaart gestuurd.

Jongerenwerk en kinderkerk Ondanks de lockdownperiodes is de kinderkerk toch online-doorgegaan dankzij de inzet van een aantal hele actieve vrijwilligers, met het onlinekerstspel als hoogtepunt. De kelder trof elkaar online en later weer in kleine groepen. Een aantal van hen nam deel aan de wekelijkse filosofie cursus. Lodewieke Groeneveld heeft eind december als jongerenwerker afscheid genomen.

Publiciteit/werving/communicatie De website en de digitale Nieuwsbrieven spelen een steeds grotere rol bij de publiciteit van activiteiten.

Beleid en toekomstperspectieven Ondanks de Coronatijd zijn de (online)activiteiten van Vrijburg goed bezocht en stijgt ook de diversiteit van ons aanbod.

Apeldoorn

Algemene situatie Het jaar 2021 is voor de kerkenraad een bijzonder zwaar en moeilijk jaar geweest, niet alleen door corona, maar met name vanwege de naderende opheffing van de gemeente, de te traag verlopemde pogingen om aansluiting te vinden bij de Remonstrantse Gemeente Oosterbeek (RGO). Vanuit de Remonstrantse Broederschap wordt geëist dat we af zien te komen van het 1/3 aandeel in de Regentessekerk. Pas daarna kan een positief advies aan de AV van Bestuur worden gegeven om de gemeente op te heffen. Naast dit alles zijn we natuurlijk druk met het ‘gewone’ aansturen van de gemeente. Bovendien heeft Trude Berkhoff, voorzitter van de RGA, op 8 dec. 2021 te kennen gegeven die taak niet meer te willen vervullen, zodat de kerkenraad nu nog maar uit twee personen bestaat.

Kerkdiensten Van de 18 diensten door wisselende remonstrantse predikanten vielen er door de pandemie 7 af.

Programma Door corona konden ook veel andere activiteiten, zoals het groothuisbezoek en gespreks-groepen, niet plaatsvinden.

Pastoraat Pastoraat en contact met de leden en vrienden waren weer in goede handen van de contactleden en voor zover nodig van de hiervoor beschikbare emeritus predikanten.

Toekomst – regionalisering - fusieperikelen Het op de ALV van 13 september 2020 aangekondigde voornemen om vanwege de kwetsbaarheid en de snel afnemende levensvatbaarheid van onze gemeente naar andere mogelijkheden voor de toekomst te zoeken, zoals bijv. om aansluiting te zoeken bij een andere remonstrantse gemeente –regionalisering is immers een van de speerpunten van de Remonstrantse Broederschap – werd dit jaar intensief voortgezet. Ons doel was aansluiting bij de RGO naar het voorbeeld van West Betuwe-Utrecht, zoals dat al in 2000 gestalte kreeg en goed functioneert. Een eerste bespreking vond plaats in Oosterbeek op 29 januari 2021. Door corona was de kerkenraad genoodzaakt de leden/vrienden via publica-

ties van de ontwikkelingen in dit te informeren. In april kwam uit een enquête onder de toen 47 leden/vrienden van de RGA naar voren dat 34 leden zich uitspraken voor opheffen van de gemeente, 20 leden lid zouden willen worden van Oosterbeek, terwijl 7 anderen de aansluiting wel onderschreven, zonder lid daarvan te willen worden. Op 16 mei was er voor de leden/vrienden een informatie- en discussiebijeenkomst over de enquête-uitslag. Op 7 mei ontving de kerkenraad een notitie van de voorzitter van de RGO met een aantal voorstellen, zoals integratie in de RGO, pastorale zorg en vier diensten van de predikanten per jaar, waarin de kerkenraad zich al zeer kon vinden en die een prima basis kon zijn om verder op door te borduren. Aan het einde van het jaar was het echter nog steeds niet duidelijk, wat de uitkomst was en hoe nu verder te gaan. De kerkenraad heeft zich bij dit alles niet bepaald ondersteund gevoeld door de Broederschap. Er werd traag, of niet gereageerd, en onze oorspronkelijke voorstellen werden terzijde geschoven zonder dat daar tot nu toe werkbare voorstellen tegenover staan. De kerkenraad heeft vanaf het begin drie prioriteiten gesteld: 1. Opgaan van de RGA in de RGO. 2. Voor de komende jaren het remonstrantse in de Regentessekerk zoveel mogelijk veiligstellen 3. Voorkomen dat de twee mede-eigenaren (NPB en VVP) van de Regentessekerk in financieringsproblemen zouden komen door de opheffing van de RGA en de daardoor noodzakelijke verkoop van het 1/3 eigendom in de Regentessekerk. Op de achtergrond speelt voortdurend een rol dat al zeker sinds 2005 de wens leeft bij de NPB en VVP in Apeldoorn én bij een kleine minderheid binnen de RGA, om de handelingsbevoegdheden van de drie partijen onder te brengen in één vrijzinnige vereniging. Die vereniging is er inmiddels, met de NPB en VVP als leden. Tot nu toe is er door de RGA met voor de hand liggende redenen altijd voor gekozen om wel, waar mogelijk, samen te werken met NPB en VVP, maar juridisch, financieel én qua invulling van het gemeentelven zelfstandig te blijven. De conclusie van de inspanningen van dit jaar is dat er nog steeds geen tastbaar resultaat is bereikt, noch in het samengaan met Oosterbeek, noch in de verkoop van de kerk of samenwerking met de Stichting Regentessekerk. Intussen zijn er geen kandidaten die de kerkenraad willen versterken, laat staan de bestaande leden willen aflossen. Alles bij elkaar genomen legt dit een te grote druk op ons als te kleine kerkenraad. Wij vragen ons dan ook af of wij zonder effectieve steun in staat zijn dit tot een goed einde te brengen.

Arminius

Inleiding en beleid In 2021 is er voortgeborduurd op het programma van 2020 met een mix van online en fysieke activiteiten. Dit is als positief ervaren, omdat Arminianen over het hele land verspreid wonen en zelfs in het buitenland. Online kunnen vrienden en betrokkenen makkelijk aanhaken. De activiteiten en weekenden waarin we elkaar in levende lijve ontmoeten blijven wel centraal staan. Hier doen we samen verbindende ervaringen op en ontmoeten we nieuwe mensen.

Vieren Gedurende het jaar hebben een aantal diensten plaatsgevonden. Online was er de dienst met het thema Zoektocht naar onze bestemming. Thuis ontvingen Arminianen een goodiebag met voorwerpen die deze dienst ondersteunden. Met de Jonge Remonstranten van de Geertekerk heeft een online kerstdienst plaatsgevonden. Met verschillende gemeenten was er de coproductie rondom het online kerstverhaal over verwarde Willem. In de weekenden van Arminius vonden ook diensten plaats.

Programma In de eerste maanden van het jaar hebben we meerdere online ontmoetingen gehad rondom het thema Arminius ontdekt verhalen. Er is een online experimentele cabaretshow van Micha Wertheim bezocht met een nagesprek. Tabitha van Krimpen is betrokken bij Arminius en dit jaar uitgeroepen tot Jonge Theoloog des Vaderlands. We zijn met haar in gesprek gegaan over bottom-up theologie. Het startweekend had dit jaar het thema: De Toekomst is Nu! De betekenis van muziek speelde een belangrijke rol. Een DJ heeft met inbreng van ons allen rondom het thema nieuwe muziek gecreëerd. Met een mix van Arminianen en theologen in opleiding uit verschillende landen bezochten we het Liobaklooster van Egmond. De kracht van stilte stond centraal in onze gesprekken en de diensten. De eerste fysieke activiteit die dit jaar plaats kon vinden was een wandeling in de Noord-Hollandse duinen. Het thema van deze wandeling was Waar kijk je naar uit?. In de zomer bezochten we in de activiteit Hemelbestormers de Grote Kerk van Naarden. In het najaar gingen we naar de tentoonstelling over Maria Magdalena in het Catharijse Convent.

Samenwerken In onze vieringen en weekenden hebben we samengewerkt met de Remonstrantse gemeenten in Utrecht, Hoorn, Oude Wetering, Arminius en Lochem-Zutphenen en met de master Theologie aan de VU.

Communicatie Communicatie vindt hoofdzakelijk plaats via de website en onze app-groep *Armini+*.

Pastoraat Onze dominee Jan Berkvens doet het pastoraat voor vrienden en betrokkenen van Arminius. Hij voert hiervoor regelmatig gesprekken met jongeren, op aanvraag.

Toekomst Op het programma staan meerdere culturele en levensbeschouwelijke activiteiten. Bijzonder is het organiseren van de buitenlandse reis naar Roemenië, om daar samen met jongeren van de Unitarian Church onze handen uit de mouwen te steken.

Publiciteit We willen aankomend jaar een Instagram account lanceren om meer jongeren te bereiken. Hier willen we onszelf meer laten zien, activiteiten van onszelf en van anderen promoten en inspireren d.m.v. gesprekken tussen mensen uit verschillende culturele achtergronden.

Aansluiting met remonstrantse gemeenten Arminianen die ons op 35-jarige leeftijd verlaten, lijken niet altijd direct hun weg te vinden bij de Remonstrantse gemeenten. Wij willen graag onderzoeken wat er voor nodig is om die aansluiting beter te kunnen laten verlopen.

Arnhem

Beleid Sinds 2020 is er een nieuw beleidsplan in ontwikkeling voor de gehele Parkstraatgemeente. In 2021 is daar geen voortgang mee geboekt, maar in het nieuwe jaar zal dit weer volop de aandacht krijgen.

Vieren Tijdens de lockdowns werden opnieuw digitale diensten met beeld uitgezonden via YouTube. Toen het even live kon, genoten we van een bijzondere dienst waarin een cantate van Johan Sebastiaan Bach werd uitgevoerd. Dit was in november.

Programma Het jaarthema was *Daar zit muziek in*, maar daar is door corona niet veel mee gedaan. Wel werd er tijdens de digitale vieringen vaak door gemeenteleden muziek gemaakt. Nieuwe initiatieven werden niet ontplooid, het gemeentelven stond op een laag pitje.

Jongeren Geen extra aandacht aan besteed.

Zorg voor elkaar Tijdens de hele coronaperiode was er veel zorg om de kwetsbaren onder ons. Het contactledenwerk ging gewoon door. Met Pasen ontvingen alle gemeenteleden de Veertigdagenkalender en een lief bloembolletje, als Kerstattentie een amaryllisbol en de vrijzinnige kerstbundel.

Diaconie Er werden weer een aantal doelen bepaald. Tijdens de online diensten konden de kijkers geld overmaken op de rekening van de diaconie.

Samenwerken Er is lokaal samenwerking met de

Raad van kerken Arnhem, Waalse kerk, Doopsgezinde gemeente, de protestantse wijkgemeente Arnhem-Zuid en de RK Eusebiusparochie.

Communicatie Er is een nieuwe website in de maak.

Toekomst Begin januari zijn een aantal nieuwe bestuursleden bevestigd, vanaf 1 maart is Jaap Marinus de nieuwe predikant van de Parkstraatgemeente. De coronacrisis lijkt voorbij. Er worden nieuwe plannen gesmeed om het gemeentewerk weer vlot te trekken. Het jaarverslag van 2022 zal er, als het aan het nieuwe bestuur ligt, heel anders uitzien.

Boskoop

Kerkdiensten Het jaar 2021 begon voor de Vrijzinnig Protestantse Gemeente in Boskoop eigenlijk precies als het vorige jaar eindigde. Geen Nieuwjaarsdienst en geen andere diensten. Wel werd geprobeerd steeds een dienst te houden en deze op te nemen en op de site te zetten. Dat is steeds goed gelukt. Er is ook geconstateerd dat deze diensten vaak zijn bekeken/beluisterd.

Pastoraat Onze predikant ds. Sandra van Zeeland heeft, zover dat verantwoord was, onze leden bezocht of telefonisch contact gehouden. Ook met Pasen was er nog geen dienst mogelijk. Besloten is toen om alle leden en donateurs een Paaswens te zenden. In de zomer werd de situatie iets gunstiger. Er volgden weer wat diensten op 1 ½ meter afstand. En het was voor de leden plezierig elkaar weer te ontmoeten. Ook de Startzondag was een succes. Helaas moest vanwege corona in het najaar weer een stap terug gedaan worden. Het was niet verantwoord om de Kerstdienst in de kerk te houden. Ds. Van Zeeland ging voor en er waren drie zangers (m/v). Er is een mooie opname gemaakt die op YouTube en op de site is gezet. Dat werd bijzonder gewaardeerd. Om de band sterkt te houden zijn rond Kerst aan alle leden en donateurs een Kerstwens en de Vrijzinnige Kerstbundel gezonden.

Programma Ook het leerhuis had last van de beperkingen. Gelukkig konden toch nog wat bijeenkomsten worden gehouden.

Conclusie Het was voor de VPG een sober jaar met helaas weinig activiteiten, zowel in onze eigen kerk als op oecumenisch gebied.

Doesburg

Inleiding / algemeen Het hoeft geen betoog dat corona ons lelijk parten heeft gespeeld. Alle bewon-

dering voor de manier waarop telkens weer de diensten en het gemeentewerk werden aangepast. Er is veel gevraagd van de flexibiliteit van met name de predikant. Verderop daarover meer.

Beleid Wij hebben als Kerkenraad in een tweetal heisessies het beleid voor de komende jaren, met name i.k.v. de vernieuwing besproken. Prachtige plannen voor alternatieve diensten, bijzondere vieringen en oecumene. Wij realiseren ons dat, gezien de beperkte financiële ruimte voor een kerkelijke gemeente als Doesburg, er middelen gevonden zullen moeten worden om nieuwe activiteiten te realiseren. Want dat kan niet zonder een beroepskracht en onze predikante heeft haar huidige uren hard nodig voor het gewone gemeentewerk. In 2022 zullen de plannen concreet worden uitgewerkt, zie ook vieringen, samenwerken, communicatie en toekomst. Dit, in overleg met het landelijk bureau.

Vieren Daar waar geen fysieke kerkdiensten konden worden gehouden, werd een digitale dienst verzorgd m.m.v. musici en anderen. Bijzonder was de dienst vanuit het bos door Jaap Marinus. Een alternatief dat zeer werd gewaardeerd. Wij hadden de vieringen rond Kerst heel apart willen invullen (een soort passion over het kerstverhaal), maar corona heeft dat wederom onmogelijk gemaakt. Alle diensten – ook de fysieke - waren digitaal te volgen.

Programma Zowel de Bijbelkring over randfiguren als de discussiegroep over *Geef mij die dwaze meisjes maar* gingen niet door. Het opzetten van nieuwe groepen/kringen bleek niet mogelijk.

Zorg voor elkaar en voor de ander Alle lof voor onze contactleden. Zij onderhielden in deze corona periode de contacten met hun leden, vaak telefonisch en gaven door aan predikant en/of KR als iemand extra aandacht nodig had.

De **diakonie** zorgde voor een goede bestemming van de collectes (ook per bank) en waar mogelijk voor een invulling van oecumenische activiteiten in deze (voedselbank bv).

Samenwerken Corona heeft als positief punt gebracht dat de oecumenische samenwerking in Doesburg nieuw leven is ingeblazen met gezamenlijke kerkdiensten en vieringen. Er is bereidheid om de samenwerking ook na corona voort te zetten.

Communicatie In het algemeen werkt een persbericht in de regionale pers het beste en natuurlijk ook de website en facebook. Maar veel was er niet te melden, nu er geen activiteiten konden worden ont-plooid.

Toekomst Doesburg is altijd een actieve gemeente geweest, met een goed functionerende kerkenraad. Echter, onze leden/vrienden worden ouder en niet

iedereen kan meer actief worden ingezet. Ons beleid is dan ook gericht op een aanpak die ook anderen aanspreekt. Naast de gewone kerkdiensten, gaan we ons richten op alternatieve vieringen, nieuwe activiteiten, goede groepen. Zo hopen we met elan het post-corona tijdperk in te kunnen gaan. Samenwerking met collega Remonstranten en vrijzinnigen is daarbij onontbeerlijk, evenals het kunnen beschikken over extra financiële middelen.

Dokkum

Kerkdiensten In de eerste maanden van 2021 waren er nog geen kerkdiensten. Er werd gebruik gemaakt van de huisdiensten, die wekelijks bij toerbeurt werden verzorgd door voorgangers van de drie Noordelijke Doopsgezinde gemeenten. Een 60 gemeenteleden kregen elke week een extra Berichtenblad met een huisdienst, een bemoedigend woord van de voorzitter, een gedicht, mandala of puzzel thuis bezorgd of per mail toegestuurd.

Pastoraat/contactleden De contactleden zorgden ervoor dat er regelmatig telefonisch contact was of een kaartje ging naar gemeenteleden. Gelukkig waren er vanaf eind mei tot kerst weer kerkdiensten en activiteiten mogelijk.

Programma Tijdens het jaarlijkse Tsjerkepaad was de **kerk open** op zaterdagmiddag van juli tot en met september. De fototentoonstelling Dokkum en omgeving van gemeentelid Hein Joustra trok vele bezoekers, mede dankzij de aandacht in de regionale kranten. Daarnaast wilden de bezoekers graag meer weten over de geschiedenis van de kerk met het torentje en daar vertelden de gastheer/gastvrouw graag meer over. In de Camphuysenzaal was er de hele zomer een mooie collectie boeken en kleine rommelmarkt spullen te koop. Ingeleverde artikelen door gemeenteleden zoals een Rembrandt- en Chagall-bijbel, een locknaaimachine, tent, antiek gebakstel werden verkocht via marktplaats. De opbrengst was voor **restauratie van de kerk**. In oktober stond de kerk helemaal in de steigers, er was groot onderhoud nodig. De schade aan het torentje was erger dan verwacht wat extra kosten met zich meebracht. Het kerkgebouw ziet er weer prachtig uit. De tekst op de voorgevel in goud Een is uw meester en gij zijt allen broeders en ANNO 1852 is weer goed te lezen.

Publicaties In de zomer werd het eerste exemplaar van de Sneuper, historisch tijdschrift over de geschiedenis van Noordoost Friesland, aangeboden aan de kerkenraad met als speciaal thema Kerken in

de schaduw. Aanleiding voor dit themanummer was de geschiedenis **400 jaar Remonstranten in Dokkum**, waar een mooi artikel aan was gewijd. Vanwege de coronamaatregelen moest een feestje worden uitgesteld tot eind oktober. De aanwezigheid van 400 jaar Remonstranten in Dokkum had veel media aandacht. De herdenking was een besloten bijeenkomst voor gemeenteleden en genodigden. Toespraken waren er van de voorzitter van de kerkenraad Wietske Wiersma, commissaris van de Koning van Fryslân de heer A. Brok, burgemeester van Noardeast Fryslân de heer J. Kramer en de voorzitter van de Remonstrantse Broederschap mevrouw T. van der Burg. Tussendoor was er het gedicht van Franciscus van Assisi uit de Remonstrantse liedbundel en liederen van oud-Dokkumer D. R. Camphuysen en Wat ons uitdaagt, het lied van 400 jaar Remonstranten. Na afloop was er tijd voor ontmoeting met een hapje en een drankje. Het was een plechtige, goed verzorgde en inspirerende middag die hoop geeft voor de toekomst van onze gemeente.

In de schijnwerpers De kerk stond in december letterlijk twee keer in de schijnwerpers. Op 10 december, de dag van de rechten van de mens, werd landelijk met de actie Groen Licht aandacht gevraagd voor mensen op de vlucht aan de grenzen van Europa. De kerk was groen verlicht net als vele andere kerken en gebouwen in Nederland. Eind december was de kerk weer in de schijnwerpers met wit licht om zo de aandacht te vestigen op de mooi gerestaureerde kerk en de bedrijven te bedanken die hiervoor hun best hebben gedaan. Ook dit gaf weer de nodige media aandacht. De contacten met de regionale media zijn altijd goed. Men is zeer geïnteresseerd in de geschiedenis en activiteiten van de Ver. Chr. Gem. (Doopsgezind/ Remonstrants) de eerste samenwerkende gemeente, al meer dan 200 jaar.

Dordrecht

Predikanten In de vacature-Klijnsma is benoemd drs. J.W. (Jan) Douwes. De intrededienst op 19 september werd geleid door dr. Martijn Junte. De aanstelling is voor 0,4 fte, waarvan driekwart als gemeentepredikant en de rest te besteden aan innovatie. Daarnaast is ds. A.S. Lenselink werkzaam voor 0,2 fte. Zij richt zich vooral op de vijf gesprekskringen (middelbare scholieren, jonge ouders, bijbels bijspijkeren, wat geloven wij?, literatuur) en een deel van het pastoraat.

Kerkdienst/liturgie Bijzondere diensten: Witte Donderdag (thema: Vasthouden en loslaten) en de Startzondag. Noodgedwongen waren er nogal wat digitale diensten.

Pastoraat/contactledenwerk De predikant heeft vanwege de coronamaatregelen weinig huisbezoeken afgelegd, maar contact bleef er wel via het inbelpastoraat (actief en passief). Aan huis zijn attenties bezorgd.

Diaconie Er was geen diaconale maaltijd, maar toch nog vier keer het eetcafé. De diaconie heeft een kerstwens en kerstattenties verzorgd. Een bijzonder collectedoel was de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF. De coronamaatregelen leidden tot digitale collectes.

Jongerenwerk Jongere kinderen en middelbare scholieren hadden actieve kringen, voor zover mogelijk. Door de beperkingen kon de Lichtjestocht niet doorgaan, maar werden wel versieringen gemaakt voor een interkerkelijke kerstboom op een buurtplein.

Samenwerking Met de Doopsgezinden en de Vrije Evangelische Gemeente in Dordrecht werd vooral in de zomer weer samengewerkt. Verder werd er deelgenomen aan het Platform Dordtse Kerken, zij het dit jaar door de bekende omstandigheden op een laag pitje.

Gebouw Er is verder gewerkt aan het oprissen van delen van het gebouw. Er was genoeg belangstelling met Open-Monumentendag.

Eindhoven

Kerkdiensten Het afgelopen jaar begon zoals het vorige was geëindigd, veelal in het teken van corona. We waren desondanks toch instaat om elke zondag een kerkdienst te verzorgen. Van deze kerkdiensten konden er 3 niet doorgaan vanwege corona en werden er 7 speciale online kerkdiensten gemaakt. Sinds september van het afgelopen jaar zijn wij in het bezit van een vaste camera waarmee een livestream wordt gemaakt van de dienst, zodat deze gevolgd of achteraf bekeken kan worden.

Vacature Op 3 oktober jl. was het de afscheidsdienst van onze eigen predikant mw. dr. Sigrid Coenradie, zij heeft een functie aanvaard in het onderwijs. De gemeente is naarstig opzoek naar haar vervanging. In de tussentijd worden de diensten verzorgd door gastpredikanten en is mw. ds. Rachelle van Andel vaker voorgegaan in kerkdiensten dan oorspronkelijk de bedoeling was.

Programma Dommelbreak is een wekelijkse te-

rugkerende activiteit waarbij gemeenteleden elkaar op dinsdagochtend treffen om met elkaar van gedachten te wisselen over allerhande onderwerpen, zoals de preek van de zondag ervoor. Met veel inspanning van beschikbare vrijwilligers worden er extra activiteiten georganiseerd, zoals de filmkring en toneelkring. In de zomer waren er twee zomerbijeenkomsten die ook door niet gemeenteleden zeer gewaardeerd werden. Het ging over *Reformatie in Brabant* en *Bouwmeester Pierre Cuypers*.

Punten van zorg en aandacht Het voortduren van de pandemie heeft het kerkelijk leven ingrijpend veranderd. Het kerkbezoek is afgenomen en het is moeilijker geworden om voldoende geïnteresseerden te vinden die activiteiten bijwonen of deze mee helpen organiseren. Ook het bezoeken van gemeenteleden door één van de vrijwilligers in de gemeente wordt lastiger om in te vullen met een steeds ouder wordende gemeente.

Eindhoven – Zuid-Limburg

Corona Ook in het jaar 2021 hebben we hinder ondervonden van de mondiale coronapandemie. Voor het tweede jaar op rij hebben we met beperkingen moeten omgaan. Door de gemiddeld hoge leeftijd van onze vrienden en leden was het extra belangrijk de landelijke regels en adviezen strikt op te volgen. Het gevolg was dat fysieke kerkdiensten geregeld werden afgelast of vervangen door digitale bijeenkomsten.

Samenwerking Ook dit jaar hebben we intensief samengewerkt met de protestantse gemeente Eijsden, en daarnaast met de gemeente Maas-Heuveland (Maastricht, Valkenburg, Gulpen en Vaals) en de gemeente Maas-Beekdal (Sittard, Geleen, Beek, Grevenbicht, Urmond).

Kerkdiensten We hadden in principe 9 fysieke diensten gepland. Uiteindelijk werden 6 fysieke diensten gerealiseerd. De dienst van 13 juni 2021 had wel een heel bijzonder karakter. Omdat de Protestantse Gemeente Eijsden de kerk vanwege renovatie niet beschikbaar had, hebben we de dienst in de tuin bij de kerk gehouden. Dominee Coenradie preekte rondom het thema "tuin". Bovendien waren de weergoden ons gunstig gezind en we sloten de bijeenkomst af met een kop koffie en een stuk vlaai. Vier diensten waren uitsluitend digitaal gehouden, waaronder dien van Pinksteren en Kerstmis. De traditionele adventsviering dreigde in het gedrang te komen, omdat het kerkgebouw in Eijsden te klein is en het niet verantwoord was na de dienst bij elkaar te komen in het kerkelijk centrum. Wij zijn dank-

baar dat de Gemeente Maas-Heuveland ons de helpende hand heeft geboden door de grote St-Janskerk aan het Vrijthof beschikbaar te stellen. Op 12 december kon onze adventsviering doorgaan (zij het zonder consumpties). Meteen na de viering namen we feestelijk afscheid van dominee Sigrig Coenradie.

Pastoraat In het najaar maakte het kringbestuur kennis met ds. Willem Boon. Hij is Luthers predikant en is belast met de pastorale zorg voor de Remonstrantse gemeente Eindhoven (incl. kring Limburg). We werkten nauw samen met ds. Rachelle van Andel die als innovatiepredikant het remonstrantse gedachtegoed verder wil uitdragen. Ook in 2022 zetten we deze samenwerking voort.

Programma – Remoda 12 remonstrantse dames die maandelijks bijeen komen rondom het thema *Omzien naar elkaar*. Door corona zijn er slecht 4 bijeenkomsten geweest. Diverse thema's kwamen aan bod: artikelen uit de krant en AdRem gaven aanleiding tot inspiratie en discussie. We genoten olang het weer het maar enigszins toeliet, van het samenzijn in de grote tuin van een van eigen leden. In december namen we node afscheid van Sigrig Coenradie, die - als haar agenda het toeliet – regelmatig bij de bijeenkomsten aanwezig was. We missen elkaar doordat we niet fysiek mogen samen komen. We pakken de draad snel weer op zodra we weer mogen samenkomen.

Bestuur Het kringbestuur vergaderde vier maal.

Emmen

Sinds 1 januari 2022 is De Hutgemeenschap, het samenwerkingsverband van doopsgezinden en remonstranten in Zuidoost Drente niet meer. Er is nog één maal samengevierd: Op 19 december 2021 was voor de laatste keer de traditionele Adventsmaaltijd en op Eerste Kerstdag was de laatste dienst. De aanwezigen wensten ons allen en vooral ook elkaar Licht, Liefde, Vrede en Zegen toe, voor alle dagen van het leven. Zo is na 60 jaar een einde gekomen aan dit samenwerkingsverband. Er waren tijden van grote opkomst en veel activiteiten, maar door de terugloop van het ledental met name in de afgelopen zeven jaar was het voortbestaan helaas niet meer mogelijk.

Historie In 1961 bouwde de Doopsgezinde gemeente in Emmen een eigen kerkje. De architect ontwierp het gebouwtje als: *een hut om in te schuilen*, vandaar de naam Hutkerk. Al snel traden remonstranten uit Emmen toe tot deze gemeente, la-

ter gevolgd door mensen van andere vrijzinnige kerkgenootschappen. Daarop werd in 1971 besloten om de gemeente voortaan de Hutgemeenschap te noemen. Dit heeft 50 jaar zo mogen zijn. Er is veel om in dankbaarheid op terug te kijken, maar het blijft spijtig dat we genoodzaakt zijn te stoppen.

Friedrichstadt

Algemeen Het jaar 2021 zou voor Friedrichstadt - voor de stad en voor de gemeente - een feestelijk jaar hebben moeten zijn: dit jaar was het 400 jaar geleden dat de stad werd gesticht. Tal van feestelijkheden waren gepland, met als hoogtepunt een grote musical op de markt, gespeeld door een honderdtal inwoners van de stad. Het heeft helaas niet mogen zijn: ook hier heeft de Covid-pandemie veel van de mooie plannen verstoord.

Kerkdiensten Natuurlijk werd ook de Remonstrantse Gemeente van de stad door de pandemie in haar activiteiten getroffen. Veel kerkdiensten moesten worden afgezegd, voor de predikant was het lastig of zelfs onmogelijk om de stad te bereiken.

Vooraf voor de situaties van verdriet en rouw werd dat als een inbreuk ervaren op de gewone gang van zaken. Toch konden tussen de buien van de besmettingen door, bij afnemende aantallen, enkele kerkdiensten worden gehouden. Zelfs twee rouwdiensten in de week voor Pasen; de diensten rond Pasen zelf moesten weer worden afgezegd.

Predikanten Deze verbodsbepaling van het kerkelijk leven trof ook, omdat het voor ds. Bouman de laatste maanden van zijn werk in Friedrichstadt waren. Gelukkig is de gemeente er wel in geslaagd een goede opvolger voor hem te vinden, in de persoon van dr. Peter Kattenberg. In de dienst van oktober kon hij door zijn voorganger in zijn ambt worden bevestigd. In augustus, enkele maanden na de formele beëindiging van zijn werkzaamheden, kon dan toch afscheid worden genomen van ds. Bouman. In een feestelijke kerkdienst waarin zelfs de bevestiging van drie jonge leden tot de Broederschap kon worden gevierd.

400 jaar Een kleine pleister op de wonde na de vele afzeggingen was, dat in september - in het kader van het stadsjubileum - op de markt in Friedrichstadt een grote oecumenische kerkdienst kon worden gehouden. In de open lucht, en bij stralend weer, waren mensen uit alle kerken, en die van de joodse gemeenschap, bijeen voor een feestelijke viering van het 400 - jarig bestaan van de stad. De vreugde om het samenzijn dat weer mogelijk was,

versterkte de saamhorigheid in de stad, en het vertrouwen in het samenwerken van de zo verschillende geloofsgemeenschappen.

Gouda

Algemeen Een heel kort verslag omdat er buiten de zondagen - 1x per 2 weken - weinig of geen bijeenkomsten plaats hebben gevonden.

Kerkdiensten Kerkdiensten werden vanuit de St. Jozefkapel gestreamed en aldus goed te volgen. Een aantal keren waren de leden en vrienden in de kerk aanwezig uiteraard met alle beschermingsmaatregelen.

Programma Gemeentevenonden werden niet gehouden, de kringen evenmin omdat deze meestal meer dan 4 deelnemers tellen.

In september werd het nieuwe seizoen met veel enthousiasme geopend in de tuin van één onzer.

Tenslotte Laat ons hopen dat het virus geen roet in het kerkelijk leven meer zal gooien zodat we alle activiteiten weer kunnen oppakken!

's-Gravenhage

Inleiding De Kerkenraad vergadert maandelijks, per zoom of op 1 ½ meter afstand, m.u.v. augustus. Er zijn extra zoom-vergaderingen geweest na de persconferenties. De AV in mei is digitaal gehouden. In juni is afscheid genomen van Nico Swart als penningmeester en Madzy van der Kooij als secretaris, zij zijn opgevolgd door resp. Wouter-Jan Spek en Betty Renssen. In oktober heeft de Kerkenraad een heidag gehouden om de toekomst van de gemeente te bespreken. Bij de AV in november waren na de kerkdienst 25 personen aanwezig (en 22 afzeggingen). De leden en vrienden zijn nauw betrokken bij alle activiteiten van onze kerk. Dit is merkbaar aan het grote aantal vrijwilligers, rond de 80.

Vieren Ook in 2021 heeft Corona roet in het eten gegooid. De stoelen staan op 1 ½ meter afstand, waardoor er maximaal 60 bezoekers kunnen komen. Er wordt gewerkt met aanmelding via Eventbrite. Een kleine cantorij van 4 zangers zingt bij de open tuindeuren.

Programma Omdat het programma van 2020 grotendeels was uitgevallen, heeft het Uytendogaert centrum voor religie en cultuur het thema en programma van 2020 *Over muren heen* in 2021 overgenomen.

Jongeren Op de tweede zondag van de maand is er normaal gesproken een thematische bijeenkomst

voor kinderen van ongeveer 4-12 jaar. De kinderen volgen een programma aangepast aan hun leeftijd in twee groepen. Verder is er een pizzakring van elf jongeren in de middelbare schoolleeftijd. De kinderen hebben ook meegewerkt aan de (digitale) Kerstviering.

Zorg voor elkaar Bij het pastoraat is de nadruk meer komen te liggen op contact via telefoon en e-mail. Daarnaast werd er tijd besteed aan crisis- en wandelpastoraat. Sommige kringen komen nu via Zoom bijeen, andere zijn tijdelijk gestopt. In het kader van aandacht voor elkaar is er dit jaar met Pinksteren en met Kerstmis een kaart verstuurd.

Zorg voor de ander Ieder kwartaal is er een andere doelgroep waarvoor op zondag wordt gecollec-teerd, dit kan ook digitaal via een QR code. De bus-tocht is eerst uitgesteld en daarna helaas toch niet doorgedaan omdat er te weinig belangstelling was. De Adventsviering is half december vlak voor de lockdown 's middags gehouden, i.p.v. een avond-maaltijd, en was zeer geanimeerd.

Samenwerking Er is een vertegenwoordiger van onze gemeente lid van de HGK (Haagse Gemeen-schap van Kerken), die ook dit jaar een enthousiast ontvangen digitale adventskalender heeft uitge-bracht. Onze organist en een van de predikanten hebben daarvoor een podcast gemaakt. Het Aan-dachtscentrum is een Oecumenisch open huis voor rust, stilte en hulpvragen. Verder is er samenwer-king met de Oecumenische werkgroep Benoorden-hout. In 2021 vonden weer Vrijzinnige Zomeront-moetingen plaats, waaraan verschillende Gemeentes in Den Haag, Voorburg en Delft meededen. Met de Doopsgezinde Gemeente vindt overleg over de dia-conale doelen voor de collecte plaats. Twee keer per jaar is er een kanselruil. Eind 2020 heeft de nieuwe DG predikant zijn intrede gedaan. Hij heeft dit jaar kennis gemaakt met onze gemeente en wil de samenwerking graag uitbreiden.

Communicatie De Remonstrantse Gemeente Den Haag heeft een eigen website, die goed geactuali-seerd is. Door de Uytendogaert activiteiten weten mensen de kerk te vinden. De publicatie van activi-teiten in het blad Kerk in Den Haag en in wijkkran-ten levert ook geïnteresseerden op.

Groningen

Inleiding/algemeen Het jaar 2021 is door de coro-nacrisis en door het vertrek van de eigen predikant per 1 september anders verlopen dan verwacht. Het in verbinding blijven met de gemeente was een gro-

te uitdaging. De gemeente heeft het landelijk beleid gevolgd ten aanzien van het houden van diensten en bijeenkomsten. De wekelijkse nieuwsbrief, inge-voerd in 2020 toen alle kerkdiensten en bijeenkom-ten in fysieke vorm vervielen, is tot aan de zomer voortgezet. Daarna is deze beperkt tot een wekelijk-se e-mail met informatie over de kerkdiensten, bij-eenkomsten en collectiedoelen.

Kerkdienst/liturgie Door alle beperkingen zijn de kerkdiensten tot juni en vanaf november alleen digi-taal te volgen geweest. In eerste instantie waren dit gefilmde diensten, later is er een livestream opgezet en konden de diensten live gevolgd worden. Veel mensen - ook van buiten de gemeente - hebben de digitale diensten gevolgd, het aantal kijkers was steeds ruim boven de honderd. Na het vertrek van de eigen predikant per 1 september zijn alle dien-ten verzorgd door gastpredikanten en gemeente-leden. Vanaf juni tot november waren dit diensten met maximaal 30 kerkgangers en een aanmeld-systeem.

Programmacommissie Het DoReCafé, een geza-menlijk programma van remonstranten en doopsge-zinden, is in 2021 voortgezet. In september kon er een activiteit in fysieke vorm georganiseerd wor-den, maar enkele andere lezingen en bijeenkomsten hebben uitsluitend in digitale vorm plaatsgevonden, zijn afgelast of uitgesteld. De Bijbelkring en enkele regionale kringen konden in een andere vorm en/of in kleinere groepen voor een deel nog wel doorgang vinden; de andere regiokringen, de Spirituele Kring en de 50+-groep hebben vrijwel het hele jaar stilge-legen.

Pastoraat/contactledenwerk De gemeente kent een netwerk van contactleden verdeeld over veer-tien kringen, om contacten te onderhouden, uiting te geven aan de zorg voor elkaar en om de onder-linge verbondenheid te bevorderen. Vanwege de co-ronabeperkingen zijn de persoonlijke bezoeken be-perkt of geheel vervallen en is het accent verlegd naar telefonisch dan wel e-mailcontact of een kaar-tje. Omdat het vinden van vrijwilligers voor het contactledenwerk steeds moeilijker wordt is een plan gemaakt voor een andere vorm van contact-ledenwerk. Dit wordt in 2022 geïmplementeerd.

Samenwerking In de zomermaanden worden de diensten gezamenlijk met de zogenaamde Kleine Oecumene Groningen verzorgd: de doopsgezinde en de lutherse gemeente, aangevuld met de Evange-lische Broedergemeente. Ook de Paascyclus wordt in oecumenisch verband gevierd, evenals de jaar-lijkse brede oecumenische vieringen in januari en oktober. De vieringen rond Pasen hebben in digitale

vorm plaatsgevonden; bij de zomerdiensten kon een beperkt aantal kerkgangers aanwezig zijn.

Diaconie Uit de jaarlijkse opbrengsten van het (eigen)vermogen worden tezamen met de opbrengsten van de wekelijkse collectes uit de diensten, goede doelen ondersteund. Voor de eigen kring, voor Groningen en omstreken, voor Nederland, Europa en de Wereld. Vaak zijn het doelen waar de gemeente of leden hiervan rechtstreeks bij zijn betrokken. Ondanks het feit dat veel diensten niet doorgingen of digitaal waren, bleven de collecteopbrengsten redelijk op peil.

Jongerenwerk De zondagsschool is bedoeld voor kinderen van 4 tot 12 jaar; er komen meestal 6 kinderen. Door corona konden veel activiteiten van de zondagsschool niet plaatsvinden. Het versieren van de palmpasestokken hebben de kinderen digitaal vanuit hun eigen huizen gedaan en voor Kerstmis is er een film gemaakt, uitgezonden via YouTube, in plaats van het opvoeren van het jaarlijkse kerstspel.

Communicatie De PR van de Remonstrantse Gemeente Groningen bestaat uit het blad Gemeenteleven (dat tien keer per jaar verschijnt), folders voor specifieke evenementen, een Facebookpagina en de website. Zeker in coronatijd waren de website en Facebook, naast de nieuwsbrief en de wekelijkse e-mails, belangrijke communicatiemiddelen.

Beleid en toekomstperspectief 2021 stond in het teken van de coronacrisis en het zoeken naar een nieuwe predikant. Door de coronacrisis is de focus verlegd naar het in stand houden van de gemeente en de betrokkenheid van gemeenteleden op elkaar. Wanneer er geen diensten en bijeenkomsten gehouden kunnen worden moeten de onderlinge verbanden op andere manieren vormgegeven worden. Daarom is er veel tijd en energie gestoken in het opzetten van digitale diensten en bijeenkomsten, in de wekelijkse nieuwsbrieven en e-mails en in het actueel houden van de website en Facebookpagina. Door het vertrek van de predikant werd dit een nog grotere uitdaging, met name op het gebied van pastorale zorg. De gemeente hoopt in 2022 een nieuwe predikant te kunnen beroepen.

Haarlem

Inleiding / algemeen Corona bleef als een rode draad door het jaar 2021 lopen. Vanaf de tweede lockdown in december 2020 was alles weer afgelast. De lockdown werd nog uitgebreid met een avondklok die duurde tot eind april. Door Covid 19 was onze eerste kerkdienst pas 23 mei. Niet iede-

reen durfde te komen waardoor de opkomst beduidend lager lag. In de zomer waren er over en weer bij ons en bij de Lutherse kerk diensten. Vanaf de 2e zondag in december moesten we de kerkdeuren weer sluiten vanwege opnieuw een lockdown.

Programma In januari startte een wandelgroep met stiltewandelingen. De vier gesprekskringen voor verschillende leeftijdsgroepen konden pas vanaf juni weer bezocht worden, met in achtneming van de RIVM-richtlijnen. De kringen vonden plaats in de kerkzaal i.v.m. de nodige onderlinge afstand. De Filmkring kwam drie maal bij elkaar voor film kijken en nagesprek. De leeskring *Mystiek lezen* heeft gelopen tot en met het voorjaar. De gesprekskringen *Zin in ouderdom*, *Perspectief*, *Zinin en Nog een kopje zijn zo veel mogelijk doorgegaan*. Niet iedereen durfde het aan om weer deel te nemen aan de kringen. Toch was het erg fijn om elkaar weer te zien en te spreken.

Gemeenteleven Mensen schreven en belden elkaar en de bloemencommissie bleef boeketten bezorgen aan gemeenteleden. Met Palmzondag werden bloemen namens wijkwerk rondgebracht. Elke twee weken maakten Sabine du Croo en Gerrie Meijers *een lichtpuntje* dat op Youtube werd geplaatst. De landelijke pinksterdienst werd opgenomen in onze kerk en verzorgd door ds. Sabine du Croo en ds. Claartje Kruijff met muzikale bijdrage van Gerrie Meijers. Vanaf 23 mei was deze dienst te bekijken via www.remonstranten.nl. De predikant verving bezoeken door telefoongesprekken en wandelingen buiten.

Het **gemeenteblad** bleef verschijnen. Eind mei konden we elkaar weer bij een dienst begroeten. Het protocol werd bijgesteld. Eerst zongen enkele voorzangers, na de zomer gingen we als gemeente weer meezingen. Achteraf geen koffie/thee drinken bleef een gemis. Na enige tijd bleven wel steeds meer mensen na de dienst in de kerkzaal even natalmen zonder koffie, zo goed mogelijk op afstand. De jaarlijkse Theemiddag aan de Molenplas was weer een gezellige contactbijeenkomst. In oktober was er een prachtige muziek- en poëziedienst, getiteld *de kracht van de liefde* met een bijdrage van sopraan Charlotte Riedijk. In november werd de herdenkingsdienst met extra muziek omlijst. Na drie prachtige adventsdiensten moesten we de kerk vanaf 19 december weer sluiten. Met een digitale kerstgroet en YouTube-filmpje sloten we het jaar af.

Onderhoud kerk Met het oog op duurzaamheid is de zolder van de kerk geïsoleerd. Ter voorbereiding van de vloerisolatie heeft de firma Nootmeerzwam de kruipruimten en kelder behandeld. Voor de iso-

latie van de glas-in-loodramen zijn achterzetramen geplaatst. Een aanvraag voor zonnepanelen is bij de gemeente ingediend. Het schilderwerk van het hek en houtwerk is afgemaakt. De mogelijkheid tot het plaatsen van een combi-cv-warmtepomp wordt onderzocht, omdat de cv aan vervanging toe is.

Tenslotte We zien ernaar uit om in 2022 de draad weer op te pakken!

Hilversum

Algemeen 2021 – het jaar van op en neer, van plannen, die dan wel- niet door konden gaan. Het jaar waarin we ondanks alle coronamaatregelen elkaar toch blijven ontmoeten. De remonstranten in Hilversum maken deel uit van de Vrijzinnige geloofsgemeenschap Hilversum, een samenwerkingsverband van doopsgezinden, vrijzinnigen Nederland, remonstranten en een groep mensen die enkel VGH lid zijn. De groepen zijn alle vier ongeveer even groot. Maar als wij elkaar in de Kapel of daarbuiten ontmoeten doet de denominatie er niet toe. Alleen op het gebied van de financiën is er nog onderscheid. De remonstranten in Hilversum hebben geen eigen activiteiten.

Vieren Op alle zondagen was er een viering. Dankzij nieuwe apparatuur konden, hoewel in het begin van het jaar nog wat haperend, alle vieringen gestreamd worden. Af en toe werd er ook een viering van te voren gefilmd. Voor zover verantwoord lieten we steeds kerkgangers toe. Uiteraard volgens de geldende regels. Maar voor sommige mensen was het even samenzijn met andere mensen van levensbelang tijdens de lockdown. Overigens waren voorgangers ook blij een paar gezichten te zien. Een camera is niet inspirerend.

Predikanten Met ingang van 1 januari en 1 februari zijn er twee nieuwe predikanten gekomen. Ds. Akke-Clara Thimm-Stelwagen en ds Elly van Kuijk-Spaans, beiden voor twee dagen. Gelijktijdig vertrokken onze voorgangers ds. Peter Korver (emeritaat) en Monika Rietveld. Afscheids- en intredevieringen moesten uitgesteld worden, maar konden uiteindelijk toch plaatsvinden. Met kerkgangers, maar coronaproof. Hierdoor was er in één weekend drie keer een afscheidsviering met steeds een beperkt aantal bezoekers. Een bijzonder geheel. De start was ingewikkeld voor onze nieuwe predikanten, telefonisch kennismaken en zoomvergaderingen.

Gebouw De Kapel -een oud gebouw en een rijksmonument - is moeilijk om te verduurzamen. Maar

dat moet toch. Het bureau Groene grachten bracht advies uit.

Programma Met Tom Mikkers als inleider was er een mooi webinar over vernieuwing van het kerkelijk leven. De lezing van Herman Wijffels over Harmonie tussen mens en aarde werd een aantal keren uitgesteld, maar kon in september plaatsvinden. Een samenwerking met de andere Groene kerken van Hilversum. Open monumentendag kon zonder looproutes en aanpassingen plaats vinden. Er kwamen heel veel mensen en dankzij ons speciale kinderprogramma ook heel veel kinderen! Zo hobbelden we door en verheugden ons op de kerst. Helaas ook een volle gezellige kerstavond viering zat er niet in. Er werd een film gemaakt van de viering, zodat ook enkele leden van het koor konden zingen. Deze film werd op You tube meer dan 200 keer bekeken.

Tenslotte Al met al een bijzonder jaar, waarin alles steeds net weer even anders was, maar waarin we toch samen *de Kapel* waren.

Hoogeveen

Inleiding Ook in het jaar 2021 werden de activiteiten van onze gemeente in sterke mate bepaald door de pandemie. Maar, gelukkig kon er ook veel wel doorgaan.

Predikant en behaalde onze predikante, Anneke van der Velde, het proponentsexamen, zodat zij nu volwaardig remonstrants predikant is (maar, dat wisten wij al voordat zij het officieel werd...). Het proponentsexamen vond plaats in de kerk van de Parkstraatgemeente in Arnhem. In deze mooie, stijlvolle bijeenkomst gaf Anneke uitleg en beantwoordde zij vragen over haar scriptie waarin zij de vernieuwingsplekken in de Protestantse Kerk vergeleek met de innovatieplekken bij de Remonstranten. De aanstelling van Anneke, die op tijdelijke basis iets groter was dan de aanstelling van haar voorganger, waardoor ze van onze gemeente een tegemoetkoming kreeg voor de tijd die nodig was voor de studie voor het proponentsexamen aan het Remonstrants seminarium werd ook na het behalen van dit examen gehandhaafd op 0,25 fte.

Beleid Uitgangspunten voor de activiteiten stonden in de werkplannen 2016 en 2017. De kerkenraad heeft besloten om in 2022 een nieuw beleidsplan te maken en dit uiteraard ook met de leden en vrienden te bespreken.

Vieren De eerste maanden van het jaar konden we a.g.v. de lockdown geen kerkdiensten houden. We konden wel verschillende keren profiteren van de

onlinediensten van de vrijzinnige gemeente in Kampen (waarvan Anneke ook de voorganger is) en in februari werd er in onze kerk een dienst opgenomen die werd uitgezonden via You Tube. Op 14 maart was er weer voor het eerst een echte dienst in onze kerk. In deze dienst werd Lieke Schuling bevestigd als lid van de kerkenraad en werd onze nieuwe secretaris, als opvolgster van Albert Ziengs die dit werk vele jaren met grote inzet deed.

Vanaf Pasen tot de week voor kerst waren er kerkdiensten op de meeste zondagen. Met voorzangers en/of ingetogen zingen en zitten op voldoende afstand van elkaar voldeden we aan de RIVM-maatregelen. Op zondag 10 oktober hadden we *een zondag Anders* met bijdragen in de vorm van teksten, muziek, zang en gedichten door verschillende gemeenteleden. Plannen voor een Ochtendgebed voor mensen van verschillende levensbeschouwingen op marktdagen in Hoogeveen zijn in voorbereiding.

Programma Helaas moesten we weer veel activiteiten annuleren. Wel gingen door: een aantal bijeenkomsten van het Remonstrants Vrouwen Contact over het boek van Dirk de Wachter *De kunst van het ongelukkig zijn*, lezingen over de onderwerpen *Het grensgebied tussen psychiatrie en religie*, *Geert Groote en de moderne devotie* en *Ode aan de eenzaamheid*.

Zorg voor elkaar (pastoraat) Ondanks de beperkende maatregelen werd zo veel mogelijk door de dominee en de contactpersonen geprobeerd om mensen te bezoeken en om telefonisch contact te hebben.

Diaconie De diaconie let vooral op mensen die extra aandacht nodig hebben. In Hoogeveen hebben we een interkerkelijk Diaconaal Platform.

Samenwerking De gemeente is betrokken bij verschillende interkerkelijke activiteiten in Hoogeveen en werkt samen met de Remonstranten en Doopsgezinden in Meppel.

Tenslotte We blijven blij met onze actieve gemeente. Aan het einde van het verslagjaar bleek opnieuw een vriend van onze gemeente bereid om lid te worden van onze kerkenraad.

Hoorn

Algemeen Het jaar 2021 kenmerkte zich wederom door het niet-doorgaan van vele activiteiten. Ons culturele programma, maar ook onze kerkdiensten en werkgroepen, konden helaas nog steeds niet doorgaan.

Vieren In 2021 hebben we weinig fysieke diensten gehouden. Er zijn diensten op zaterdag opgenomen en via YouTube uitgezonden. In november hadden we de gedachtenisdienst met aanwezigen. We hebben kerkdiensten via Zoom gehouden, die ook dit jaar zeer op prijs werden gesteld omdat het toch een gevoel van samenkomen geeft en er na de dienst virtueel kan worden nagepraat. De Kerstdienst in 2021 was een samenwerking tussen de Remonstrantse gemeenten van Oude Wetering, Lochem en Doopsgezinde-Remonstrantse Gemeente Hoorn, onder leiding van onze dominee Jan Berkvens. We hebben steeds rekening gehouden met de Corona aanbevelingen van Remonstrantse en Doopsgezinde Broederschap.

Programma Project Geestdrift heeft in 2021 in het Foreestenhuis maar 1 activiteit verzorgd. Een kerkdienst in het Foreestenhuis, op gepaste afstand, en in de Bijbelse tuin samen met het Pop-up koor *Love shine a Light* zingen. De Zoom-gespreksgroep *Het Foreestenhuis Ontmoet Online* liep dit jaar door. Deze gespreksgroep behandelt heel diverse onderwerpen en is elke woensdag in de lucht. Het inhoudelijke deel duurt één tot anderhalf uur, het napraten wordt erg op prijs gesteld. In oktober 2021 hebben we een bijdrage geleverd aan de West-Friese Regenboogweek in Hoorn, onder leiding van Theo en Marjo Kuipers, en Jan Berkvens.

Diaconie De diaconale werkgroep heeft zijn eigen budget en stelt in samenwerking met de kerkenraad het collecterooster op. Hierbij worden doelen gekozen uit beide broederschappen, maar ook uit onze eigen regio. In 2021 hebben we elektronische collectes gehouden waarbij men geld voor het collectiedoel kan overmaken naar de bankrekening van de gemeente. Onze ervaring is dat de opbrengst van de collecte hoger is.

Samenwerking Onze samenwerking met de zorginstelling Westereiland stond, wegens corona, op een laag pitje. De lunches van het straatpastoraat konden ook niet meer doorgaan.

Jongerenwerk Jongerengroep Making Sense organiseert activiteiten met en voor jongeren rond de twintig. In de zomer van 2021 kon gelukkig de kledingbeurs in het kader van de regenboogweek doorgaan. Deze *out of the closet* beurs trok ook veel voorbijgangers die een kijkje kwamen nemen in ons gebouw. De zeer kleurige versiering van het Foreestenhuis heeft daar zeker aan bijgedragen.

Publiciteit/werving Het blad DORE is door Corona stil komen te liggen. In 2022 gaat het blad 4 keer per jaar verschijnen. Ons gedrukte jaarprogramma is niet uitgegeven. In plaats daarvan gaven we twee

wekelijks een elektronische nieuwsbrief uit. Met dit kanaal konden we sneller inspelen op de steeds veranderende situatie voor onze gemeente en activiteiten. De driepersoons ondersteuningsgroep heeft dit jaar ook weer veel mensen geholpen met de computer.

Beleid en toekomstperspectief We zijn erg geschrokken van de opmerking in het CVO van april dat we in 2030 dertig procent van onze leden zal zijn overleden. En het bijbehorende gebrek aan financiën. De nieuwe kerkenraad beraadde zich er over. Het is één van de redenen om de werkgroep *Het Foreestenhuis van de toekomst* op te richten. Voorzitter is onze dominee, Jan Berkvens, met 2 kerkenraadsleden en 2 leden uit de gemeente. De nieuwe voorzitter heeft alle landelijke vergaderingen bijgewoond in 2021. Tevens leverde de voorzitter een bijdrage aan de digitale beraadslag van de Remonstranten, door haar held, Ety Hillesum uit te beelden.

Leeuwarden

Kerkdiensten Er waren in 2021 enkele bijzondere vieringen: Estafette dienst (14 nov.) Thema: *Wat raakt je?* Preek van de Leek (5 dec.) met prof. dr. Arjo Klamer; dit was een gezamenlijke dienst met de Doopsgezinden, uitgezonden door Omrop Fryslân, zo ook de dienst van 12 december.

De kerkdiensten begin 2021 zijn niet doorgestaan vanwege de coronamaatregelen. Pinksteren was de eerste dienst en helaas ook Kerst is niet samen gevierd. Wel hebben we aan de hand van livestream diensten of een ingezonden overdenking nagepraat in het digitaal 'koffie uurtje'. Heel bijzonder om zo over de diensten te praten.

Programma In het voorjaar cursus *Bijbelse vrouwen: Tamar, Rachel en Bathseba*, door Marjan van Hal via zoom. Met een aantal gemeenteleden hebben we deelgenomen aan de Nykleasterkuier, een ochtend lang stilte, bezinning en verbinding. De high tea hebben we buiten kunnen houden en de spirituele wandeling was in Appelscha. Bijbelcursus: *Gelijkenissen in het nieuwe testament, Jezus als verteller van de parabellen* door Jan van Belle. Slechts 2 van de 4 avonden hebben doorgang gevonden. Een tweede cursus is gepland onder de vlag van 'Theologische vorming', van PKN-Leeuwarden. Deze is vanwege corona uitgesteld tot nader datum. De cursus *Paulus als filosoof* door ds. Foeke Knoppers kon gelukkig wel worden afgerond. Zoombespreking over Maria Magdalena,

helaas is het bezoek aan de tentoonstelling over Maria Magdalena in Utrecht door corona niet doorgegaan. Adrem-bijeenkomsten via zoom: gesprekken over een onderwerp in Adrem, onder leiding van Marjan van Hal. Voor deze bijeenkomsten worden de Remonstranten in Groningen ook uitgenodigd.

Pastoraat/contactledenwerk Vanwege corona is er extra aandacht geweest voor het pastoraat en voor het contactledenwerk. Vaak zijn dit noodgedwongen vooral telefonische contacten geweest. De contactleden hebben meerdere malen contact opgenomen met de leden/vrienden en belangstellenden.

Diaconie Elk jaar steunen wij een bijzonder diaconaal project. Het diaconale project voor 2021 was het Straatpastoraat. Het project richt allereerst op het bieden van geestelijk verzorging aan mensen die dak- en thuisloos zijn en meestal buiten de reguliere zorgkaders vallen. Met name de groep zogenaamde zorgmijders krijgt de grootste prioriteit. Dankzij de uitzending via Omrop Fryslân hebben we in december een fors bedrag kunnen inzamelen voor activiteiten voor en met vluchtelingen die worden opgevangen in de Noodopvang in Leeuwarden.

Samenwerking Er is enige samenwerking met de Lutherse kerk en de Doopsgezinde gemeente. Deze staat echter vanwege corona op een laag pitje. De remonstranten participeren in het Filosofiecafé te Leeuwarden en ondersteunen het initiatief De Zintuin. In 2021 is de samenwerking met Geloven in Leeuwarden, een oecumenisch werkverband van diverse Leeuwarder kerken (PKN, Luthers, doopsgezind, remonstrants, katholiek) versterkt. Er zijn voor 2022 concrete gezamenlijke activiteiten voorbereid.

Publiciteit/werving/communicatie Belangrijke middelen zijn de eigen website, de facebookpagina en de gemeentebrief. Op de website proberen wij een ruim beeld van activiteiten te presenteren, die passen bij een humanistisch-vrijzinnige christelijke insteek. Daartoe nemen wij ook activiteiten van derden over op de website, bijv. van de Doopsgezinde Gemeente Leeuwarden, van Solidair Friesland en van de Earnewâldster Runte, een leerhuis dat in principe zesmaal per jaar vrijzinnige lezingen programmeert. Belangrijke communicatiemiddelen zijn ook de website en de flyers van Geloven in Leeuwarden.

Beleid en toekomstperspectieven In ons nieuwe beleidsplan, getiteld *Vertrouwen*, is het accent iets verlegd op 'gerichtheid naar buiten' en op het streven naar samenwerking met andere kerken en levensbeschouwelijke organisaties, bijv. in gezamen-

lijke activiteiten. Ook streven wij er naar om op regionaal (Noord-Nederlands) niveau tot meer samenwerking met andere Remonstrantse kerken te komen. De lijn naar meer aandacht voor meditatie en bezinning wordt (versterkt) voortgezet.

Leiden

Algemeen Ds. P.L. van Asselt is voor 80% in dienst van de gemeente. Ds. Van Asselt is bezig geweest met een re-integratie traject, vanaf 15 september 2021 werkte ze weer fulltime. Een aantal taken van ds. Van Asselt zijn overgenomen door de predikant van de Doopsgezinde gemeente en door de inzet van vele vrijwilligers. De gemeente werkt samen met de Doopsgezinde Gemeente en er is een bureausecretaresse in dienst.

Kerkdiensten Er waren 49 diensten, 19 maal ging een remonstrantse predikant voor: 10x ds. Van Asselt en 9x een remonstrantse gastpredikant. Er is 3x avondmaal gevierd: witte donderdag, openingszondag en 3e advent. In de lockdown zijn er t/m 30 mei online diensten te volgen geweest. Daarna zijn er weer fysieke diensten geweest van 6 juni t/m 12 december. Wel zijn nog t/m 4 juli de diensten extra uitgezonden via YouTube. Nadat de beperkingen waren opgeheven is dit gestopt. Op 19 december was het kerstspel. Hierbij waren alleen de ouders aanwezig. Daarna zijn de kerkdiensten weer online te volgende geweest via YouTube i.v.m. de nieuwe lockdown. Driemaal was er een muzikale bijdrage van studenten van Practicum Musicae, de samenwerking tussen de Leidse universiteit en het conservatorium in Den Haag. In de zomer zijn er drie diensten voorbereid door een groepje leden/vrienden van Do en Re met als thema *Kiezen*. Een zomerdienst is helaas vervallen door problemen met het plafond in de kerkzaal.

Programma Helaas zijn door de Covid-epidemie alle activiteiten komen te vervallen.

Pastoraat en diaconie Middels informatie in het jaarboekje zijn de nieuwe jaarthema's aan leden uitgelegd. De groothuisbezoeken konden helaas niet doorgaan.

Samenwerking Met de Doopsgezinde gemeente wordt nog steeds intensief samengewerkt, grondig verweven in de organisatie. Er wordt samengewerkt met de mogelijkheid van het behoud van eigenheid in diensten en activiteiten. Dit jaar is het vijftig jaar geleden dat de samenwerking tussen de Doopsgezinden en Remonstranten in Leiden is ontstaan.

Jeugd en Jongerenwerk De kinderen tot 12 jaar

komen normaal eens per maand bij elkaar, na een start in de kerkdienst. Aan het kerstspel op de vierde Adventsmiddag werd door veel kinderen mee gedaan. Het kerstspel was weer een groot succes, alleen de ouders en andere familieleden konden dit fysiek bijwonen en natuurlijk was het ook online te volgen. De 12-17 jarigen komen om de 4 á 5 weken op zondagavond bij elkaar om allerlei onderwerpen te bediscussiëren. Zij starten met een maaltijd.

Publiciteit Het gemeenteblad *De Lokroep* is 8 keer uitgekomen dit jaar, nog steeds met gekleurde kaft door sponsoring van een gemeentelid. De beste werving gaat via mond op mond reclame, via persoonlijke contacten van de predikant en leden van de kerk.

Beleid en toekomstperspectieven De kerkenraad is dankbaar dat de kerkdiensten fysiek dan wel online doorgang konden vinden en hiermee steun geven aan oude en nieuwe leden en vrienden. Dit jaar heeft wederom in het teken van overleven gestaan: zorgen dat onze leden gezond blijven en niet besmet raakten. De digitale ontwikkeling is ook voor ons een zegen met het uitzenden van de diensten via YouTube. Binnen de kerkenraad is het thema toekomst niet van de agenda verdwenen want met verminderde aantallen vrijwilligers is het voor de toekomst een uitdaging om te zoeken naar wat mogelijk is. In 2021 zijn we hiermee volop aan de slag gegaan waarbij het uitgangspunt is dat de remonstrantse gemeente financieel gezond blijft en de komende decennia kan blijven voort bestaan. Dit betekent overleg met de Doopsgezinden over de kosten voor het kerkgebouw, besluit nemen over de aanstelling van onze predikant op termijn en de taken van de bureausecretaresse na haar pensioen door vrijwilligers laten verrichten. Hier zal ook in 2022 nog veel werk voor moeten worden verricht.

Lochem-Zutphen

Geen verslag ontvangen.

Meppel

Remonstranten Meppel, vormt met de Doopsgezinden Meppel, in fusiesamenwerking, een krimpende, hechte gemeente bestaande uit hoofdzakelijk senioren. Wij hebben geen groei gehad qua leden- /vrienden. 2021 was opnieuw een jaar met corona, lockdowns en RIVM richtlijnen.

Predikant Dominee Anneke van der Velde is in

haar eerste jaar vertrouwd met ons geworden en wij met haar. In Arnhem presenteerde ze haar eindwerkstuk op 21 juni 2021 tijdens het promonents-examen.

Vieren Fysieke diensten met inachtneming van de RIVM richtlijnen. Online diensten: weer door zowel Remonstranten als door andere kerken aangeboden. Ook is een paar keer in de eigen kerk, vooraf door de week een dienst opgenomen. Graddie Meijer, de doopsgezinde dominee, maakte weer vanuit huis opnames van zondagsdiensten.

Pastoraat/contact Anneke van der Velde en de leden van de diaconie hielden nauw contact met gemeenteleden zowel met huisbezoek als via telefoon.

Programma (diaconie en zustercontact): Enkele geplande activiteiten werden afgelast. Andere konden fysiek doorgaan. De Gesprekskring *Zin van het leven* o.l.v. Anneke van der Velde: fysieke of online, mensen die niet lid of vriend van onze gemeente zijn, nemen ook hieraan deel. Zustercontact: bijna alle maandelijkse activiteiten werden afgelast. De jaarlijkse adventsmaaltijd werd vervangen door een adventsviering in de kerk. Gemeenteochtend, maandelijkse bijeenkomsten: enkele gingen door, soms met een themabespreking soms koffiemoeting, andere werden afgelast.

Samenwerking met anderen Veel werk is er gedaan aan voorbereidingen om het mogelijk te maken om de nieuwe huurder te kunnen verwelkomen. Vanaf 1 januari 2022 maakt de Nieuwe Oecumenische Gemeente deel uit van de gebruikers van het kerkgebouw - eigendom van Do Gemeente Meppel.

Bestuur Geen wisselingen in de kerkenraad, Dirk Krikke, Anneke van der Velde en Gitte Snijders vertegenwoordigen de Re-leden. Graddie Meijer (Do) ging eind 2021 met emeritaat: de gezamenlijke kerkenraad telt nu 6 leden. Alle vergaderingen deden wij gezamenlijk met de Do. De jaarlijkse Re ledenvergadering werd afgelast en vindt in de lente plaats. Vanaf 2022 doen wij de jaarlijkse ledenvergadering gezamenlijk met de Doopgezinden.

Beleid en toekomstperspectief Weer een open, gastvrije DoRe-gemeente zijn waar iedereen zich welkom kan voelen. Wij proberen ons beider gedachtegoed bekendheid in Meppel te geven en te delen met anderen. Wij treden meer naar buiten en merken dat er interesse is; of dat op den duur nieuwe leden brengt is een andere vraag en niet vanzelfsprekend, het wordt, in de huidige tijd, als fijn ervaren vrijblijvend of als gast deel te kunnen nemen aan een activiteit. De komst van nieuwe gebruikers van de kerk brengt veranderingen met zich mee. Er

gebeurt weer meer in de kerkruimtes, dan de laatste jaren. Er komt meer mogelijkheid elkaar te ontmoeten en elkaars diensten te bezoeken en deel te nemen aan elkaars activiteiten. Wellicht kunnen wij activiteiten samen organiseren in de toekomst en zo elkaar positief aanvullen.

Midden Zeeland

Bestuur Het tijdelijke bestuur, bestaande uit drie personen, is na de stemming tijdens de Algemene Ledenvergadering (02-04-2021) begonnen aan haar eerste bestuursjaar. Gedurende het jaar heeft de penningmeester in verband met ziekte zijn functie neer moeten leggen. Zijn taken zijn overgenomen door de voorzitter. In 2021 hebben er zes bestuursvergaderingen plaatsgevonden en twee gezamenlijke vergaderingen met de VVHM en de WBA, de eerste een kennismaking, de tweede in het kader van de nieuwe structuur. De RGMZ mocht eind van het jaar 45 betrokkenen tellen. Waarvan 18 leden, 22 vrienden en 5 sympathisanten/belangstellenden. Met de start van het nieuwe bestuur is ervoor gekozen alle leden en vrienden telefonisch te benaderen voor een persoonlijke kennismaking en om een beeld te krijgen van hun verwachtingen. Op twee personen na is het gelukt contact te krijgen. De meest uitgesproken wens was de terugkeer van de harmonie binnen de Koorkeergemeenschap. Het bestuur heeft het afgelopen jaar ingezet op het maken en herstellen van verbinding door ons in te zetten voor de structuurwijziging.

Vieren Voor de kerkdiensten in 2021 stond er 22 keer een remonstrantse predikant op het rooster. Hoewel de coronamaatregelen het bezoeken van de kerkdiensten bemoeilijkten, was er dit jaar een zeer goed alternatief door het beleven van de dienst via kerkdienstgemist.nl.

Contact Het ledencontact bestond dit jaar uit een bijzondere AVL via Zoom, het belondje van het bestuur om kennis te maken met alle leden en een Zoombijeenkomst in augustus om van gedachten te wisselen over de structuurvoorstellen. Het geplande uitje op 7 november naar de dichtstbijzijnde Remonstrantse gemeente in Sommelsdijk kon helaas niet doorgaan door de aangescherpte coronamaatregelen. Er hadden zich twintig mensen opgegeven, zowel RGMZ als andere Koorkeergemers. Wij hopen dit uitje in 2022 alsnog uit te kunnen voeren.

Landelijk contact Landelijke contacten zijn dit jaar digitaal geweest. Zij hebben zich eigenlijk beperkt tot deelname aan de Beraadslag en twee keer

een voorzittersoverleg. Regionaal hebben we gezoomd met Sommelsdijk, Rotterdam, Dordrecht en Vlaardingen in het kader van regionalisering volgens het nieuwe beleidsplan. Uw bestuur ziet de praktische invulling van het beleidsplan vooral in een jaarlijks uitje naar een zustergemeente. De RGMZ wil zich vooral richten op samenwerking met de andere Koorkeerparkers, en niet op samenwerking met verafgelegen Remonstrantse zustergemeenten, conform ons belonrdje in de eerste helft van het verslagjaar.

Financiën Dit jaar heeft uw bestuur herinneringen uitgestuurd voor financiële bijdragen aan de RGMZ en daarmee aan de Koorkeerk. Het heeft geresulteerd in een groter aantal bijdragen, maar niet in een hoger totaalbedrag.

Diaconie Gerda van Leeuwen en Rob van der Tol participeerde mede namens de RGMZ in de taakgroep diaconie van de Koorkeerkgemeenschap. Maryline Lamp participeerde namens de RGMZ in de landelijke diaconie van de remonstranten.

Nieuwe bestuursstructuur Koorkeerk Betreffende de nieuw te vormen structuur voor Koorkeerkgemeenschap zijn alle Koorkeerkers op de hoogte gehouden door de toegezonden stukken over de mogelijkheden en onmogelijkheden. Er zijn oproepen gedaan voor ieders inbreng in dit proces. Tijdens een gemeenteavond in februari 2022 hebben de Koorkeerkers zich inmiddels met grote meerderheid uitgesproken voor een vergaande integratie. Deze zal voor de RGMZ de gelijkwaardigheid gaan opleveren die we wensen. Er worden echter ook enkele onafhankelijkheidsveren gelaten. In de komende jaarvergadering zullen de consequenties daarvan voor de RGMZ worden besproken.

Naarden Bussum

Predikant Op 15 januari 2021 is ds. Friso Boogerd met emeritaat gegaan. In september namen we afscheid tijdens een feestelijke dienst met aansluitend een receptie in de tuin van onze kerk. In juni 2021 is tot onze grote vreugde ds. Pieter Lootsma ad-interim aangesteld als onze gemeentepredikant. Pieter gaat uiterlijk juni 2023 met emeritaat.

Programma De nadruk ligt in 2021 op de zondagse diensten, gespreksgroepen en het pastoraat. De groepen (BinnenwereldBuitenwereld, De tien geboden, Abraham) lopen uitstekend, ook bestaande kringen in de omgeving hebben belangstelling voor begeleiding door Pieter, zodra het mogelijk is gaan deze kringen van start.

Vieren Helaas waren we door corona in het najaar van 2021 opnieuw genoodzaakt het aantal bezoekers van diensten sterk terug te brengen. In een later stadium moesten we ons beperken tot rechtstreeks uitgezonden diensten via www.kerkdienstgemist.nl. Toen bleek dat zingen niet langer was toegestaan zijn we op zoek gegaan naar een oplossing voor langere termijn. Nathan Tax (bas bariton) Joost van Velzen (tenor) en Charlotte Houberg (sopraan) zingen op zondag afwisselend in de dienst, doordeeweeks zijn zij te vinden aan de Koningslaan voor hun eigen repetities en zanglessen. Het is denkbaar dat de samenwerking wordt gecontinueerd na corona, we denken bijvoorbeeld ook aan zondagmiddagconcerten of andere vormen van samenwerking. Belangrijk is dat het gebouw aan de Koningslaan meer wordt gebruikt voor doordeweekse activiteiten. De musici zouden ook de rol van cantor kunnen vervullen tijdens onze diensten. De samenwerking met de organist Marien van Vliet is uitstekend. Op Allerzielen is de kerk s'avonds opengesteld voor gemeenteleden en buurtbewoners om een kaars aan te steken voor een dierbare. Er was muziek, stilte en ruimte voor een gesprek. Er is in de omgeving van de kerk duidelijk behoefte aan een plek van stilte en rituelen. De Kerstnachtdienst 2021 zou buiten plaats hebben gevonden, juist ook om te voorzien in deze behoefte.

Koningskamer In het najaar vonden twee Koningslezingen plaats, wij verwelkomden oud-Kamervoorzitter Gerdi Verbeet en oud-commandant der strijdkrachten Peter van Uhm. De Koningspreken zijn dit jaar gehouden door politica Nilüfer Gündogan en door publiciste Marjoleine de Vos, de activiteiten van de Koningskamer werden goed bezocht.

Tenslotte In 2021 verwelkomden wij 11 nieuwe leden en vrienden.

Nieuwkoop

Inleiding Ook bij ons heeft Covid-19 voor de nodige aanpassingen gezorgd. Zo hebben we samen met onze huurders, de Gereformeerden, een vaste internetverbinding aangelegd, waardoor we onze diensten konden streamen. Dit jaar zijn er 7 leden/vrienden overleden, wat een grote impact had op ons allen.

Bestuur We zijn erg verheugd te kunnen melden dat we 2 personen bereid hebben gevonden om in de kerkenraad zitting te nemen, zodat we de taken beter kunnen verdelen.

Predikant Wat voor de nodige onrust zorgt is de mededeling dat onze predikant, ds Japke van Malde per 1 oktober 2022 met emeritaat gaat. Hoe gaan we verder? Wat zijn de mogelijkheden?

Beleid Het doel om samen met onze huurders een goede verstandhouding op te bouwen is naar volle tevredenheid gerealiseerd. Het aanpassen aan elkaar verliep zonder problemen en het elkaar aanvullen werkt stimulerend. Ons financiële plaatje geeft wel wat kopzorgen en daarvoor hebben we een brainstorm groepje gevormd, zodat we breder nadenken over de verschillende mogelijkheden.

Vieren Naast diensten waarbij kerkgangers, eventueel na aanmelding, aanwezig waren, zijn bijna alle diensten via livestream te volgen geweest. Redelijk veel gemeenteleden hebben daarvan gebruik gemaakt.

Pastoraat/contactledenwerk Onze predikant heeft met alle gemeenteleden telefonisch contact onderhouden en zo nodig ging zij op huisbezoek, zeker bij die mensen die zich in hun laatste levensfase bevonden. Ook de kerkenraadsleden en de leden van de activiteiten/contact commissie hebben regelmatig leden/vrienden en belangstellenden gebeld om te horen hoe iedereen het maakte. Allen hebben een potje bloembolletjes ontvangen met een opbeurende tekst erbij.

Programma De meeste activiteiten konden niet doorgaan, maar de enkele die wel plaatsvond werd goed bezocht, iedereen was blij om elkaar te zien.

Samenwerken Binnen de Gemeente Nieuwkoop hebben we een oecumenisch samenwerkingsverband met de verschillende kerken, maar de diensten konden niet doorgaan. Ook de diensten met de Streekgemeenten werden meestal afgelast. Er was wel onderling contact.

Communicatie Ons contactblad *de Klepel* zijn we digitaal gaan uitbrengen en diegenen die geen computer hebben, kregen een uitgeprinte versie toegestuurd.

Toekomst Wat de toekomst voor ons in petto heeft is gissen, maar in het Nieuwkoopse blijven we onze schouders eronder zetten want ook in 2022 gaan we ervoor.

Nijmegen

Algemeen Opnieuw een jaar dat gekenmerkt wordt door corona en lockdowns. Zeer vervelend, net als bij iedere remonstrantse gemeente in Nederland. Bij onze gemeente viel ook het projekt *ZielZin, een plek voor dromen en dwarse gedachten* stil. Bij

fonds Cos hebben we subsidie aangevraagd bij de CoZa voor een bijdrage voor het aanschaffen van een video-systeem. Een grote aanwinst voor onze gemeente. De KR bestaat nog steeds uit 2 personen, wat veel te weinig is. We kunnen eigenlijk alleen de noodzakelijk zaken doen. We hebben wel 5 meedenkers, die ons ondersteunen met meedenken, en alleen kleine zaken voor ons regelen.

Onderling contact Nog steeds is er geen contactleden-commissie in onze gemeente. Daar is onze gemeente te vergrijsd voor.

Diaconie De diaconie heeft nog maar 1 ondersteuningsdoel: een schooltje in Mexico. Verder ondersteunt de diaconie een adoptiekind in Roemenië.

Samenwerking We werken samen met een RK parochie van 3 straten verder op: de Effata Parochie. We werken samen op het gebied van Leerhuizen en draaien samen filmhuis films. En geven 2 gezamenlijke diensten per jaar.

Jongerenwerk Jongeren- en kinderwerk is er bij ons niet, we vinden geen jongeren in onze gemeente. Er zijn maar twee kinderen. Daarmee kun je geen jeugdwerk opzetten.

Leden en vrienden In 2021 hebben, zeer vertraagd door corona, twee vrienden belijdenis gedaan van hun geloof. Zij zijn lid geworden van de RB.

Tenslotte Wij zijn een samenwerkingsgemeente van een Doopsgezinde Gemeente en een Remonstrantse Gemeente. Vanuit de landelijke bureaus ontbreekt het, min of meer, aan ondersteuning voor samenwerkingsgemeentes. Een gemiste kans volgens ons.

Oosterbeek

Inleiding Evenals bij andere kerken hebben ook wij te maken met de beperkingen vanwege de Corona pandemie. De verbondenheid komt onder grote spanning te staan, om de samenhang niet te verliezen vragen de onderlinge contacten veel aandacht.

Vieren De kerkdiensten zijn vanaf december ook via beeld te volgen. Dit vergroot de betrokkenheid.

Programma In het afgelopen jaar is mede met financiële steun van de Landelijke Broederschap de Stichting De Vrije Tafels van Oosterbeek opgericht. Een stichting die is opgericht om de dialoog met buiten te versterken, de dialoog met buiten maakt onderdeel uit van de doelstelling van onze kerk die er op gericht is om de samenleving meer bij de kerk te betrekken. Vanaf september heeft de stichting drie avonden georganiseerd, waarbij vooral het gesprek over het geweten in relatie tot de grote maat-

schappelijke onderwerpen centraal gestaan heeft. De avonden kennen een identieke opbouw: welkom, lezing, warme maaltijd, onderling gesprek, afgesloten met een slotwoord door onze predikant ds. J. Röselaers. Gesproken hebben: Dhr. P. Scholten, oud burgemeester van Arnhem, Dhr. Jan Terlouw, politicus en schrijver en Kathleen Ferrier, voormalig lid van de CDA fractie in de Tweede Kamer. De avonden zijn succesvol, gemiddeld hebben ongeveer 50 mensen de avonden bezocht, waarvan een groot deel niet behorende bij onze gemeente. De reacties zijn zeer positief. Voor het komende jaar staan voor het eerste halfjaar voorlopig twee lezingen gepland.

Zorg voor elkaar Zoals al aangegeven in de inleiding vraagt het veel energie om de onderlinge verbondenheid vast te houden; er dreigt veel eenzaamheid. Extra aandacht met de kerstdagen, maar ook veel telefonische contacten moeten bijdragen aan het voorkomen van eenzaamheid.

Diaconie – zorg voor de ander Naast de gebruikelijke doelen, wordt in de Gemeente Renkum momenteel gezocht naar een evenwichtige verdeling van de door de overheid toegezegde energie bijdrage. Onze diaconie is daar actief bij betrokken.

Samenwerken regionaal De Remonstrantse gemeente Apeldoorn heeft verzocht tot meer samenwerking resulterend in een fusie. De gesprekken hierover zijn in volle gang. Het is de bedoeling om in de AV van Beraad in 2022 de fusie ter besluitvorming te kunnen laten agenderen.

Communicatie De kerkdiensten zijn vanaf december ook via beeld te volgen. Het gevolg hiervan is dat zij die de dienst thuis volgen zich beter betrokken voelen bij de dienst. Bijzonder is ook dat er op dit moment thuis meer mensen de dienst mee vieren dan er voor Corona in de dienst aanwezig waren. Dat vraagt aandacht als op enig moment de coronamaatregelen opgeheven worden.

Toekomst Uiteraard wordt nagedacht over activiteiten als de coronamaatregelen opgeheven zijn, maar tegelijkertijd moet geconstateerd worden dat concretisering daarvan sterk afhankelijk is van de ontwikkelingen. Het komend jaar willen wij ook benutten om de fusie en de integratie van de Remonstrantse Gemeente Apeldoorn met de gemeente in Oosterbeek tot stand te brengen.

Tenslotte Ondanks alle zorgen is er hoop en vertrouwen dat we als kerk op enig moment weer ‘normaal’ kunnen functioneren. Dat onderlinge vertrouwen houdt ons op de been en zal ons door 2022 leiden.

Oude Wetering

Beleid Het jaar 2021 was voor de kerkenraad het begin van een nieuwe periode. Twee kerkenraadsleden die jarenlang actief zijn geweest hebben in november afscheid genomen: Bram van der Voet (na 40 jaar voorzitterschap) en Hans de Vries (na ruim 20 jaar penningmeesterschap). In 2021 was er geen beleidsplan beschikbaar en werd er gewerkt met een vaste indeling van de diensten en een jaarprogramma. Natuurlijk hebben wij ook last gehad van de coronamaatregelen. Wij zijn niet overgeschakeld op digitale diensten wegens hoge kosten en weinig interesse. Toch is de verbinding gebleven en paktten we na iedere lockdown de draad weer op. Tot de kerkenraad zijn drie nieuwe leden toegetreden: Lydia Zeijlemaker (voorzitter), Joost Veldman (penningmeester) en Michael Valkering (lid).

Vieren en programma Naast de diensten is er een actieve gesprekskring voor de jongere leden: Jong Wetering. Deze groep bestaat uit 10 personen en komt 1 keer per 6 weken bij elkaar. We eten samen en gaan onder leiding van Jan Berkvens in gesprek aan de hand van een thema, film, boek etc. Twee leden van Jong Wetering zijn in 2021 toegetreden tot de kerkenraad (Lydia en Michael). De gemeente heeft een actieve boekenclub. Na de zomervakantie hebben we de Startzondag gecombineerd met de hapreek in de achtertuin van de koster (naast de kerk). Na afloop was er een lopend buffet. De opkomst was hoog en iedereen genoot zichtbaar van het samen vieren en napraten in de tuin. Eind oktober heeft de kerkenraad een afscheidsreceptie georganiseerd voor Bram van der Voet en Hans de Vries. Met de nodige creativiteit is het ons gelukt om dit coronaproof te realiseren. Veel leden hebben een inbreng gehad bij receptie: van de muzikale omlijsting tot voordrachten, cadeau en aankleding. De koster zorgde voor heerlijke hapjes en drankjes. Het was een feestelijke bijeenkomst en een waardig afscheid van Bram en Hans. De gesprekskring Jong Wetering heeft een boottocht door de polder gemaakt. De koster zorgde voor de catering en had voor iedereen een knapzakje gemaakt met lekkere dingen. Tijdens het varen, eten en genieten van het mooie polderlandschap hebben we nagedacht over de invulling van onze bijeenkomsten en thema's die we graag aan bod willen laten komen.

Jongeren De focus lag in 2021 op het behouden van de verbinding tijdens het moeilijke coronajaar. Voor Jongeren hebben wij in 2021 geen specifieke activiteiten georganiseerd.

Samenwerken Wij maken deel uit van het Oecu-

menisch beraad in Kaag en Braassem. In 2021 zijn er geen bijeenkomsten geweest. Ook in regionaal verband zijn er geen bijeenkomsten geweest.

Communicatie Al onze activiteiten kondigen wij aan op onze website en wij sturen persberichten naar lokale media. Michael Volkering heeft als nieuw kerkenraadlid deze taak op zich genomen en gaat hier in 2022 een nieuwe impuls aan geven.

Toekomst Wij zijn ons ervan bewust dat we een schat in handen hebben: ons prachtige kerkje! In 2022 willen wij nadenken over nieuwe gebruiksmogelijkheden van ons gebouw. De diensten op zondag blijven bestaan, maar wij gaan ons aanbod uitbreiden om een nieuwe doelgroep aan te trekken. Hier hoort ook een ander verdienmodel bij om de kosten te dekken en de gemeente in de toekomst financieel gezond te houden.

Rotterdam (en Breda)

Algemeen Het jaar ving somber aan met het voortzetten van de eind vorig jaar ingegane zware lockdown. Nog steeds geen kerkdiensten en activiteiten in ons kerkgebouw. Het was moeilijk te aanvaarden, maar de Kerkenraad wilde van harte aansluiten bij wat er van iedereen in de samenleving werd gevraagd en maakte daarom geen gebruik van de uitzonderingspositie die kerken hebben. Het verlangen, elkaar weer te ontmoeten en te begroeten was groot, maar we moesten helaas lang geduld hebben. In deze tijd werden in de kerkzaal enkele aangetaste mozaïeken, alsmede de ijzeren bewapening in de bakstenen muren eronder gerestaureerd. Dr. Barnard besteedde zijn studieverlof in het voorjaar aan Joannes Tideman, oud-voorganger van onze Gemeente. Het studieverlof verliep niet als andere jaren, want door corona werd er toch nog veel tijd besteed aan pastorale taken. Dr. Barnard trad in juli in het huwelijk, maar dat kon vanwege alle coronamaatregelen nog niet te midden van de Gemeente worden gevierd. Een gastvrij onthaal in Breda zorgde voor een inspirerende Kerkenraadsdag. De beleggingen werden tegen een gunstiger tarief en met het vooruitzicht op een hoger rendement bij een andere bank ondergebracht, waardoor wij de toekomst financieel beter tegemoet hopen te gaan zien. Ten slotte werd onze schilderijencollectie uitgebreid door de schenking van het portret van dr. L.H. Slotemaker (Remonstrantse Gemeente Arnhem) en de aankoop van de portretten van ds. Brester (Remonstrantse Gemeente Den Haag) en zijn echtgenote. Geen Rotterdamse predikanten, maar veel gepor-

retteerde remonstrantse voorgangers van buiten onze Gemeente vonden al eerder asiel in ons kerkgebouw.

Vieren Omdat er vanwege de coronamaatregelen geen kerkdiensten in ons kerkgebouw plaatsvonden, werden wekelijks digitale kerkdiensten aangeboden, gemaakt als in voorgaande periodes door het succesvolle team bestaande uit onze predikanten, organist Jos van der Kooy en alt Nicky Bouwers. Wanneer men niet over internet beschikte, kon de preek op papier worden aangevraagd. Kerkdiensten en mini-concerten op ons YouTube-kanaal worden veelvuldig bekeken door een veelheid aan gezindten. Toch heeft de gedeelde ervaring van de zondagse samenkomst een meerwaarde die zich niet digitaal laat vervangen. Een kleine werkgroep gaat zich het komende jaar bezighouden met het in eigen beheer opnemen van de kerkdiensten voor ons YouTube-kanaal. Elke keer werd de datum waarop we weer bijeen konden komen uitgesteld. Mede door het feit dat we solidair wilden zijn met alle leden en vrienden en geen testen voor toegang of een controle van het coronatoegangsbewijs (CTB) wilden introduceren voor de kerkdiensten. Pas eind mei konden we met reserveringen voor het beperkte aantal kerkgangers, mondkapjes, afstand houden en een gezondheidscheck bij de ingang weer samen kerken. De diensten voor jong en oud kregen een nieuwe impuls. Ouders en kinderen, die samen de dienst beleven, maar ook een moment waarop de kinderen een eigen programma hebben. Het nieuwe winterseizoen startten we gelukkig in een redelijk volle kerk, maar vanaf december gingen we opnieuw in lockdown, nu ook met een avondklok. Voor het tweede jaar op rij dus geen kerstdiensten en geen kerkdienst op oudejaarsavond.

Programma We gingen de levende contacten steeds meer missen. Het organiseren van ontmoetingen is juist een van de meest gewaardeerde activiteiten van de kerk. Het heeft een belangrijke maatschappelijke functie. Het geeft samenhang en verbinding en pareert polarisatie in een verdeelde samenleving. Landelijk kwam er een bezinningsbrief over de maatschappelijke polarisatie, die in kringen en tijdens een discussiemiddag werd besproken. Slechts een enkele kring lukte het tijdens de zware coronamaatregelen, de gesprekken rond het gekozen thema digitaal door te zetten. De Grote Kring Breda kon slechts een paar keer bijeenkomen in de Lutherse Kerk, maar er werd verder via inspiratiebrieven contact onderhouden. Tijdens de versoepeling kon een aantal activiteiten doorgaan, waarbij het CTB bij binnenkomst werd gecontro-

leerd. Voor de Openstelling van het kerkgebouw werd ervoor gekozen alleen het orgelconcert en de vesper te houden. Door de maatregelen bleken er voor de samenzangbijeenkomsten te weinig mogelijkheden en deze werden daarom stopgezet. Vlak voor de nieuwe verzwaren van maatregelen in het najaar kon nog een kloosterweekend in het klooster Nieuw Sion in Diepenveen worden gehouden met als thema *iets nieuws beginnen* en kon de Oriëntatiecursus worden afgesloten.

Pastoraat In Breda werd veel lief en leed gedeeld via de telefoon of zoom. Het was geen substituut voor een echt gesprek, maar wel een mogelijkheid, met elkaar contact te houden. Het was goed elkaar te laten weten dat we, ondanks dat we elkaar niet fysiek konden ontmoeten, samen een gemeenschap vormen. Pastoraat was ook in Rotterdam door alle beperkingen niet altijd even makkelijk. De crisis leek in het voorjaar tot een eind gekomen, maar teveel waren er verdrietige berichten van overlijden. Onze Gemeente telt op dit moment 280 leden en 223 vrienden. Er overleden ook veel markante mensen die elke zondag aanwezig waren en nog heel actief in het leven stonden. Hun liefdevolle betrokkenheid bij de mensen om hen heen zullen wij missen. De crisis heeft zeker ook goede eigenschappen in ons naar boven gebracht zoals veerkracht, betrokkenheid en creativiteit. Er waren kaartjes, telefoontjes onderling en, nadat het weer mogelijk was, ook direct weer de bezoeken. Het zijn voorbeelden van de inzet van velen uit onze Gemeente in de laatste coronatijd.

Diaconie De Diaconale Commissie krijgt inkomsten uit collecten, giften en legaten. Een deel van de collecten en giften heeft een vooraf vastgestelde bestemming en een deel wordt gebruikt voor de algemene diaconie. Hieruit worden lopende uitgaven en verplichtingen gefinancierd zoals het lidmaatschap van Samen-010. De opbrengst van de Diaconale Actie ging dit jaar naar de Penitentiare Inrichting De Schie en de Stichting GAiN. De Schie kon met het bedrag een kookboek maken, met daarin recepten en persoonlijke verhalen van de gedetineerden. GAiN zal het geld gebruiken voor de werkzaamheden in het vluchtelingenkamp op Moria (Lesbos). Volgens de vorig jaar opgestelde beleidsnotitie werden de collectiedoelen geëvalueerd, maar werd besloten daarin geen wijzigingen aan te brengen. De doelen hebben een evenredige verdeling over projecten in Nederland en in het buitenland. De Diaconie heeft besloten haar financiële reserve volgens de nog verder uit te werken beleidsvisie tot het gewenste niveau terug te brengen o.a. door het opho-

gen van het Marinus Kosterfonds, dat mensen uit de Gemeente financieel kan ondersteunen, en via een aantal extra giften aan bestaande collectiedoelen.

Samenwerking Ongemerkt ontstond er meer samenwerking door corona, een soort van luie oecumene. Onze kerkdiensten op YouTube werden ook bekeken door mensen uit andere kerkgenootschappen en door mensen uit gemeenten waar onze predikanten gastpreekbeurten zouden vervullen. Daarnaast bekeken onze leden en vrienden weer digitale kerkdiensten van ander (remonstrantse) gemeenten. Niet naar de kerk, maar gewoon zittend op de bank elkaar ontmoeten en begrijpen. Een mooie verworvenheid in deze tijd. De inzameling van goederen voor de Stichting Maris was weer een groot succes. Onze participatie in het Studentenpastoraat werd gecontinueerd. De gezamenlijke zomerdiensten met de doopsgezinden hadden als thema *zomerse helden in zomerse diensten* en vonden afwisselend in de Doopsgezinde Kerk en in de Arminiuskerk plaats. In september vond in samenwerking met de Initiatiefgroep Roze Vieringen Rotterdam de jaarlijkse Roze Viering in ons kerkgebouw plaats met als thema *We could be heroes*. Ook onze deelname aan het project van de Alledagkerk, waar in de Laurenskerk de korte middagpauzedienst wordt geleid door een brede schare voorgangers, werd gecontinueerd.

Publiciteit Tijdens de zware lockdownperiode bekeken velen op ons YouTube-kanaal onze vooraf opgenomen digitale kerkdiensten en liederen. Het leverde ook nieuw toeschouwers op, die niet naar de kerk zouden komen, maar wel instapten bij het laagdrempelig aanbod thuis. Op de website, via de Nieuwsbrief en via Facebook werd voorafgaand aan de uitzending reclame gemaakt. Daarnaast werden via Facebook actuele onderwerpen, blogs, activiteiten uit ons jaarprogramma, informatie over onze geloofsgemeenschap, maar ook wat luchtiger verhalen met enige humor gedeeld. Dit levert afhankelijk van het onderwerp veel likes op. Zodra de kerkgang, wel onder voorwaarden, weer mogelijk was, konden mensen die nog niet naar de kerk konden of wilden komen de kerkdienst beluisteren via ons SoundCloud-account. Gebleken is dat de kwaliteit van de geluidsopnamen met de huidige inzet en middelen te wisselend van kwaliteit is en de opnamen dus niet altijd geschikt waren voor uitzending. Het bekijken van een kerkdienst op YouTube blijkt wel veel aantrekkelijker te zijn. Het geeft mensen meer het gevoel bij de dienst betrokken te zijn. De verschijningsfrequentie van het kerkblad werd in de lockdownperiode net als vorig jaar tijdelijk verhoogd naar tweewekelijks. In het kerkblad schreef

Titus van Hille als feuilleton verhalen over de ornamenten in de kerk, die later in een prachtig boekje werden samengebracht. Alle leden en vrienden hebben dit boekje als kerstgeschenk ontvangen. Het wordt boeiend, te bezien of we volgend jaar, waarin hopelijk het coronatijdperk met alle zware maatregelen eindigt, alles weer gaan doen zoals we gewend waren, of dat we ook blijvend dingen anders gaan doen, omdat het ons nieuwe inzichten heeft gegeven en soms ook verrassende nieuwe uitingsvormen heeft opgeleverd. Een geloofsgemeenschap kan het nodige digitaal doen, maar wil uiteindelijk een levende en levendige gemeenschap zijn, waar mensen elkaar ontmoeten van aangezicht tot aangezicht.

Schoonhoven

Inleiding Het jaar 2021 heeft in het teken gestaan van het proces dat moest leiden tot een samengaan met de Remonstrantse Gemeente Utrecht (RGU). Het leeuwendeel van de werkzaamheden van de tweepersoons kerkenraad – die bestond uit Jan Kaat en Menno Boetes (vz.) – was hierop gericht.

Het samenwerkingsproces Meteen in januari is gestart met intensief overleg met de RGU. Hiertoe is door beide betrokken gemeenten een overleggroep samengesteld die bestond uit 2 delegaties van 5 personen uit beide gemeenten. Namens de RGU maakten vanaf het begin Arie Noordermeer, Paulies de Groot, Nel Moen, Wim Edelman en Gert-Jan Schmal deel uit van deze overleggroep. Later hebben de predikanten ds. Marthe de Vries en – in het laatste stadium – ds. Lense Lijzen aan het overleg deelgenomen. Namens de Schoonhovense Remonstranten namen Ans de Graaf, Beppie van der Waal, Bas Vooijs en de beide kerkenraadsleden Jan Kaat en Menno Boetes zitting in de overleggroep. De overleggroep vergaderde zowel plenair – in die bijeenkomsten werden de voorstellen gedefinieerd – als opgesplitst in drie werkgroepen voor de deelterreinen Bestuur, Kerkzijn en Personeel en beheer. Op twee momenten zijn de leden en vrienden betrokken bij het proces middels een extra AVLV. Op 25 april is de AVLV akkoord gegaan met een Intentieverklaring voor een samengaan met de RGU en op 27 november is de AVLV unaniem akkoord gegaan met de Overeenkomst van taakoverdracht (aan de RGU) en met het Besluit tot opheffing van de Remonstrants Gereformeerde Gemeente Schoonhoven per 1 januari 2022. Dit besluit markeerde het einde van een gemeente die 389 jaar heeft bestaan! In die

laatste vergadering zijn ook de nieuwe ambtsdragers per januari 2022 voorgedragen. Er is een uitgebreid Eindverslag van het samenwerkingsoverleg gepubliceerd.

Kerkdiensten Bij de overgang naar 2021 was er nog steeds sprake van een situatie die fysieke kerkdiensten onmogelijk maakte. Deze periode duurde voort tot na Pasen. De eerste dienst werd pas weer gehouden op 9 mei. Vanwege de tweede besmettingsgolf waren wij voor de 4e advent zondag opnieuw genoodzaakt de kerk te sluiten. In gevallen waarin wij zelf geen online kerkdiensten konden organiseren werd verwezen naar de online kerkdiensten van de Geertekerk. Met pijn in het hart wordt in deze periode het memorabele besluit genomen ook tijdens kerst geen kerkdienst toe te staan. In plaats daarvan hebben wij de kerst-liturgie gedeeld in onze nieuwsbrief. Het zou tot februari 2022 duren voordat de overheid aankondigt dat Nederland weer open gaat.

Kruispoortbijeenkomsten Na ander halfjaar stilstand vanwege de coronabeperkingen is het kruispoortprogramma in de herfst van 2021 weer hervat met een tweetal lezingen die al voor de coronaperiode geprogrammeerd waren. Beide bijeenkomsten waren gewijd aan ecologie en duurzaamheid. Op 3 oktober sprak Martin Vis over zijn omgang met- en visie op de natuur als landbouwer en op 17 oktober sprak Trees van Montfoort over haar boek Groene theologie.

Pastoraat/contactledenwerk De contactleden hebben in de tijd van de coronabeperkingen veel bijgedragen aan de onderlinge contacten van de leden en vrienden, met name ook via de telefoon. Een extra handicap was het door ziekteverlof wegvallen – vanaf maart – van ds. Martijn Junte. Ds. Junte heeft, mede met oog op de naderende samenwerking met Utrecht, per 1 juli – een halfjaar eerder dan voorzien – zijn taken in Schoonhoven beëindigd. Dankzij een genereus aanbod vanuit de RGU zijn de pastorale taken toen waargenomen door de predikanten van de RGU en per 1 september definitief door ds. Lense Lijzen.

Diaconie Dit jaar waren onze activiteiten beperkt. We hebben samen met de contactleden een paasattentie en bemoedigende tekst bij iedereen thuis gebracht. Wel hebben we al in de zomer contact gelegd met de diaconale commissie van de Geertekerk. Dat leidde tot een inspirerende gezamenlijke Buitendag. Onze nieuwe predikant ds. Lense Lijzen was daar ook bij. Hij is vanuit de RGU aan Schoonhoven verbonden. Die dag spraken we af met een voor beide gemeenten nieuw thema te beginnen:

Duurzaamheid. We spraken een heel weekend af, een groen weekend! In het najaar zijn de eerste overleggen voor een ontspannen en inspirerend programma al begonnen. Dat we nu deel uit maken van een groter geheel brengt nieuwe energie en plannen. **Samenwerking** (met andere gemeenten in Schoonhoven) Deze samenwerking is zowel door de coronabeperkingen als door het wegvallen van enkele pastores die veel bijdroegen aan deze samenwerking – door emeritaat (o.a. ds. Roos Ritmeester) en door vertrek uit Schoonhoven – wat uit beeld geraakt.

Jongerenwerk niet van toepassing.

Publiciteit/werving/communicatie Onze belangrijkste publiekstrekker – de Kruispoortbijeenkomsten – heeft een tijd buitenspel gestaan, maar is in de herfst weer opgestart. De regionale pers heeft ruim aandacht besteed, o.a. met foto's van de ondertekening van de Overeenkomst van taakoverdracht met de RGU, aan het samengaan met de Utrechtse Remonstranten. Een aantal keren per jaar verzorgt een lid van onze gemeente een uitzending van de regionale radiozender op zondagochtend; dit doen de kerken in de regio bij toerbeurt.

Sommelsdijk

Inleiding /algemeen Het jaar 2021 is net als 2019 en 2020 erg bepaald door de maatregelen die de coronapandemie met zich mee bracht. We startten daardoor met een lockdown, alleen online kerkdiensten en online gespreksgroepen konden plaatsvinden. De zomer bood mogelijkheden om weer enkele kerkgangers te kunnen ontvangen. Na een korte periode met gewone diensten vierden we kerst weer online.

Pastoraat De kerkenraad houdt in de gaten hoe het met de leden en vrienden gaat en vraagt André Meiresonne desgewenst om met bepaalde leden of vrienden contact op te nemen of om zich via een belronde op de hoogte te stellen van een bepaalde groep leden.

Kring Schouwen De kring is aan het begin van de coronacrisis gestopt. De leden bleven via e-mail op de hoogte van elkaars welbevinden. Intussen hebben twee leden het initiatief genomen de kring weer te activeren en is André Meiresonne gevraagd de kring te gaan leiden. Dit leidde in 2021 tot twee fysieke en zoombijeenkomsten.

Oecumenische samenwerking De oecumenische werkgroep heeft in 2021 voornamelijk emailcontact gehad en er zijn twee vergaderingen geweest. In

2022 worden weer oecumenische diensten gehouden.

Samenwerking regio ZW Nederland De voorzitters van een aantal gemeenten in ZW Nederland (Dordrecht, Rotterdam, Vlaardingen, Sommelsdijk en Midden Zeeland) hebben via zoom, begeleid door het landelijk bureau, overleg gehad over hun gemeenten en mogelijkheden voor samenwerking. Met name Sommelsdijk en ook Vlaardingen hebben niet de financiële middelen om een predikant in dienst te nemen voor minimaal 0,4 fte. Er zijn nu voorlopige oplossingen die de ruimte bieden om in onderling overleg verdere duurzame oplossingen te vinden. Er zijn in 2021 twee constructieve en open gesprekken geweest en er werd een afspraak gemaakt voor verdere overleg in 2022.

Vieren online In de zomer is gestart met diensten waar kerkgangers op 1,5 meter welkom waren na afspraak. Het streven was om 20 mensen in de kerk ontvangen. Alle diensten werden ook online uitgezonden en waren via de website terug te kijken.

Tafelgesprekken Deze gespreksgroep hebben we afwisselend fysiek en online gehouden. Twee vrijwilligers hebben zich hiermee bezig gehouden en hebben de gespreksgroep weer aantrekkelijk gemaakt. Doordat de gespreksgroep online kon plaatsvinden via zoom kon er ook op grote afstand deel worden genomen.

Publiciteit De kerkdiensten worden via de website en via facebook uitgezonden. We hebben zo een groter bereik en krijgen meer mensen geïnteresseerd. Een actuele website werkt ook wervend. D.m.v. wekelijkse e-mails aan alle leden, vrienden en belangstellenden, info op Facebook én de website houden we allen op de hoogte van de online-diensten, tafelgesprekken en ander nieuws. Om hen op deze manier toch te blijven betrekken bij de gemeente.

Vrijzinnige Klanken Het blad van de gemeente verschijnt 6 keer per jaar. De drie personen tellende redactie zorgt samen met een aantal vaste schrijvers, dat mededelingen, wetenswaardigheden en nieuws van binnen en buiten de gemeente onder de aandacht komen van leden, vrienden en belangstellenden. Zo worden ook lezers die niet (meer) in de kerk kunnen komen op de hoogte gehouden.

Cantone Het koor van de gemeente is in 2021 voorzichtig gestart in september maar weer gestopt tegen het eind van het jaar.

Twente

Algemeen Het jaar 2021 was met recht een jaar van ups en downs. Allereerst was er in negatieve zin nog steeds de Corona pandemie en kregen we zelfs een tweede lockdown, net op het moment dat we dachten er definitief af te zijn. Maar er gebeurden ook heel veel mooie dingen. Allereerst de Pinksterdienst, de eerste dienst die we na de eerste lockdown weer fysiek met elkaar mochten beleven. Deze (zeer fleurige) dienst was in vele opzichten een hoogtepunt omdat het enerzijds een doop- en belijdenisdienst was en anderzijds omdat van die dienst door de EO opnamen werden gemaakt voor de uitzending *Zie je zondag*. Ook werd in dat kader een aantal gemeenteleden door de EO geïnterviewd. De uitzending van het programma was in oktober en heeft op velen een diepe indruk gemaakt, ook op mensen buiten onze gemeente.

Vieren Er is een draaiboek met foto's gemaakt voor de inrichting van de kerkzaal bij bijzondere diensten. Dit voldoet goed en wordt op gezette tijden geraadpleegd en/of aangepast (bijv. door de koster van dienst). In de ontvangstruimte ligt standaard een voorbedenboek waarin ieder die een gebed onder de aandacht wil brengen, zijn/haar bijdrage kan schrijven. Dit boek wordt door de liturg mee genomen in de dienst en zo nodig aan de predikant overhandigd. Eenmaal per maand is er een online-dienst geweest. Er is geëxperimenteerd met predikant-loze zondagen, waarin de liturgie-commissie ontmoetingen met verhaal en liederen organiseerde. Deze werden met grote belangstelling bezocht en lijken een blijvertje te zijn.

Programma Er lopen vier gesprekskringen, twee vrouwenkringen en twee leeskringen. Tijdens de lockdowns organiseerde de programmacommissie online koffiedrinken na de kerkdiensten. Dit bracht mooie ontmoetingen. Er zijn podcasts gemaakt over levenskunst, die vaak zijn beluisterd. Vanwege de goede reacties gaan we in 2022 door met het maken van podcasts. Als thema voor de activiteiten in het eerste halfjaar is voor het *Leven en levenseinde* gekozen. In april startten Cor Langen en Bärbel Dorbeck-Jung een schrijfproject, een pelgrimstocht over loslaten/afscheid, reisgenoten en Jeruzalem (de locatie van je dromen). In het zeer geanimeerde afrondingsgesprek kwam de wens voor een vervolg op dat in september en oktober gerealiseerd werd. Nu ging de innerlijke reis over bidden, vertrouwen en thuiskomen. De persoonlijke uitwisseling aan het einde van het project raakte ons zeer. De vier zomerontmoetingen in juli en augustus over Hen-

drik Werkman, foto's en levensverhaal van Mies de Monchy, de Twentse textielgeschiedenis en muziek uit Macedonië liepen heel goed. In oktober en november verzorgde Egbert van Houwelingen de cursus *Veraf en dichtbij* over profeten. Zijn bevlogen doceerstijl en diepgang werden enthousiast ontvangen. Begin november kon eindelijk de voor begin van de pandemie geplande lezing van Trees van Montfoort over *Groene theologie* plaatsvinden. Het was een levendige bijeenkomst die om een vervolg vraagt.

Contactledenwerk Ook in het jaar 2021 hebben de contactleden geprobeerd contact te houden met de leden in hun wijk. Dat was in deze periode niet altijd even makkelijk. We hebben op ons overleg gesproken over de Pastorale zorg, zoals verwoord in het nieuwe beleidsplan. Wat betekent dat voor onze leden? Hoe houden we met elkaar contact als er minder contactleden zijn? We besluiten om in 2022 onze wijken door te spreken met de predikant. Naast deze materie spraken we over het thema Eenzaamheid.

Diaconie We konden weinig actief zijn rondom de diensten. Bij de startzondag verzorgden we o.a. een fijne pizzalunch, maar het kerstdiner ging helaas niet door t.g.v. de lockdown. We hebben m.n. tijdens de lockdowns telefonisch en met bezoekjes contact gehouden met leden die daar behoefte aan hadden.

Publiciteit Passant is het gemeenteblad dat maandelijks verschijnt: digitaal, per post of aan huis gebracht. De website wordt wekelijks bijgewerkt en met een digitale nieuwsbrief wordt het laatste gemeentenieuws qua aanbod gedeeld met een breed publiek.

Gebouw Onder de bezielende leiding van een renovatiecommissie werden de achterzaal (inmiddels Tuinzaal gedoopt) en de ontmoetingsruimte opgeknapt. Daarnaast kregen we een video-installatie waarmee we de kerkdiensten *live* kunnen opnemen, zodat ook thuis de dienst intensief kan worden meeleefd. Dit was mogelijk dankzij een genereuze gift van de H. Hartstrastichting.

Predikant In de Algemene Ledenvergadering moesten we door de financiële situatie nnodgedwongen besluiten de aanstelling van Kirsten terug te brengen tot 0,5 fte. Dankzij de H. Hartstrastichting kan zij gelukkig wel haar innovatiewerkzaamheden nog twee jaar voortzetten.

Bestuur Eind 2021 gloorde er wat licht over de samenstelling van de kerkenraad. Er komt een collectief dat roulerend het voorzitterschap zal waarnemen. Er is in Ada Douwes Dekker een secretaris

gevonden. Helaas was er nog geen zicht op een nieuwe penningmeester.

Toekomstperspectief Er is in 2021 door heel veel gemeenteleden hard gewerkt om de tweede opdracht van de Overgangscommissie *bieden van perspectief* een invulling te geven. Naast datgene wat hierboven al beschreven is hebben we ook contact gelegd met de Remonstrantse Gemeente Lochem-Zutphen om na te gaan of de programma-commissies kunnen samenwerken en dat lijkt veelbelovend.

Utrecht

Inleiding Ook 2021 stond voor de RGU in het teken van de coronapandemie en alle maatregelen die daarbij hoorden. Het heeft tot Pinksteren geduurd voordat een beperkt aantal bezoekers de kerkdiensten in Utrecht (Geertekerk) en Buren weer fysiek kon bijwonen. In de zomer was de limiet aan het aantal kerkbezoekers opgeheven. In de Geertekerk diende men zich wel van te voren aan te melden en bij de kerk te registreren. Vanaf september waren ook deze maatregelen niet meer nodig. Dit heeft echter maar twee maanden geduurd, want vanaf november waren wederom beperkingen van kracht. De laatste kerkdiensten met bezoekers waren op tweede advent. Daarna waren er weliswaar diensten in de Geertekerk, maar die waren alleen digitaal te volgen. Het viel een ieder zwaar dat voor de tweede maal Kerstmis op digitale wijze werd gevierd. Tegelijkertijd was te merken dat er een vorm van routine was ontstaan, met name ook bij de predikanten, die met veel aanpassingsvermogen in de laatste weken van het jaar de Kerstdiensten wisten om te vormen tot mooie digitale uitzendingen.

Vieren Ook toen het bezoek van kerkdiensten weer mogelijk was is doorgegaan met het digitaal visueel (online) uitzenden van de kerkdiensten. We konden daarbij gebruik maken van apparatuur die door onze huurder Heirloom was aangeschaft, aangevuld met eigen aanschaffingen. Voor de uitvoering is de audiovisuele werkgroep in het leven geroepen. De kwaliteit van de uitzendingen is sterk verbeterd. De online diensten werden goed bekeken. De dienst op eerste Kerstdag had alleen al live 200 kijkers. Met de terugkijkers erbij waren dat er meer dan 500. En waarschijnlijk kijken mensen samen met anderen de dienst, zodat het aantal kijkers vermoedelijk hoger ligt. De door de werkgroep West-Betuwe georganiseerde kerkdiensten zijn na de zomer van de R.K. kerk in Buren verplaatst naar de Evangelisch Lu-

therse kerk in Culemborg. Dat heeft daar tot een vergroting van het bezoek geleid, ook van buiten de gemeente.

Programma: Gesprekskringen, cursussen en lezingen Ook voor 2021 geldt dat veel kringen, cursussen en lezingen niet door konden gaan vanwege de pandemie. Soms was het mogelijk uit te wijken naar grotere ruimtes of Zoom om bijeenkomsten door te laten gaan. Een groot aantal activiteiten is gelukkig wel live doorgegaan, zoals het Miniseminar *Groene theologie* met o.a. Trees van Montfoort en de Midzomermijmeravond in juni, georganiseerd door studenten van het HKU. In september is het nieuwe jaarprogramma met het thema *Je weet niet wat je hoort* van start gegaan. In november is een Miniseminar *Het Luisterlab* georganiseerd met praktisch filosoof Wouter Belier. In november is een Diner Pensant gehouden met de titel *Vrijheid onder druk* met Paul Scheffer en Laurens ten Kate.

Pastoraat/contactledenwerk De coronapandemie heeft grote invloed gehad op het pastoraat: het telefonisch contact is geïntensiveerd. Dit telefonisch contact is gebleven, al is later ook het pastorale bezoek weer opgestart. Het is een blijvende zorg hoe we als gemeente goed contact met elkaar kunnen houden. De coronamaatregelen hebben ook het contactledenwerk sterk beïnvloed. Er is vanuit de wijkorganisatie extra aandacht besteed aan het in kleine kring naar de online diensten kijken. De wijkavonden hebben in het najaar wel fysiek plaatsgevonden. De bijeenkomsten met de (centraal) contactleden vonden plaats via zoom. Hierdoor had met name de bijeenkomst over het levenstestament een groter bereik dan wanneer deze in fysieke vorm had plaatsgevonden. De (centraal) contactleden hebben een kerstgroet in de vorm van rondgebracht aan alle bereikbare leden en vrienden; een mooie gelegenheid om elkaar even te ontmoeten.

Diaconie Sinds 2021 heeft de Diaconie een beleidswijziging doorgevoerd. Een kleiner aantal projecten ontvangt van de Diaconie financiële ondersteuning. Daarnaast geeft de Diaconie – meerdere malen in het jaar en langduriger – specifieke aandacht aan twee grotere doelen: het Benin-project van de Meriem Foundation, dat samen met de Omar al Farouq Moskee wordt ondersteund, en projecten voor vluchtelingen. De Diaconie heeft zich in 2021 ingezet voor in totaal 18 projecten. Verschillende van deze projecten richten zich op de opvang en zorg voor asielzoekers (zoals INLIA, asielzoekers Kamp Zeist en Villa Vrede). De overige projecten betroffen zeer uiteenlopende doelen. In oktober heeft de

Diaconie de jaarlijkse Arminiaanse maaltijd weer kunnen organiseren. De opbrengst was traditiegetrouw voor het Smulhuis, waar dak- en thuislozen de maaltijd kunnen gebruiken. Ook dit jaar zijn enkele vrienden en leden van de RGU ondersteund met individuele hulp. In het gemeentebblad vertelt de Diaconie in de rubriek *Diaconale Geluiden* over haar werk.

Jongerenwerk Het jaar stond voor het grootste gedeelte in het teken van de pandemie. Ook bij de jongeren gingen de activiteiten slechts gedeeltelijk door. Het verteluur heeft digitale bijeenkomsten georganiseerd. Dit zelfde gold voor de Klub. De betrokkenheid met elkaar was wel groot mede dankzij een levendige appgroep voor het verteluur en voor de crèche. De groep belangstellende ouders en kinderen is zelfs licht gegroeid in 2021! Naarmate de beperkende maatregelen langer duurden, werd het steeds lastiger om de kinderen te enthousiasmeren om digitaal aan te haken, omdat hun weken gevuld waren met digitaal onderwijs. In de adventsperiode is een aantal gemeenteleden die wat extra aandacht konden gebruiken verblijd met een bezoekje van de jongste gemeenteleden die potjes met een kaarsje brachten. Ondanks de lockdown is het kerstspel toch doorgegaan, weliswaar in besloten kring.

Samenwerking Eind 2020 is de RGU door de Remonstrants Gereformeerde Gemeente Schoonhoven (RGGS) benaderd om tot samenwerking te komen. De directe aanleiding was de vernieuwing van de predikantsaanstelling bij de RGGS. De RGGS kon een aanstelling van 0,2 fte bieden. Conform beleid van de Broederschap moet de omvang van een aanstelling minimaal 0,4 fte zijn tegenwoordig. Het overleg tussen RGU en RGGS heeft er toe geleid dat eind 2021 een Overeenkomst van Taakoverdracht tussen de RGU en de RGGS is gesloten en de RGGS is opgeheven. De RGU heeft daarbij per 1 januari 2022 alle bezittingen, waaronder het kerkgebouw in Schoonhoven, rechten en verplichtingen van de RGGS overgenomen. De Remonstranten in Schoonhoven zullen vanaf begin 2022 het kerkelijk leven voortzetten als autonome regio binnen de RGU. Sinds 2005 onderhoudt de RGU econtact met de Omar al Farouq moskee in Utrecht-Noord. Centraal staan de ontmoeting en het bouwen aan wederzijds begrip.

Ledental Het aantal leden en vrienden is in 2021 met 8 gestegen tot 504. Na decennia van neergang is nu in drie achtereenvolgende jaren het aantal leden en vrienden min of meer stabiel is gebleven. Dit is bereikt door meer aandacht te schenken aan de binding van leden en vrienden met de gemeente.

Het aantal mensen dat uit eigen beweging de band met de gemeente beëindigde of die om administratieve redenen uitgeschreven zijn is hierdoor sterk gedaald.

Predikanten en andere medewerkers Begin 2021 waren in onze gemeente aangesteld: mw. ds. M.F. de Vries (0,8 fte); ds. F. Kruijne (0,4 fte), mw. ds. C.M. Geels (tijdelijke aanstelling van 0,4 fte ter overbrugging van de vacature t.g.v. het vertrek van mw. ds. A.L. Wieringa naar Zupthen-Lochem). Per 1 juni is ds. Kruijne met emeritaat gegaan en is de tijdelijke aanstelling van ds. Geels beëindigd. Het afscheid van ds. Kruijne is gevierd in een bijzondere dienst op 13 juni. Per 1 juli 2021 is mw. ds. C. Kruijff begonnen (0,6 fte) en ds. L.J. Lijzen (0,8 fte) per 1 september 2021. Beiden zijn bevestigd in de dienst van 12 september. In 2021 hebben er twee studenten stage gelopen bij de RGU: Jan Douwes – inmiddels predikant in Dordrecht – en Jesse Gruijters, die werkzaam is als geestelijk verzorger bij het UMC. Dhr. J.J. Marinus is in 2020 aangesteld als vernieuwingspredikant (0,4 fte), deze aanstelling was volledig gericht op de vernieuwing van het kerkelijk werk en werd bekostigd door de landelijke organisaie. Dhr. M.G. van der Bijl was als cantor-organist ook in dienst van de RGU.

Toekomst/Vooruitzichten De ontwikkeling van de gemeente stemt tot optimisme. In 2021 is een vernieuwd en vergroot predikantenteam aan de slag gegaan. We verwachten dat dit een krachtige impuls zal geven aan de ontwikkeling van de gemeente. Om dit te bereiken is gebruik gemaakt van de structurele extra baten van nalatenschappen en legaten. Het Meerjaren Instandhoudingsplan voor de Geertekerk is in concept klaar. Duidelijks is dat jaarlijks zo'n € 40 à 50 duizend extra nodig is om de kosten van de instandhouding te financieren. Hiervoor moet grotendeels externe financiering worden gevonden. Overleg loopt met de Stichting Fonds Geertekerk. Daarnaast zal het onvermijdelijk zijn dat ook de RGU zelf voor additionele financiering moet zorgen. Het is niet de bedoeling dat het onderhoud leidt tot een structureel verlies in de financiële huishouding van de RGU. Door de taakoverdracht van de Remonstrants Gereformeerde Gemeente Schoonhoven (RGGS) aan de RGU zal het aantal leden en vrienden van de RGU in 2022 met circa 60 toenemen. De extra ledenbijdragen zijn voldoende om de uitbreiding van de predikantsformatie t.b.v. het pastoraat in Schoonhoven te dekken. De hoop en verwachting is dat de extra betrokkenheid op termijn zal leiden tot hogere bijdragen vanuit deze groep. Maar in het begin zal de

RGU moeten bijspringen voor de bekostiging van het onderhoud van de kerk in Schoonhoven. Dit zal voorshands betaald worden uit het overgedragen vermogen van de RGGG. De inzet van de kerkenraad is dat voor de Schoonhovense kerk een vergelijkbaar exploitatiemodel als voor de Geertekerk kan worden gerealiseerd, namelijk een vaste huurder van het kerkgebouw waardoor een substantieel deel van de onderhoudslasten uit de verhuur kan worden betaald. In 2021 zijn hierover al verkennende gesprekken gestart.

Utrecht – West-Betuwe

Vieren In 2021 is er, door de coronacrisis, van de geplande bijeenkomsten weinig terecht gekomen. Van de 13 kerkdiensten gingen er slechts 7 door. Vanwege problemen rondom de aanvangstijd zijn wij op zoek gegaan naar een alternatief voor de RK St. Gregoriuskerk in Buren. We hebben dit gevonden in de Ev. Lutherse Kerk te Culemborg. Ons schema van diensten paste goed in het huidige gebruik van de kerk. Zondag 6 juni 2021 was onze eerste test-eredienst in Culemborg. Een succes, met een echt pijporgel en een flexibele indeling van de kerkzaal. Naast onze eigen predikanten uit Utrecht mochten wij nog 2 gastpredikanten verwelkomen. Het gemiddeld aantal bezoekers liep aardig op, vermoedelijk vanwege het Culemborg-effect van ca. 17+ naar 22+ personen.

Programma De Regioavond met het jaarthema van de Geertekerk *Je weet niet wat je hoort*, was op 1 november 2021 o.l.v. mw.ds. Claartje Kruijff. Het was een goede gelegenheid om onze nieuwe regio-predikant te leren kennen. De gespreksochtenden in het voorjaar o.l.v. van onze tijdelijke predikant mw. ds. Tina Geels, met als titel *Mijn held en ik* waren tweemaal via zoom en een keer in levende lijven. Het najaarsprogramma – 3 avonden over *Onder de hoge hemel- spiritueel gezonder leven* o.l.v. van dr. Heine Siebrand zijn helaas niet allemaal doorgaan. Wellicht kunnen we de andere avonden nog inhalen in 2022 en doorpraten over de vraag *hoe verhouden cultuur en religie zich tot elkaar?*

Pastoraat/contactledenwerk Mw. Betty Koster, in haar functie als contactpersoon, heeft weer veel werk verzet, waarbij het meeste achter de schermen gebeurde.

Ledental Ook dit jaar mochten wij een aantal nieuwe vrienden en belangstellenden verwelkomen, zodat de vergrijzing enigszins wordt tegen gegaan. Volgens Utrecht hebben wij als West-Betuwe nu 37 personen (lid/vriend/belangstellende).

Samenwerking (plaatselijk) De Werkgroep houdt het contact met de lokale doopsgezinde leden. Er is een beginnend contact met de Raad van Kerken in Culemborg.

Publiciteit Het programma van de Werkgroep is breed bekend gemaakt door Teun van Dorp via de regelmatige e-mail berichten aan alle leden, vrienden en belangstellenden.

Beleid en toekomstperspectieven Het huidige beleid wordt voortgezet met, als toekomstperspectief, een positieve groeiende *gemeente* met actieve mensen en, daaromheen, een grote groep van belangstellenden voor onze activiteiten en de kerkdiensten in de *nieuwe* kerk in Culemborg.

Vlaardingen

Vieren Van januari tot aan Pinksteren geen erediensten. Door het nog steeds aanwezige coronavirus was er weer een lockdown ingesteld. Weer geen Paasviering, geen paaslunch en geen lunchgesprekken. Vanaf Pinksteren tot aan half december konden de erediensten gelukkig weer doorgang vinden. Maar.. opnieuw lockdown vanaf 19 december 2021 tot en met half januari 2022. Door de coronamaatregelen konden de gebruikelijke herdenkingen kort na de uitvaart niet doorgaan. Op Eeuwighheidszondag zijn onze overledenen van het afgelopen jaar daarom wat uitvoeriger herdacht. De heer W.J. Scholl neemt het predikantschap waar en houdt ook de contacten in deze tijd in de gaten.

Programma De Vrouwengespreksgroep is vanaf de eerste lock-down gestaakt. Onze Buitendag 2021 is door de ingestelde lock-down niet doorgestaan.

Diaconie De Kerstactie 2021 van het College van Collectanten is dit jaar gehouden voor de Stichting *Jarige Job*.

Publiciteit Het in Vlaardingen bekende *Zomerterras* en het daaraan gekoppelde *Kerkterras* is eveneens niet doorgestaan. In 2021 is een gezamenlijke kerstadvertentie van de Verzamelde Kerken van Vlaardingen - VKV -geplaatst in Groot Vlaardingen. Kort na de verschijning daarvan bleken ook deze kerstdiensten niet door te kunnen gaan. Op Facebook worden bijna wekelijks de erediensten en nieuws over/van onze Gemeente geplaatst. Het kerkblad *Onze Bode* is vijf keer verschenen. De digitale Nieuwsbrief wordt verzorgd door een gemeentelid.

Bestuur De voorjaarsledenvergadering is door de corona-maatregelen niet doorgestaan. Maar gelukkig kon de najaarsledenvergadering wel doorgang

vinden.

Beleid/toekomstperspectieven De financiële situatie van de gemeente blijft onveranderd zorgelijk. Het hoofddoel blijft het kerkgebouw in zo goed mogelijke staat te brengen/houden.

Waddinxveen

Algemeen Onze gemeente is nog steeds krimpende en de kerkenraad probeert de gang van zaken zo lang mogelijk op dezelfde weg voortgang te laten vinden. De toekomst voor ons eigen gebouw is onzeker. Er wordt onderzocht of we het gebouw kunnen verkopen.

Bestuur De kerkenraad bestaat al geruime tijd uit slechts 3 personen, die alle drie al sinds 2017 kerkenraadslid zijn. Ook deze situatie wordt nijpend en heeft zijn uiterste houdbaarheidsdatum een keer bereikt.

Vieren Zonder eigen predikant houden wij een dienst per maand, met uitzondering van de feestdagen, waarop wij een extra dienst organiseren. Nu wij geen eigen predikant meer hebben worden gastpredikanten uitgenodigd. In de zomer worden de diensten van Waddinxveen gecombineerd met Boskoop, ook deze samenwerking loopt niet altijd vlot. Dit 2e bijzondere coronajaar hebben wij een aantal diensten zelf in onze kerk opgenomen digitaal naar de gemeenteleden verzonden.

Programma Gesprekskringen: Vanwege de pandemie zijn er geen gesprekskringen geweest.

Contactledenwerk Een viertal dames bezoekt ouderen boven de 75 met hun verjaardag en brengt hun een kerstattentie. De contactleden houden elkaar op de hoogte bij ziekte of andere bijzondere gebeurtenissen van de gemeenteleden en dan worden deze contacten vaker bezocht. Voorheen en indien noodzakelijk gaven de contactleden aan de kerkenraad door wanneer er een huisbezoek gewenst was, bij gebrek aan een predikant die dit werk voor ons op zich wil nemen, is dat dit jaar niet meer gebeurd. Om contact te houden met de leden hebben wij soms een bloemetje thuisgebracht en met Pasen en Kerst een attentie in de vorm van een paas- / kerststol. Er was een begin gemaakt met koffieochtenden, maar die hebben niet plaats kunnen vinden.

Jongerenwerk Bij gebrek aan jongeren is er geen jongerenwerk.

Samenwerking In Waddinxveen bestaat Samenpraak, een overkoepelende organisatie van een groot deel van de protestantse kerken, de RK kerk

en de Remonstranten. Gezamenlijk wordt er o.a. in januari een dienst georganiseerd en in november/december de Vespers. Theo van Leeuwen vertegenwoordigt ons. Deze zijn in afgeslankte vorm met 30 kerkgangers in een van de grote kerken van Waddinxveen wel doorgegaan.

Tenslotte De Remonstranten Waddinxveen organiseren diverse activiteiten in het mooie kerkgebouw om enerzijds inkomsten te genereren voor het gebouw en anderzijds de saamhorigheid te versterken. Het wervend aspect en interesse voor de Remonstranten is hiervan ook een belangrijk onderdeel. Denk hierbij aan concerten, kunstexposities en de verhuur aan derden voor huwelijken, uitvaarten, lezingen, boekpresentaties, jubilea, etc. Ook deze hebben door de coronamaatregelen minimaal plaats gevonden.

Zoetermeer

Geen verslag ontvangen

Zwolle

Algemeen Omgaan met corona Het jaar 2021 begon als een corona jaar. De eerste kerkdiensten zaten in de lockdown. De diensten werden gestreamd. We wisten toen nog niet wat ons te wachten stond. De beide kerkenraden vergaderden gezamenlijk (onder de noemer Wolwever kerkenraad) omdat we zoveel mogelijk samen willen werken. Mocht er een remonstrantse aangelegenheid besproken worden dan zullen we apart vergaderen. In maart werd er met de nieuwe Coronaregels weer een lockdown afgekondigd. We konden dus niet meer kerken. Onze dominee heeft toen samen met een vriend uit onze gemeente opnames gemaakt en via YouTube verzonden. Enkele leden hebben hier ook enthousiast aan meegedaan. Het was wel een hele opgave om steeds maar weer alles aan elkaar te plakken. De streaming werd erg gewaardeerd. We hebben een collecte gehouden om goede opname apparatuur kopen. Met de 2e lockdown hebben we elke kerkdienst via een livestreaming gedaan. We worden er steeds beter in. De livestreaming wordt goed gevolgd. Tussen de 2 lockdowns in hebben we gekerkt met ongeveer 21 personen in de kerk. Iedereen moest zich opgeven en een mondkapje op. In september konden we nog snel een Jaarvergadering plannen. Gelukkig is deze doorgegaan.

Kerkdienst en Liturgie De kerkdiensten onder remonstrantse vlag zijn altijd de 2e zondag van de

maand. We noemen dit de Wolweverdiensten. De 4e zondag vd maand is de Wolweverdienst onder de vlag van de doopsgezinden. De diensten rond de Kerst gingen niet door op de traditionele wijze. De Kerstavond kon gevolgd worden via Livestreaming. **Contact** Dit jaar is er naar oudere leden een kaars gebracht. dit was een initiatief van de Jeugdgroep. Veel ouderen hebben dit op prijs gesteld. Op 1ste Kerstdag was er een Zoommeeting voor kinderen. Het was een leuke actieve bijeenkomst waaraan iedereen thuis kon meedoen.

Programma Dit jaar staat nog steeds in het teken van samenwerking met de Doopsgezinde Gemeente. Dit heeft als resultaat gehad, dat we op de 2e en 4e zondagen een Wolweverdienst hebben. Ons kerkgebouw ligt aan de Wolweverstraat, vandaar de naam. Ook hebben we een gezamenlijke predikant. De ontmoeting- en bezinningsmiddagen en -avonden zijn ook samen met de doopsgezinden. Dit jaar konden niet alle activiteiten doorgaan.

Publiciteit en werving Ieder jaar verschijnt in augustus het programma; dit jaar in de vorm van een folder. Daarin worden een aantal organisatorische zaken vermeld. Deze folder is in samenwerking met de Doopsgezinde Gemeente gemaakt. We delen het programma ook uit aan belangstellenden en bezoekers. Tien keer per jaar komt ons maandblad uit. De Wolwever. We zijn van plan om deze helemaal digitaal te maken, maar er zijn nog altijd leden die de informatie graag op papier willen hebben. Ook is de website nieuw leven ingeblazen. We zijn druk bezig om die wat meer elan te geven.

Diaconie Dit afgelopen jaar hebben we afgesproken dat we voor 1 project wat vaker een collecte houden. Dit jaar was dat voor Nemato een project voor kansarme kinderen in Zuid-Afrika dat geleid wordt door de zoon van 2 van onze leden. Door de Coronacrissis heeft de diaconie het reisje uitgesteld.

Jongerenwerk In beide kerkdiensten zijn de jongeren het eerste deel van de dienst aanwezig en gaan daarna met hun leiding verder met een eigen dienst. Dit is voor de Remonstranten in Zwolle nieuw.

Beleid en Toekomst We zijn nog steeds bezig om de samenwerking met de doopsgezinden verder uit te breiden.

2021. Hoewel we menig activiteit hebben moeten afzeggen of verplaatsen, zijn we elkaar blijven opzoeken. Op de hei bij Ede totdat de politie ons kwam wegsturen, omdat je er na zonsondergang niet meer mag zijn. Twee nachten kamperen in de Biesbosch met 15 mensen, waarvan de helft voor het eerst naar een activiteit van De Leven kwam. En ook naar het Graceland Festival waar we genoten van de sfeer, de muziek en van elkaar. We deelden De Leven sokken uit en mochten ze vanaf het hoofd podium in het publiek gooien. Duizend De Leven pennen werden uitgedeeld en we wisten gezelligheid, ontmoeting en goede gesprekken ook daar weer te combineren.

Omdat er van bovenaf kritisch werd gekeken naar de uitgaven en inkomsten van De Leven, moesten we ook zakelijk wat harder lopen. We hebben het ledenbestand weten uit te breiden van 23 naar 33 betalende leden. Dat was best bijzonder, want heel actief waren we niet. Blijkbaar vinden jonge mensen De Leven van waarde, ook als we geen bijzondere maandelijks activiteit organiseren.

De Leven Lift kon niet doorgaan, maar De Leven Leest bleef wel (digitaal) bij elkaar komen om iedere zes á acht weken een boek te bespreken.

De rode draad van De Leven in 2021 was de ontmoeting, vaak in kleinere groepjes, soms iets groter en illegaal op de hei of in de achtertuin met een vuurtje. Altijd met een glas en een goed gesprek.

De Remonstranten staan op de kaart in Ede, Utrecht en Sliedrecht onder jongere generaties. Precies wat we bij de start in 2015 wilden bereiken.

De Leven

Ede – Utrecht – Schiedam

Met De Leven gingen we onverschrokken door in

Deel 4

Instellingen en Commissies

Arminius Instituut (Seminarium)

Algemeen – hoe zit het ook al weer? Het Remonstrants Seminarium is integraal onderdeel van het Arminius Instituut. De algemene informatie over alle activiteiten is te vinden op de website www.arminiusinstituut.nl. Het Arminius Instituut omvat alle in dit verslag genoemde activiteiten; het seminarium beslaat het deel dat zich meer specifiek richt op de opleidingsactiviteiten rond de groep die het tweejarig studietraject volgt. Het uitvoeren van het seminariumonderwijs behoort tot de hoofdtaken van het Instituut. Het Instituut stond op 1 maart 2021 o.l.v. interim-waarnemend rector prof. dr. Peter Nissen. Hij legde per 1 juli 2021 deze functie neer. Van 1 juli tot 31 december 2021 was de positie van rector vacant. Op 1 januari 2022 is dr. Goos Minderman als rector ad interim aangesteld. Verder zijn aan het seminarium als stafleden verbonden: prof. dr. Christa Anbeek (hoogleraar), dr. Bert Dicou (docent) en drs. Elza Kuyk (wetenschappelijk coördinator). Bert Dicou is m.i.v. 1 januari 2022 voor een dag per week gedetacheerd voor projectleiderschap 'City Chaplaincy' vanuit de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religie in Brussel.

Voortgang onderwijs en proponentsexamens

Online Veel van het onderwijs moest in de verslagperiode online worden gegeven. Voor enkele grote bijeenkomsten is gebruik gemaakt van de Doopsgezinde Kerk in Utrecht.

Aanbod In collegejaar 2020-2021 werden de vakken Pastoraat in vrijzinnig perspectief en Liturgie niet aangeboden om in 2022-2023 terug te keren. De afweging daarvoor is de groeps grootte. In 2021 werd de laatste collegereeks Remonstrantica door Peter Nissen gegeven met een record aantal van vijftien deelnemers (studenten en acht andere belangstellenden). Bert Dicou verzorgde de colleges Ecclesiologie, Homiletiek en het extra-curriculaire Bijbel Basis. Christa Anbeek verzorgde de colleges Dialoog van kwetsbaarheid. De seminariumbijeenkomsten vonden plaats onder verantwoordelijkheid van de drie docenten.

Proponentsexamens In de verslagperiode legden vier studenten hun proponentsexamen af. Op 3 juli deden Mignon van Bokhoven, Susanne van der Sluijs en Anneke v.d. Velde in de Parkstraatge-

meente in Arnhem proponentsexamen (onder de dan geldende coronacondities van een maximum van 50 aanwezigen). Op 18 september volgde Gerdienke Ubels in de Johanneskerk in Amersfoort (eveneens met het maximum van 50 aanwezigen).

Toelatingsgesprekken Onder de activiteiten van het College van Curatoren worden de toelatingsgesprekken genoemd die plaatsvonden op 20 mei en 30 september 2021. De situatie op 1 maart 2022 is dat er in totaal twintig studenten staan ingeschreven.

Evaluatie opleidingsroute In voorjaar 2021 hebben we een evaluatie uitgezet onder de oud-studenten (sinds 2016, start van de huidige opleidingsroute) en studenten van de opleiding. Van de op dat moment negen oud-studenten ontvingen we acht ingevulde vragenformulieren. Van de negentien zittende studenten ontvingen we er elf.

Na afloop van een afgeronde module, ontvingen de studenten een vragenlijst over de module; dit is onderdeel van de kwaliteitszorg.

Stages en proefvieringen De vier stages waren enigszins gecompliceerd door zowel de coronapandemie als door de ongelijke timing van de betreffende studenten, maar van de vier stages (ingezet in najaar 2020/ voorjaar 2021) zijn er drie afgerond met een positieve beoordeling; de vierde wacht nog op afronding. De groepssupervisie moest grotendeels online plaatsvinden.

Het plannen van **proefvieringen** was met de coronapandemie een extra lastigheid. Op 2 mei 2021 vond de proefviering van Jan Douwes plaats in de Geertekerk; op 12 september een uitgestelde proefviering van Leonie van Staveren in Antwerpen (VPKB in de Sanderusstraat); op 3 oktober hield Aly Meijer haar proefvering in de Doopsgezinde Kerk in Arnhem en op 24 oktober was de laatste, van Jesse Gruiters in de Geertekerk. Een proefviering van Madelief Brok was niet meer aan de orde vanwege haar eerdere gemeentestage in Hilversum. Bij de proefvieringen waren stafleden, curatoren en medestudenten aanwezig.

Begeleiding De staf en het curatorium zijn Alke Liebich (groepssupervisor), Froukje Pitstra (stage-docent) en de werkbegeleiders Florus Kruyne, Ruud Mulder (Doopsgezind), Marthe de Vries en Claartje Cruijff dankbaar voor hun bijdrage aan vier leerzame stagetrajecten.

In januari 2022 is een nieuwe groep van drie studenten met de stage begonnen in de gemeentes Rotterdam, Naarden-Bussum en Wassenaar (Vrijzinnig Wassenaar). Opnieuw zijn Froukje Pitstra (stagedocent) en Alke Liebich (groepssupervisor) verbonden

aan het stagetraject.

Planning 2021-2022 De complicaties voor samenkomsten m.b.t. de coronapandemie zoals die in het vorig jaarverslag beschreven stonden, deden zich ook in deze verslagperiode voor, met iets meer gewenning aan de flexibiliteit die de aanpassingen van iedereen vergen. Met name bijeenkomsten in grote groepen blijven een punt van zorg en vergeet het huren van grotere ruimtes, zoals de Doopsgezinde Kerk in Utrecht.

Aanschuifonderwijs Ook in het studiejaar 2021-2022 zijn modules opengesteld voor belangstellenden als aanschuifonderwijs. Er kan gekozen worden voor alleen deelname aan de colleges of voor colleges inclusief een toets. Voorwaarden zijn te vinden op de website. Voor het curriculum van 2020-2021 waren voor de colleges Remonstrantica buiten de eigen studenten acht overige deelnemers waarvan vijf als (betalende) aanschuifstudent. Voor Ecclesiologie was er een aanschuifstudent en voor de colleges Dialoog over kwetsbaarheid (praktische / systematische theologie) waren er twee aanschuifstudenten.

Nascholing en overige programma's Het Arminius Instituut bood opnieuw nascholing aan, deels door ons zelf georganiseerd, deels geselecteerd uit het aanbod van andere partijen, of in samenwerking met anderen tot stand gekomen. In het convent was behoefte om de nascholing opnieuw onder de loop te nemen. In november 2021 heeft het curatorium besloten dat Hetty Zock en Christa Anbeek met een commissie van het convent hierover in overleg gaan.

Studieverlof Voor de studieverloven van de predikanten wordt gebruik gemaakt van de formulieren die door het seminarium daarvoor zijn opgesteld. Dit formulier helpt om de structuur en met name de output van een studieverlof van tevoren in kaart te brengen. De organisatie van de nascholing wordt mede ondersteund door Vera Kok, secretaresse van het Doopsgezind Seminarie, die op declaratiebasis werk voor het Remonstrants Seminarium verricht.

Webinars Bert Dicou en Elza Kuyk hebben in samenwerking met de collega's van het Doopsgezind Seminarie een serie webinars georganiseerd onder de titel *'Tolerantie en Turbulentie'*. De online bijeenkomsten vonden plaats op 15, 22 en 29 april 2021 en trokken ongeveer 70 belangstellenden.

Het Vrije Lied Op 13 november 2021 vond de tweede editie van het project *'Het Vrije Lied'* plaats in de Geertekerk, onder voorzitterschap van Bert Dicou.

Publicaties Het in de vorige verslagperiode ge-

noemde zesde deel van de Arminiusreeks (Remonstranten in Antwerpen, de teksten van het door het Arminius Instituut georganiseerde congres in Antwerpen in 2019, red. August den Hollander) is in Brazilië een Portugese vertaling verschenen: *'Prefácio 'en 'Primeiros dias. O nascimento de uma igreja 'in Remonstrantes na Antuérpia, 1619 – 2019. 450 anos de Irmandade Remonstrante'*, Sao Paulo 2021. Voor de publicaties van Bert Dicou en Christa Anbeek, zie bijlage.

College van Curatoren In de verslagperiode deden zich twee personele wijzigingen voor. Waarnemend rector Peter Nissen gaf in een bericht voor de Algemene Vergadering van 12 juni 2021 aan dat hij om gezondheidsredenen niet beschikbaar was voor een nieuwe termijn en trad per 1 juli 2021 terug. Hij zou nog wel als docent zijn laatste collegeserie remonstrantica verzorgen. De tweede personele wijziging vond plaats op 1 januari 2022 met het aantreden van Goos Minderman als rector ad interim. Zijn positie als penningmeester van het curatorium bleef ongewijzigd. In september 2021 had normaal gesproken een wisseling in de studentvertegenwoordiging plaats moeten vinden, maar een andere belangstellende is in de verslagperiode nog niet gevonden. Op 25 september 2021 was Elza Kuyk namens het curatorium bij de opening van het academisch jaar van het Oud-Katholiek Seminarie in Utrecht, met een afscheidscollege van mgr. Joris Vercammen. Op 30 september vond aansluitend aan een vergadering een lang uitgesteld afscheid van diverse curatoren plaats met een etentje en met hartelijke dankwoorden. Het afscheid betrof Arja Hamburger, Johan Bouwer, Marthe de Vries en Peter Nissen. Voor de nieuw aangetreden curatoren was het een nadere kennismaking.

Samenstelling Curatorium De samenstelling van het College van Curatoren is op 1 maart 2022: Albert Verdam (voorzitter), Goos Minderman (penningmeester), Peter Korver, Hetty Zock, Lense Lijzen en Jan Douwes (studentlid). Volgens de kerkorde zijn de leden van de staf adviserend lid van het curatorium. De secretarisfunctie werd formeel vervuld door Elza Kuyk en is inmiddels overgenomen door Goos Minderman.

Vergaderingen Het College heeft in de verslagperiode viermaal vergaderd: op 4 maart, 20 mei, 30 september en 12 november 2021. Op 20 mei vonden toelatingsgesprekken plaats met vier nieuwe kandidaten, die alle vier per 1 september 2021 tot de studie zijn toegelaten. Op 30 september vond een gesprek met een vijfde belangstellende plaats, die toen al colleges remonstrantica volgde. Hij werd

toegelaten tot de opleiding met terugwerkende kracht per 1 september.

Lopende zaken Met een van de zittende studenten is een regeling getroffen over opschorting van de studie voor heel collegejaar 2021-2022. In augustus 2022 zal deze student kiezen voor hervatting van zijn studie dan wel voor uitschrijving. Voor het studiejaar 2022-2023 is een vaste datum voor eventuele toelatingsgesprekken vastgesteld op 2 juni 2022 met als deadline voor aanmelding 19 mei 2022. Voornaamste activiteit van het curatorium was de ontwikkeling van een meerjarenbeleidsplan met een meerjarenbegroting, dat goed aansluit bij de ambities die verwoord zijn in het beleidsplan van de Broederschap. De route van dit meerjarenbeleidsplan door de diverse remonstrantse gremia is in de verslagperiode nog niet afgerond en loopt nog door. De staf van het Seminarium en het moderamen van het Convent hebben overlegd over gezamenlijk te agenderen thema's.

Terugblik op proponentsexamens van 2021 leert dat er de afsluitende fase van de studie meer aandacht behoeft. De interesse van de beroepsgroep (conventsleden) voor de proponentsexamens is gering. Het curatorium is voornemens de organisatie en kosten van de examens onder de loep te nemen.

Website De website www.arminiusinstituut.nl geeft een overzichtelijke presentatie van de studiemogelijkheden, nieuws vanuit de opleiding, nieuwsitems betreffende wetenschappelijke activiteiten en publicaties, en achtergronden. Behalve met een eigen website presenteert het Instituut zich online via Facebook met 450 (ook buitenlandse) volgers.

Studiebijdrage studenten Voor collegejaar 2020-2021 was de studiebijdrage vastgesteld op € 280 per kwartaal. Wie elders al een studiebijdrage (collegegeld) betaalt, is voor de duur daarvan vrijgesteld van deze bijdrage, omdat wettelijk gezien maar eenmaal collegegeld geïnd mag worden. In juli 2021 heeft het curatorium besloten de regeling te herzien m.i.v. januari 2022. De kosten van de opleiding aan het Seminarium worden gefinancierd uit een bijdrage vanwege het Rijk, alsmede door de Remonstrantse Broederschap. Gelijk zoveel kerkgenootschappen moet de Broederschap vandaag de dag aanzienlijke bezuinigingen doorvoeren. Dat heeft ook implicaties voor de voorwaarden rond de financiële tegemoetkoming door de Broederschap aan de gestaag stijgende kosten van de opleiding. Tegen die achtergrond heeft het College van Curatoren moeten besluiten om de studiebijdragen van de studenten meer in lijn te brengen met het wettelijk col-

legegeld, en tegen die achtergrond de volgende bedragen als studiebijdrage vastgesteld: *Tarieven studiebijdrage 2022-2023* (een collegejaar kent vier studieperioden) Per studieperiode tot 1 september 2022: € 280. Inschrijftarief m.i.v. 1 januari 2022: € 360. Per studieperiode m.i.v. 1 september 2022: € 360. Inschrijftarief m.i.v. 1 januari 2023: € 400. Per studieperiode m.i.v. 1 september 2023: € 450.

Relatie met remonstranten landelijk en met de CoZa Tot juli 2021 nam Peter Nissen deel aan het overleg van de CoZa; daarna is dit overgenomen door Christa Anbeek. Goos Minderman nam deze taak over vanaf januari 2022. In het curatorium werd in voorjaar 2020 de urgentie gevoeld om een fundamentele overleg te voeren met de CoZa over het seminariumonderwijs en de financiering ervan. Overleg van voorzitter en penningmeester van het curatorium met het moderamen van de CoZa vond enkele keren plaats. Een terugkerend gespreksonderwerp is het traject van het meerjarenbeleidsplan.

Ontwikkelingen op de VU Conform de besluitvorming in 2016 voor een lumpsum-financiering van de ambtsopleidingen, zou dit model na enige jaren worden geëvalueerd. Voorafgaand aan een evaluatie door Bureau Berenschot, vond in het najaar van 2021 een interne evaluatie plaats o.l.v. Henk Witte. Christa Anbeek, Elza Kuyk en Goos Minderman hebben in deze interne evaluatie geparticipeerd. De bevindingen waren ook nuttig voor het curatorium. Een belangrijk punt voor de remonstranten is dat deze structuur van financiering los staat van studentaantal (de financiering is niet naar rato, geen bedrag per student). Dat geeft een voortdurende druk op de begroting. Goos Minderman en Elza Kuyk waren aanwezig bij de presentatie van het rapport van Henk Witte op 10 november 2021 *'De synergie tussen de seminaries en ambtsopleidingen en de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit Amsterdam.'* In de hierop volgende fase namen Christa Anbeek en Goos Minderman in december deel aan het gesprek op uitnodiging van Bureau Berenschot. Elza Kuyk participeert in een overleg met enkele van de ambtsopleidingen om de kwaliteitszorg te verbeteren. Leon van den Broeke leidt dit proces.

Samenwerking met de Doopsgezinden Christa Anbeek was naast Fernando Enns promotor van Iris Speckmann die op 17 januari 2022 haar proefschrift *'Bijeen om te eten. Het doopsgezind Avondmaal vergeleken met seculiere groepsmaaltijden'* verdedigde in de aula van de Vrije Universiteit. Bert Dicou en Elza Kuyk participeren als redactieleden in het boekproject *'Vindingrijk geloven'* (Vrijzinnig

Lexicon) van prof.dr. Chris Doude van Troostwijk. De nascholingsactiviteiten worden over en weer voor elkaar opengesteld en soms samen opgezet en uitgevoerd. Bert Dicou en Elza Kuyk hebben in 2020 en 2021 ervaring opgedaan met online vormen van nascholing samen met de doopsgezinde collega's.

Elza Kuyk

Bijlage jaarverslag Arminius Instituut 1 maart 2021—1 maart 2022

Publicaties en activiteiten Bert Dicou

Publicaties Bert Dicou en Petra Schipper, 'Een onoverbrugbare kloof? Een Antwerps tweeluik over de rijke man en de arme Lazarus', in: Koen Holtzapffel, red., *Geef mij die dwaze meisjes maar. In gesprek met Jezus' gelijkenissen*, Middelburg 2021, p. 60-80.

Onderwijs: colleges Academisch jaar 2020-2021: Liturgie; Bijbel Basis; Bijbel en Homiletiek; Ecclesiologie; Seminariumbijeenkomsten. Academisch jaar 2021-2022: Bijbel Basis (privatissimum); Bijbel en Homiletiek; Ecclesiologie; Seminariumbijeenkomsten.

Begeleiding masterscripties (VU eenjarige master Spiritual Care) Mignon van Bokhoven, *Liturgie van kwetsbaar leven. Een verkennende studie naar de contouren van een liturgie van kwetsbaar leven in het licht van de samenhang tussen grenservaringen, liturgie en theologie*. (2020) (Eerste begeleider: Bert Dicou. Tweede lezer: Christa Anbeek).

Begeleiding van proponentscripties (afgerond) Gerdienke Ubels, *Niet om te zenden maar om te zijn. Ecclesiologische waarnemingen bij een geïmproviseerde audio-praktijk*. (Tweede lezer: prof.dr. Miranda Klaver).

Begeleiding van proponentscripties (lopend) Eerste begeleider van de proponentsscripties van Esther van der Panne en Karen Slootweg.

Organisatie symposia en studiedagen Masterclass 'Me and My Hero', i.s.m. HeartEdge en Remonstranten, 12 maart 2021. Webinars 'Tolerantie en Turbulentie', Arminius Instituut en Doopsgezind Seminarium, april 2021.

Lezingen Workshop 'Contextueel bijbellezen in coronatijd', Remonstrantse Beraadsgag 13 maart 2021 (Zoom). 'Een onoverbrugbare kloof? Een Antwerps tweeluik over de rijke man en de arme Lazarus', 18 januari 2022, in de reeks zoomgesprekken over Gelijkenissen, Remonstranten. Samen met Petra Schipper.

VU, Faculteit Religie en Theologie Lidmaatschap CCBI (Centre for Contextual Biblical Interpretation). Begeleiding boekproject en redactielid 'Vindingrijk geloven' (Vrijzinnig Lexicon) van prof.dr. Chris Doude van Troostwijk. Coördinatie en contactpersoon remonstrantse ondersteuning van het uitwisselingsproject *Bridging Gaps*, najaar 2021.

Convent Deelname aan het conventsproject 'Parabels' van dr. Koen Holtzapffel incl. de landelijk aangeboden studiereeks (zie boven). Remonstranten, algemeen Mede-organisatie en jurylid 'Het Vrije Lied', tweede editie. Wedstrijd. Presentatie landelijk evenement, 13 november 2021. Het project resulteerde in de uitgave *Het vrije lied 2021*, Utrecht 2021. Vertegenwoordiging Arminius Instituut in RB orgaan Inzicht (tot 1 januari 2022).

Internationaal (detachering) Vanaf 1 januari 2022 gedetacheerd voor 1 dag per week aan de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies, Brussel, als projectleider van het project 'Brussels City Chaplaincy', met op 1 maart 2022 als start-evenement de Expert Meeting 'Being There for the City' (City Chaplaincy), Brussel: terugkijken https://www.fptr.be/nl/page_city-chaplaincy-project_336.aspx.

Publicaties en activiteiten Christa Anbeek

Publicaties Christa Anbeek, (2021). The Courage to be Vulnerable. Philosophical Considerations, *International Journal of Philosophy and Theology*. <https://doi.org/10.1080/21692327.2021.1880962> Received 19 Jun 2020, Accepted 21 Jan 2021, Published online: 02 Feb 2021.

Toelichting invulling leeropdracht Christa Anbeek Mijn werk is gericht *communities-with-a-heart*. Ik doe onderzoek naar ontregelende ervaringen en hoe nieuwe gemeenschapsvorming en waardenoriëntaties door de confrontatie met ontregeling en kwetsbaarheid kunnen ontstaan en wat hiervoor nodig is. In 2019 kreeg ik voor mijn boek *Voor Joseph en zijn broer. Van overleven naar spelen en andere zaken van ultiem belang* de prijs voor het beste spirituele boek van dat jaar. In dit boek presenteer ik een dialogisch model waarmee in groepen gereflecteerd kan worden op ingrijpende ontregelende ervaringen. Dit hermeneutische narratieve model kan als gids dienen om vanuit ontregelings (op micro-, meso- en macro niveau) richting gemeenschapsvorming en transformatie te komen. Het dialogisch model is in samenwerking met ontwerpers van de Hogeschool voor de Kunsten en de TU Delft tot een

spel ontwikkeld *Tussen zon en maan. Dialoogspel over ervaringen van chaos en schoonheid*. Dit spel werd vervolgens op tal van plekken uitgerold, onder andere in hospices (Hoofddorp, Drachten, Rotterdam), bij supervisors en coaches (LVSC Rotterdam, Utrecht), De Eik, inloophuis voor mensen met kanker en hun naasten Eindhoven, studenten van het conservatorium Utrecht, supervisors huisartsopleiding Amsterdam, remonstrantse en andere kerkelijke gemeentes, de masteropleiding Spiritual Care aan de VU, het remonstrants seminarium. Covid-19 bracht de ontwikkelingen rondom het spel tijdelijk tot stil stand. Ik houd mij bezig met de verdere theoretische onderbouwing over *communities-with-a-heart*, onder andere door nadere uitwerking van kernconcepten van het dialoogmodel: ontregende ervaringen, liminaliteit, dialoog, communitas, spelen, transformatie en transcendentie.

Onderwijs: colleges, gastcolleges en begeleiding scripties VU Academisch jaar 2020-2021: Kwetsbaarheid & Dialogen; Eindverantwoordelijke docent voor stages in 2021 (Jan Douwes, Jesse Gruiters, Aly Meijer, en Madelief Brok) en de bijbehorende proefvieringen; Gastcollege Spiritual Care (31 mei 2021); Seminariumbijeenkomsten; Begeleiding van twee masterscripties VU-studenten (geen seminariumstudenten). Academisch jaar 2021-2022: Kwetsbaarheid & Dialogen; Eindverantwoordelijke docent voor stages in 2022 (Martijn Rozing, Jan Jorrit Hasselaar en Sjerp v.d. Vaart); Pre-mastermodule *Religieus Humanisme* (oktober-december 2021); Gastcollege Spiritual Care (5 februari 2022); Seminariumbijeenkomsten.

Begeleiding van proponentsscripties (afgerond) Susanne van der Sluijs, *P.A. de Génestet Remonstrants dominee te Delft, een verkenning van zijn theologie* (Tweede lezer: Peter Nissen); Mignon van Bokhoven, *Liturgie in kwetsbare tijden*. (Tweede lezer: Peter Nissen); Anneke van der Velde, *Tussen Geest en maakbaarheid. Vernieuwing bij de PKN en de Remonstranten* (Tweede lezer: Peter Nissen)

Begeleiding van Proponentsscripties (lopend) Eerste begeleider van de proponentsscripties van Jaap Marinus, Jesse Gruiters en Leonie van Starveren.

Consultaties Studenten Als hoogleraar voer ik gesprekken met alle aankomende studenten (voorafgaande aan toelatingsgesprekken curatorium). Ook zijn er begeleidingsgesprekken met studenten die reeds met de studie begonnen zijn. Deze gaan over voortgang studie, stages, aansluiting bij de remonstranten, scriptie-onderwerp, inbedding VU, per-

soonlijke existentiële vragen opgeroepen door studie aan remonstrants seminarium. *Mentor instrumenters* Als hoogleraar voer ik gesprekken met predikanten die via kerkordelijk gesprek remonstrants zijn geworden en zich nader aan het oriënteren zijn op hun nieuwe remonstrantse context; in 2021 Hannah Novakova.

Promotiecommissies Vrije Universiteit J. Markowski. *Dogen's Practice of Non-Thinking. An 'Uncreated' Metaethic that is 'Faithful to the Great Earth'*. Promotie: 8 juli 2021; Nette Falkenburg, *Unveiling fragile spirituality. Experiences of connectedness in pediatric palliative care*. Promotie: 18 november 2021; Jan Jorrit Hasselaar, *Climate Change, Radical Uncertainty and Hope. Theology and Economics in Conversation*. Promotie: 7 december 2021.

PhD-begeleidingen Universiteit voor Humanistiek Joke C. Van Nieuw Amerongen-Meeuwse, MD, *Religion/spirituality in psychiatric treatment*, Arjan W. Braam promotor, C.W. Anbeek promotor (Promotie 9 juli 2021); Lopend traject: Claudy Weijers, Ma, *Spiritual counsellor in an organisation for elderly care*, C. Anbeek promotor, W. van der Vaart co-promotor, (G. Lensvelt Mulder promotor) (voorjaar 2022 naar leescommissie). *Vrije Universiteit Iris Speckmann, Bijeen om te eten. Het doopsgezind Avondmaal vergeleken met seculiere groepsmaaltijden*. F. Enns promotor, C. Anbeek promotor (Promotie 17 januari 2022); Lopend traject: Yvonne Hiemstra, Omstreden Maaltijd, debatten over het avondmaal in de Nederlandse vrijzinnigheid (Overgegaan naar Nijmegen, promotie in de loop van 2022)

Inbedding en betrokkenheid faculteit Religie & Theologie VU Deelname aan onderzoeksproject over Transformations of Religiosity (meegeschreven aan projectaanvraag open competitie NWO); Deelname aan Leernetwerk Levensbeschouwelijke Diversiteit en Interlevensbeschouwelijke Geestelijke Verzorging (ZonMW aanvraag); Uitwerken module seculier humanisme voor pre-master spiritual care (samen met prof. dr. H. Alma); inhoudelijke betrokkenheid en samenwerking, samen met prof. dr. Hans Alma en dr. Elpine de Boer, onderzoek onder Apostolisch Genootschap.

NWO Deelname beoordelingscommissie Open Competitie 2021 (OC21) voor het panel Filosofie, Historische- en Religiewetenschappen.

Bestuurlijk en kerkelijk Overleg seminaria en faculteitsbestuur VU (als waarnemer van waarnemend rector). Deelname interne evaluatie Lumpsum gelden VU (bijeenkomst prof. dr. H. Witte (oktober

2021), bijeenkomst Faculteitsbestuur en seminariumraad over evaluatie lumpsum (oktober 2021). Deelname gesprek evaluatie lumpsum Berenschot (december 2021). Curatorenvergaderingen remonstrants seminarium (4 á 5 per jaar). Stafvergaderingen remonstrants seminarium (10 per jaar). Adviseur Commissie tot de Zaken, aanwezig bij maandelijke vergaderingen en heidagen, aanwezig bij CVO's en Algemene Vergadering van Bestuur (juli 2021 tot en met dec 2021 waarnemend interim rector). Deelname bijeenkomsten VUN (Vrijzinnig Universitair Netwerk) (2 per jaar), per december 2021 toegetreden tot bestuur VUN. Taakgroep/werkgroep Innovatie – evaluatie innovatie (maandelijks). Organisatie en inhoudelijke bijdrage conventsbijeenkomst vrijdag 26 november 2021. Vertegenwoordiging Arminius Instituut in RB orgaan Inzicht (vanaf 1 januari 2022).

Learning Community Innovatie predikanten Begeleiding innovatie predikanten, maandelijke supervisie. Onderzoeksmatige onderbouwing Innovatie remonstranten.

Valorisatie Consultatie externe personen en organisaties Beleidsvraagstukken: adviesgesprekken innovatie Woudkapel Bilthoven september & oktober 2021. Op aanvraag begeleidingsgesprekken, n.a.v. mijn publicaties, van personen die contact met mij zoeken vanwege ingrijpende ontregelende ervaringen. *Lezingen* De enige lezing die in 2021 doorging vond plaats op 19 november 2021 te Wijchen. Ter vergelijking: in Jaarverslag 2019-2020 staan 25 lezingen in 2019 vermeld. Verder werden door corona alle lezingen die gepland stonden voor 2020 en 2021 geannuleerd.

Media 2021 Podcast Uitgeverij Ten Have 23 december 2021 #31 Verbinding in tijden van polarisatie, met theoloog Christa Anbeek - De Ten Have Podcast | Podcast op Spotify. Column *Goed samenleven* Jacobine op 2 - 17 januari 2021. Interview: Christa Anbeek Theoloog, in: Annemiek Le-claire (2021). *Het gesprek van je leven. Vijftig prominenten over het gesprek dat hun leven voorgoed veranderde*. Amsterdam: Ambo/Anthos, p. 63-66. Anbeek, C. (2021). *Tussen leven en sterven en leven. Omdat we leven. Met zicht op het einde*. C. Rhodius (ed). Hilversum: Uitgeverij Lucht, p. 23-25.

Convent van Predikanten

Algemeen Een bijzonder jaar werd 2021 vanwege de lock-downs verspreid over het jaar. Toch zijn er mooie stappen gezet binnen het convent.

Beleid De belangrijkste zaken op een rij. Voortvloeiend uit het beleidsadvies zijn twee nieuwe werkgroepen gestart: Nieuwe Taal en Professionalisering (vragen mbt predikantschap, nascholing etc). Het moderamen van het convent heeft in april uitgebreid gesproken met de staf van het Arminius Instituut. Allerlei thema's zijn verkennend besproken, om zo elkaars visies te leren kennen en van daaruit eventueel verbeteringen door te voeren. Hieronder vallen bijvoorbeeld het mentoraat voor beginnende predikanten, de begeleiding van studieverloven, het groeiende aandeel geestelijk verzorgers in het convent, enz.

InZicht Het convent heeft een vertegenwoordiger afgevaardigd naar het nieuwe platform InZicht: Marthe de Vries.

Samenstelling bestuur De bezetting van het moderamen wijzigde: Reinhold Philipp en Sandra van Zeeland-van Cassel namen zitting, Jan Klijsma verliet het moderamen.

En verder Er zijn stappen gezet om het mentoraat aan beginnende predikanten weer meer vorm en inhoud te geven. Er is een overzicht gemaakt waar alle predikanten en geestelijk verzorgers staan, hoe groot hun aanstelling is, enz. Wijzigingen in het convent (nieuwe predikanten via een kerkordelijk gesprek bijvoorbeeld) zijn beter gestroomlijnd in overleg met het landelijk bureau. Het landelijk bureau verzorgt voortaan de noodoproepen voor preekbeurten.

Bijeenkomsten Convent Er zijn vier conventsbijeenkomsten geweest: 25 maart 2021: online bijeenkomst. Centraal de vraag, hoe gaat het met de gemeenten in coronatijd. 1 juni 2021: online bijeenkomst ter voorbereiding van de AV van Bestuur 1 oktober 2021: online bijeenkomst, waarin de twee nieuwe werkgroepen van het convent centraal stonden: werkgroep Nieuwe Taal en werkgroep Professionalisering. 26 november 2021: live bijeenkomst in de Geertekerk met Marieke Lucas Rijneveld over religieuze taal. De werkgroep Nieuwe Taal was hier nauw bij betrokken.

Tenslotte We zien 2022 graag tegemoet, omdat we ervan uitgaan dat we elkaar dan weer vaker live kunnen ontmoeten. Dat komt de onderlinge band als collega's alleen maar ten goede, evenals de belangrijke positie die het convent heeft als denktank binnen de RB.

Kirsten Slettenaar

Geloof en Samenleving (G&S)

“Never believe that a few caring people cannot change the world, indeed it is the only thing that ever has” Margaret Mead

Corona Het is ons door corona in 2021 wederom niet gelukt om een bijeenkomst met alle Remonstrantse diaconieën te houden. We hopen op betere tijden en we proberen op andere wijze het contact met de plaatselijke diaconieën in stand te houden.

Beleid speerpunten Onze prioriteiten zijn verschoven. Het waren vluchtelingen en klimaatverandering. We kregen het tweede onderwerp niet goed van de grond. Het is een evident probleem en er is een relatie tussen beiden. Mede door de klimaatverandering ontstaan oorlogen en raken mensen op drift. We hebben nu naast vluchtelingen ook armoede in Nederland en inclusiviteit als prioriteiten. We schenken tevens aandacht aan vrede.

CCME G&S is lid geworden van het Churches Committee for Migrants in Europe (CCME).

CCME werkt actief op het Europese niveau aan de versterking van de positie van vluchtelingen en migranten.

Vluchtelingen Griekenland Alle berichten uit Griekenland wijzen uit dat er veel vluchtelingen van de eilanden naar het vasteland worden overgebracht en daar vervolgens aan hun lot worden overgelaten. Op verzoek van Naomi dat is opgezet vanuit de Duitse Evangelische Gemeinde in Thessalوني hebben we de Nederlandse Raad van Kerken verzocht om een werkbezoek aan Griekenland te brengen. Dat is door corona uitgesteld maar heeft uiteindelijk in maart 2022 plaats gevonden. Goos Minderman, Remonstrant en voorzitter van CCME heeft deelgenomen aan die reis. Voor de financiering van Naomi onderhouden we regelmatig contact met vier Duitse Landeskirchen.

Verskil maken G & S heeft net als in de vorige jaren een groot aantal kleinere projecten in Nederland ondersteund. Een belangrijk criterium voor steun is of wij als Remonstranten het verschil kunnen maken.

Katern in AdRem We hebben tweemaal een katern voor AdRem verzorgd en tweemaal een brief geschreven aan alle Remonstranten met een verzoek om steun. In 2021 hebben de Remonstranten ruim 82.000 Euro bijgedragen, waarvoor we zeer dankbaar zijn.

Bestuur Geloof en Samenleving heeft drie nieuwe bestuursleden weten aan te trekken, die voorgedragen worden voor benoeming op de Algemene Vergadering van Bestuur. De Algemene Vergadering

wordt tevens verzocht om de nieuwe vereenvoudigde statuten goed te keuren.

Arriën Kruyt

AdRem

De nieuwe formule van acht nummers per jaar van 32 pagina's is dit jaar goed ingeslepen geraakt.

BN'ers en wetenschappers Remonstranten staan open naar de wereld. AdRem is dan ook niet eenkennig in de mensen die ze aan het woord laat. Als min of meer bekende Nederlanders kwamen langs: Ahmed Aboutaleb, Marleen Stelling, Kefah Allush, Annemieke Schrijver, Rikko Voorberg en monnik Thomas Quartier. Ook put AdRem graag uit de rijke bron van wetenschappers en zij op hun beurt stellen graag hun kennis ter beschikking. Wij danken zeer voor hun bijdragen: Mariecke van den Berg, Harry Hummels, Eric Ottenheijm, Bert Jan Lietaert Peerbolte en José Sanders.

For the record In 2021 zijn dus acht nummers van AdRem uitgekomen. De nummers hadden de volgende thema's: Kracht van profeten, Zoeken naar verbinding, Door mijn schuld, Iemand tevoorschijn luisteren, Luisteren naar God, Gelijkenissen en parabellen, Seksisme in de kerk en ten slotte in december, Anders kijken.

Redactie De redactie bestond begin 2022 uit Tjaard Barnard (hoofdredacteur), Michel Peters (eindredacteur), Charlotte Hille, Yvonne Hiemstra, Kim Magnee-de Berg, André Meiresonne. In 2021 hebben wij afscheid genomen van Ineke Ludikhuizen en Sylvia I. Saakes in de redactie. Ineke was onze vliegende kiep, die in al haar nuchterheid de mooiste reportages schreef. Sylvia ging ons vaak voor op het spirituele pad. Wij danken hen zeer voor hun inzet en betrokkenheid. Geertrui Meinema – Linders is begin van het jaar de redactie komen versterken.

Speciale aandacht Speciale aandacht in dit overzicht voor de leden van ons discussiepanel. Vijf keer hebben zij zich met enthousiasme gebogen over de vaak onmogelijke stellingen van de redactie. De weergave van de e-mail discussie was altijd boeiend om te lezen. Onze dank gaat uit naar Christian Modehn, Nelleke Wentges-Vietor, Rachel Adriaanse, Jan Hendriks en Jolien Kruit. Aparte vermelding krijgen ook remonstrants predikant Anneke van der Velde en haar dochter Geerke Visser. Sinds oktober schrijven zij in iedere AdRem brieven aan elkaar onder de titel 'Ik geloof het wel'. Daarin bevragen ze elkaar op hoe ze in het leven staan en hoe geloof, zingeving en spiritualiteit daar-

in een rol spelen. Ook in 2022 gaan we die briefwisseling met veel plezier volgen.

Michel Peters

Taakgroep Oecumene

Algemeen In 2021 is de Raad voor Samenwerking en Oecumene (S&O) opgeheven en is de Taakgroep Oecumene opgericht. De in 2004 opgerichte Raad S&O was een adviesgroep aan de CoZa (zonder eigen budget) en had als doelstelling: De Raad richt zich op de samenwerking van de Remonstrantse Broederschap en haar gemeenten met andere geloofsgemeenschappen en oecumenische organisaties in binnen- en buitenland. Hij geeft de Commissie tot de Zaken gevraagd en ongevraagd advies over alle zaken, die samenwerking en oecumene betreffen.

Voorgeschiedenis In de loop van de jaren is een veelheid en bonte mengeling aan organisaties onder de hoede gebracht van de Raad, dat leidde tot herbezinning zowel in de Raad zelf als in de CoZa over doelstelling en taken. Is het nog wenselijk om al die organisaties (financieel) te blijven steunen? Want niet alle instanties die op de begroting bij S&O waren ondergebracht, pasten bij de bovenstaande taakomschrijving. Het leek de CoZa beter om de uitgaven te beperken tot bijdragen aan organisaties waaraan we of zelf een zinvolle bijdrage kunnen leveren, of die ons iets zinvol te bieden hebben. Daar de leden van de Raad voor S&O al heel lang lid waren, en was er bovendien dringend behoefte aan vernieuwing.

Besluit tot aanpassing De CoZa heeft aan de AV van Bestuur daarom een voorstel gedaan om de Raad voor S&O op te heffen en een nieuwe taakgroep Oecumene in te stellen, die zich louter richt op contacten van de remonstranten in het kader van oecumenische samenwerking. Een taakgroep heeft wel een eigen budget, dus dat verschaft de nodige duidelijkheid, ook in verband met de taakomschrijving van zo'n taakgroep. Dat voorstel is in 2021 door de AV van Bestuur aangenomen.

Omvorming Daarna is de taakgroep gevormd met twee leden uit de opgeheven Raad voor S&O, twee wat jongere remonstranten uit de gemeente Rotterdam en een predikant. Naast een CoZalid en de Algemeen Secretaris bestaat de taakgroep uit 7 leden. Dit proces kostte de nodige tijd, de taakgroep is nog bezig met keuzes m.b.t. instanties waaraan we een inhoudelijke en/of financiële bijdrage willen leveren, en daartoe wordt eerst in kaart hebben gebracht

wat de missie van de taakgroep zal zijn. Wel bleven S&O leden in 2021 actief in de Raad van Kerken en IARF.

Samenstelling Leden taakgroep oecumene in 2021: Leonie van Staveren (voorzitter), Annemijn Goeree, Bert Companjen, Peter Nissen, Gerdienke Ubels (predikant), Japke van Malde (namens CoZa) en Annemarie Gerretsen (algemeen secretaris).

Japke van Malde

Taakgroep Remonstrants Erfgoed

Op 18 december 2021 overleed professor dr. E.H. Cossee, oud-voorzitter van de taakgroep. Eric Cossee is ruim veertig jaar eerst lid en daarna lange tijd voorzitter van de taakgroep geweest. Hij was vooral tijdens zijn voorzitterschap een stuwende kracht, mede gevoed door zijn grote belangstelling voor het eigen kerkgenootschap. Dit laatste uitte zich in zijn vele grotere en kleinere publicaties over aspecten van het remonstrantisme in het verleden. Daarnaast nam hij het initiatief tot het organiseren van studiedagen over uiteenlopende onderwerpen als de remonstranten en de Verlichting, het unitarisme of de toekomstverwachting, maar ook leven en werk van C.P. Tiele (1830-1902) of Faustus Socinus (1539-1604). De taakgroep herdenkt hem in eerbied.

Archiefdag Ook in 2021 is het plan om een nieuwe Archiefdag te organiseren voor alle gemeenten, met speciale aandacht voor onderwerpen als digitale bewaring en privacywetgeving, door de pandemie noodgedwongen blijven liggen. Om dezelfde reden is er nog geen nieuwe studiedag gekomen.

Wiki-website Voltooid zijn informatieve pagina's met betrekking tot het archief- en documentatiebeleid, vooral ook ten dienste van de gemeenten. Ook zijn up-to-date overzichten gemaakt van de vindplaatsen van de archieven van de meeste gemeenten alsmede van de belangrijkste landelijke collecties. Deze zijn in het WIKI-gedeelte van de landelijke website te vinden. Daarnaast adviseert de taakgroep gemeenten bij het archiefbeheer.

Erfgoed Eén van de andere gebieden waarop de taakgroep zich beweegt is de zorg voor het materiële erfgoed van de Broederschap. Ook in 2021 was daar weer werk aan de winkel. Bij het behoud van het remonstrantse erfgoed mag de rol van drs. P.A. Terwen, corresponderend lid van de taakgroep, niet onvermeld blijven. Niet alleen staat hij bij het opheffen van gemeenten deze bij, maar hij adviseert ook de Commissie tot de Zaken daarover.

Daarnaast adviseerde hij in het verslagjaar de ker-

kenraad van de gemeente te Rotterdam bij het verwerven van bijzonder erfgoed in de vorm van portretten van dr. L.H. Slotemaker en ds. J. Brester (en zijn vrouw).

Inventarisatie kerkelijke kunstvoorwerpen In dit verband kan nog vermeld worden dat in de jaren negentig van de vorige eeuw voor alle gemeenten een inventarisatie van de aanwezige kerkelijke “kunstvoorwerpen” is uitgevoerd en in rapporten neergelegd. Deze rapporten zijn destijds door de SKKN (Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland) geproduceerd. Na opheffing van de SKKN worden deze rapporten nu beheerd door het Museum Catharijne Convent in Utrecht. De gegevens in deze databank zijn echter niet publiekelijk toegankelijk; alleen de eigenaren van de beschreven voorwerpen (in concreto kerkenraden) krijgen toegang tot de gegevens van hun eigen kerk(en). Tevens beschikt elke gemeente over een eigen exemplaar van het SKKN-rapport. Deze inventarisatie wordt inmiddels up-to-date gemaakt.

Samenstelling taakgroep De taakgroep remonstrants erfgoed bestond op 31 december 2021 uit de volgende leden: dr. T.R. Barnard, voorzitter, drs. H.D. Tjalsma, secretaris, drs. S.J. Lems, ds. L.J. Lijzen, drs. A.J. Maclean. Corresponderend lid: drs. P.A. Terwen.

Heiko Tjalsma

Deel 5

Raad van Kerken en Beraadgroepen

Vertegenwoordiging plenair Tot en met juni 2021 heeft Peter Nissen de Remonstrantse Broederschap vertegenwoordigd in de plenaire Raad van Kerken in Nederland. In de vergadering van 9 juni 2021 verzorgde hij de liturgische opening. Met ingang van de vergadering van de plenaire raad op 10 november 2021 werd hij als primus opgevolgd door Leonie van Staveren. Annemarie Gerretsen is secundus.

Beraadgroepen Naast de plenaire raad kent de Raad van Kerken enkele permanente beraadgroepen en diverse werkgroepen, projectgroepen en commissies. Sinds april 2021 is Peter Nissen voorzitter van de Beraadgroep Geloof en kerkelijke gemeenschap. Esther van der Panne, student aan het Remonstrants Seminarium, heeft deel uitgemaakt van de commissie die het nieuwe Oecumenisch Leesrooster 2022-2031 heeft voorbereid. Dat werd gepresenteerd in de vergadering van de plenaire raad van 9 februari 2022.

Nieuwe lidkerken In de vergadering van 12 mei 2021 werden de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken toegelaten als geassocieerd lid van de Raad van Kerken. De beide kerkgenootschappen zijn op weg naar hereniging en zullen in 2023 samen verder gaan onder de naam Nederlandse Gereformeerde Kerken.

Nieuwe secretaresse Na meer dan veertig jaar voor de Raad van Kerken werkzaam te zijn geweest, nam Beppie van Laar in maart 2022 afscheid. Zij werd als secretaresse opgevolgd door Marjolein Draijer. Als nieuwe medewerker communicatie trad in januari 2022 Roland Meeuwssen aan.

Thema's De Raad van Kerken kent sinds vorig jaar een afwisseling van uitgebreidere vergaderingen rond bepaalde thema's en kortere vergaderingen via Zoom, waarin vooral lopende zaken behandeld worden. Thema's die in de afgelopen verslagperiode werden behandeld, waren de hernieuwing van de verklaring van de kerken tegen geweld tegen homo's, de formulering van de visietekst van de Raad van Kerken, het meerjarenplan van de werkgroep Vluchtelingen, het platform voor etnische diversiteit, de visies op de beschermwaardigheid van het leven en het referentschap Interreligieuze Ontmoeting. Naar aanleiding van de Russische inval in Oekraïne publiceerde de Raad van Kerken in maart 2022 een oproep aan de kerken om vredebestrijders te zijn. Ook werden ervaringen uitgewisseld over de hulp aan Oekraïense vluchtelingen en de contacten met kerken in Rusland en Oekraïne.

Duurzaamheid De klimaatconferentie in Glasgow in het najaar van 2021 bracht opnieuw de urgentie van het thema duurzaamheid onder de aandacht. Op 13 november 2021 vond een bezinningsochtend plaats van de Werkgroep Theologie, klimaat en duurzaamheid, de Beraadgroep Samenlevingsvraagstukken en de Beraadgroep Geloof en kerkelijke gemeenschap. Peter Nissen leverde een bijdrage aan die ochtend. Op 9 februari 2022 sprak de plenaire

raad over het thema. Er is, als vrucht van deze besprekingen, een gespreksnotitie over kerken en duurzaamheid in voorbereiding, die waarschijnlijk in juni 2022 zal verschijnen.

Griekenlandreis Van 13 tot 18 maart 2022 bracht een delegatie van de Raad van Kerken een solidariteitsbezoek aan Griekse kerken en NGO's die zich inzetten voor de opvang van vluchtelingen. Goos Minderman, die de Raad in Brussel vertegenwoordigt in de Churches' Commission on Migrants in Europe, maakte deel uit van de delegatie.

Oecumenelezing 2022 De jaarlijkse Oecumenelezing, die steeds plaatsvindt in de remonstrantse Geertekerk in Utrecht, kon door de lockdown in januari 2022 niet doorgaan en is verplaatst naar vrijdag 13 mei 2022. Zij wordt uitgesproken door Peter Nissen en zal gaan over de thematiek van de komende assemblee van de Wereldraad van Kerken, die in augustus-september 2022 plaatsvindt in Karlsruhe (Duitsland).

Internationale oecumene Veel geplande bijeenkomsten van internationale oecumenische verbanden waarbij de Remonstrantse Broederschap is betrokken, zoals de Communion of Protestant Churches in Europe, de World Communion of Reformed Churches en de Conference of European Churches, werden ook in 2021 en begin 2022 uitgesteld wegens de Covid-19-pandemie. De volgende assemblee van de Wereldraad van Kerken zal plaatsvinden van 31 augustus tot 8 september 2022 in Karlsruhe. De Remonstrantse Broederschap zal daar vertegenwoordigd worden door ds. Kim Magnee en ds. Rachelle van Aniel. Ter voorbereiding op de assemblee van de Wereldraad gaf de Raad van Kerken een Nederlandse vertaling uit van de voorbereidingstekst, voorzien van een gesprekshandleiding. Deze brochure, voorbereid door de Beraadgroep Geloof en Kerkelijke Gemeenschap en geredigeerd door Peter Nissen, verscheen in het najaar van 2021 in de reeks Oecumenische Bezinning.

Peter Nissen en Leonie van Staveren

Deel 6

Vertegenwoordigers in interkerkelijke organen

A. Algemeen

Interkerkelijk Contact Overheidszaken CIO

Algemeen Het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) is het samenwerkingsverband van 31 christelijke en joodse kerkgenootschappen en behartigt hun gemeenschappelijke belangen bij de (rijks)overheid. Het primaire overleg wordt gevoerd in de zgn. plenaire vergadering. Daarnaast bestaan binnen CIO een: commissie voor de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht (CIO-M), commissie voor het godsdienstonderwijs op openbare scholen (CIO-O), commissie voor de geestelijke verzorging in justitiële inrichtingen (CIO-J), commissie voor kergebouwen inzake Bouwbesluit, Omgevingswet, Erfgoedbeleid, Arboretgeving en Energiezaken (CIO-K), commissie voor de geestelijke verzorging in zorginstellingen (CIO G).

Covid-19 De besprekingen (gedurende heel 2021 in hoofdzaak digitaal) werden gedomineerd door overleg omtrent de plaats en rol van de kerken in de bestrijding van de Covidpandemie.

ANBI Het CIO participeert mede namens de Remonstranten in een samenwerking met de Samenwerkende Brancheorganisaties Filantropie (SBF). Dit samenwerkingsverband voert het overleg met betrekking tot komende wetgeving en beleid rond fiscaliteit van donaties en filantropische activiteiten. Ook wordt overleg gevoerd over de toenemende beperkingen tot het financieel vrij storten van collecte-opbrengsten.

UBO De nieuwe wetgeving die rechtspersonen verplicht in een openbaar register vast te leggen wie de uiteindelijke belanghebbende is, meestal aangeduid als de 'UBO' ('ultimate beneficial owner'). Doel is het tegengaan van financieel-economische criminaliteit. Voor kerkgenootschappen en afgeleide rechtspersonen gelden op basis van de AVG andere eisen en ook vrijstellingen; de inschrijvings- en registratie-systematiek is in 2021 door de Kamer van Koophandel nog niet opgelost en leidt nu tot vertraging bij de inschrijving. Voortgaand is er ook

verwarring bij organisaties die betrokken zijn bij het tegengaan van financiële criminaliteit, zoals banken. Deze laatste hebben UBO-regels die in de praktijk niet aansluiten op de nieuwe wetgeving.

WBTR Op het voorgaande aansluitend is ook de nieuwe Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen; deze Wet is in 2021 in werking getreden. Het gevolg is dat bepaalde eisen worden gesteld aan de structuur van bestuurlijke verantwoordelijkheden en van toezichthoudende organen van BV's, NV's en ook van stichtingen en verenigingen; hierop bestaat geen uitzondering voor kerkelijk verbonden stichtingen e.d. In 2021 zou hieromtrent in CIO-verband een advies en standpunt bepaald worden, maar dat is nog niet tot stand gekomen, mede doordat de positie van CIO-secretaris in 2021 lang vacant was en werd waargenomen door een al overbelaste PKN-vertegenwoordiger.

E-Herkenning CIO realiseerde met de Kamer van Koophandel een juiste verwerking van kerkgenootschappen in het Handelsregister. Kerkgenootschappen hebben rechtspersoonlijkheid, maar bestuurders hiervan mogen niet geregistreerd worden in het Handelsregister vanwege het verbod vanuit de AVG op het vastleggen van een geloofsovertuiging. De inschrijving is niettemin noodzakelijk, omdat (plaatselijke) kerken ook gebruik moeten gaan maken van het systeem E-Herkenning voor bijvoorbeeld verwerking van Loonbelasting, het aanvragen van parkeervergunningen of de LEI-registratie voor beleggingen. E-herkenning is voor rechtspersonen en vergelijkbaar met de DigiD voor particulieren. In dit digitale aanvraag- en verwerkingsproces zijn in 2021 behoorlijke vernieuwingen tot stand gebracht, waardoor in 2022 grootschalig gebruik mogelijk wordt.

VOG Een ander onderwerp dat in CIO-verband al lange tijd wordt behandeld is in kerkgenootschappen te komen tot een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG), voor alle vrijwilligers, zoals bij de Remonstranten bijv. de 'contactleden'. Een dergelijk (gratis) VOG moet (digitaal) aangevraagd worden door een bij de Kamer van Koophandel geregistreerd kerkbestuurder. De uitwerking van deze methodiek heeft in dit tweede coronajaar wederom vertraging ondervonden; het staat voor 2022 op de agenda.

Expertmeetings Voor advies en ondersteuning bij de invoering van dit soort nieuwe werkwijzen voor de in CIO samenwerkende kerkgenootschappen, organiseert CIO in samenwerking met betrokken leveranciers van de diensten en ook met ministeries of hun uitvoerings-organisaties, zogenoemde expertmeetings. Ook vanuit de Remonstranten wordt

hieraan deelgenomen.

Homo-conversietherapie De Minister van Eredienst (ook in 2021 de Minister van Justitie Mr. F. Grapperhaus) heeft CIO om een reactie gevraagd ten aanzien van homo-conversietherapie; dit is door CIO geweigerd, omdat de CIO-leden/kerkgenootschappen allen verklaren dat in hun kerkgenootschappen van deze therapie geen sprake is; aan een onderzoek is niet meegewerkt.

Vertegenwoordiging De vertegenwoordiging van de Remonstrantse Broederschap in de Plenaire Vergadering ligt bij de Algemeen Secretaris; in de praktijk nam de heer P.W.A. Overdiep als plaatsvervanger steeds waar.

Alexander Overdiep

Interkerkelijk Contact in Overheidszaken – Geestelijk (CIO-G)

Geen verslag ontvangen.

Commissie voor de geestelijke verzorging bij de krijgsmacht (CIO-M)

Algemeen In CIO-M worden de Remonstranten vertegenwoordigd door mr. R. de Groot.

CIO-M Het CIO-M is het samenwerkingsorgaan van verscheidene protestantse kerken en de Oud-Katholieke Kerk van Nederland inzake militaire aangelegenheden. Het CIO-M is een commissie van het Contact in Overheidszaken (CIO) en heeft als opdracht op te treden als onverdeeld intermediair tussen kerken en overheid voor alle zaken de Protestantse Geestelijke Verzorging (PGV) betreffende (zie ook www.cioweb.nl). Het CIO-M treedt op als gesprekspartner voor de overheid, in casu het ministerie van Defensie. Het CIO-M adviseert met name over de manier waarop Defensie organisatorisch en personeeltechnisch inhoud geeft aan de Diensten Geestelijke Verzorging (DGV). Daarnaast benoemt het CIOM de hoofdkrijgsmachtpredikant en is het betrokken bij de werving en selectie van nieuwe krijgsmachtpredikanten. Het CIO-M overlegt daar waar mogelijk en zinvol met andere kerkelijke en levensbeschouwelijke zendende instanties, van Rooms-Katholieke, Joodse, Humanistische, Hindoe, Islamitische en Boeddhistische huize, waar het gaat over geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht. In 2021 vond dit overleg van de Gezamenlijke Zendende Instanties (GZI) diverse malen

plaats, in bijzonder goede sfeer en harmonie.

Discussies en besluitvorming in het CIO-M.

Rapport In 2020 kwam het rapport *Verkenning naar aanpassing van het besturingsmodel van geestelijke verzorging bij Defensie* gereed. Dit rapport is op verzoek en in opdracht van het ministerie van Defensie opgesteld door drs. Th.J.F.M. Bovens. Het rapport is de uitkomst van een onderzoek naar mogelijke aanpassingen en verbeteringen van het besturingsmodel voor de Diensten Geestelijke Verzorging bij Defensie. Naar aanleiding van dit rapport is door de Gezamenlijke Zendende Instanties en het ministerie van Defensie een nieuwe werkgroep ingesteld. Deze werkgroep heeft zich gebogen over een aantal aspecten van de rechtspositie van geestelijk verzorgers bij Defensie, die immers ambtsdrager, maar ook ambtenaar zijn. De werkgroep heeft met instemming van de zendende instanties vastgesteld, dat geestelijk verzorgers ook voor wat betreft hun status als ambtenaar op de op dat gebied geldende regels kunnen worden aangesproken en in het uiterste geval gesanctioneerd. Op dat punt zat onduidelijkheid in de rechtspositie. Ook is bepaald dat geestelijk verzorgers in de toekomst bij aanstelling de ambtenareneed afleggen. Voor nu al werkzame geestelijk verzorgers geldt die verplichting niet, ook al wenst de overheid dat wel. Bovenstaande doet niets aan af – en ook dát is nadrukkelijk vastgesteld – dat geestelijk verzorgers vanuit hun zending en opdracht de ruimte hebben en houden om zich profetisch-kritisch uit te spreken over alles wat met Defensie te maken heeft en wat binnen de organisatie en met mensen gebeurt. Als het met betrekking tot gedragingen en uitingen van geestelijk verzorgers toch op een lastige manier gaat schuren tussen staat en kerk, dan zal de overheid niet alleen met het CIOM spreken, maar ook met het afzonderlijke kerkgenootschap van een geestelijk verzorger. Mede ter wille van de onafhankelijkheid van de geestelijke verzorging zullen de Diensten Geestelijke Verzorging organisatorisch als bijzondere organisatie eenheid (BOE) rechtstreeks onder de Secretaris-Generaal worden opgehangen in plaats van onder het Defensie-ondersteunings-commando, waar zij sterker afhankelijk dreigen te worden van militaire commandanten. Over deze kwesties is uitvoerig gesproken binnen het CIOM zelf, maar onder leiding van de voorzitter van het CIOM en een lid van de ministeriële werkgroep ook met de geestelijk verzorgers zelf.

Zendende kerken Predikanten worden niet door het CIO-M gezonden, maar door hun eigen kerken en aangesteld door Defensie. Het CIO-M is wel be-

trokken bij het proces van werving en selectie, onder andere door het vaststellen van de sollicitatieprocedure en doordat CIO-M-leden deel uitmaken van de sollicitatiecommissies. De verschillende kerken die in het CIO-M vertegenwoordigd zijn, hebben vrijwel allemaal op gezette tijden contact met hun eigen krijgsmachtpredikanten. Zij rapporteren ieder op hun eigen wijze aan hun zendende kerken.

Vergaderingen CIO-M Het CIO-M kwam in 2021 zesmaal, waarvan drie keer online, in vergadering bijeen. Tijdens deze vergaderingen deden de hoofdkrijgsmachtpredikant en de predikant-secretaris als adviseurs onder andere verslag van diverse aangelegenheden die binnen de DGV aan de orde waren en/of vroegen advies hoe in specifieke situaties te handelen. **Onderwerpen van gesprek** waren onder andere: De beleidsnota PGV 2019-2022; Wel of geen instroom sollicitanten zonder professionele pastorale ervaring. De impact van de val van Kabul op hen die op uitzending zijn geweest naar Afghanistan; Het hernieuwde convenant tussen PThU, PKN en PGV met betrekking tot de bijzondere leerstoel Protestantse Geestelijke Verzorging bij de krijgsmacht.

Opvolging Hoofd-Krijgsmacht-Predikant (HKP)

Per 1 februari 2022 eindigde het dienstverband van ds. K.H. Ubels als HKP. Om in zijn opvolging te voorzien werd een Sollicitatie-Advies-Commissie (SAC) ingesteld, bestaande uit twee krijgsmacht-predikanten, twee leden van het CIO-M en de ambtelijk secretaris van het CIO-M. De SAC kon met een unanieme voordracht aan het CIO-M komen, die door het CIO-M ook con amore is overgenomen. Eind 2021 is ds. G.J. van der Ende bij Koninklijk Besluit benoemd tot HKP. Zijn termijn zal D.V. drie jaar omvatten.

Vacatures DGV In 2021 en de eerste maanden van 2022 zijn binnen de PGV drie vacatures ontstaan. De wervingsprocedure daarvoor is tijdig gestart. Er zijn drie kandidaten geselecteerd, waarvan één inmiddels in dienst is gekomen; verder is het wachten op de uitslagen van de Defensie-keuringen.

CIO-M/PGV-conferentie Wegens Corona was de jaarlijkse CIO-M/PGV-conferentie, die traditiegetrouw steeds in het voorjaar plaatsvindt, in 2020 uitgesteld naar het najaar van 2021. Om voldoende tijd te hebben om niet alleen allerlei beleidszaken, maar ook de inhoudelijke kant van het PGV-werk aan bod te laten komen en de onderlinge band weer aan te halen, besloeg de conferentie dit keer drie dagen. Tijdens de conferentie werd vooral aandacht besteed aan de feitelijke inhoud van het werk van PGV-ers. Mede daardoor beoordeelden de deelne-

mers de conferentie als uiterst geslaagd.

*Chris van den Berg, ambtelijk secretaris CIO-M
Rolf de Groot*

Interkerkelijk Contact in Overheidszaken – Onderwijs (CIO-O)

Instelling en mandaat van de commissie Het Interkerkelijk Contact In Overheidszaken (CIO) is een schakel tussen overheid en kerken. Van het CIO zijn ruim 30 kerken lid. De commissie CIO-Onderwijs is ingesteld door de plenaire vergadering van het CIO in 2007 ten behoeve van het godsdienstonderwijs op de openbare basisschool. Deze commissie is in juli 2009 namens de protestants-christelijke kerkgenootschappen opgetreden als centrale zending instantie in de oprichting van een overkoepelende landelijke (werkgevers)stichting voor alle godsdienstig/humanistisch vormingsonderwijs (Stichting GVO en HVO).

Vertegenwoordiging Mevr. M.E. Rosen Jacobson-van Dam, Rotterdam zit namens de Remonstrantse Broederschap en Vrijzinnigen Nederland in de commissie. De leden van de commissie worden voorgedragen door hun kerkgenootschap en stil zwiingend herbenoemd wanneer zij aftredend zijn. Dit wordt gemeld aan het CIO-plenair.

Taken en positie van CIO-O CIO-O heeft voor zover het de protestants-christelijke kerkgenootschappen betreft een adviserende taak richting het bestuur van PCGVO, de stichting die fungeert als werkgever voor hen die op de openbare scholen het protestants christelijk godsdienstig vormend onderwijs verzorgen. Die adviserende taak is verankerd in de statuten van PCGVO. CIO-O bezint zich daarnaast op vragen die te maken hebben met de verhouding staat – kerk- onderwijs en geeft in voorkomende gevallen gevraagd en ongevraagd advies aan het CIO over onderwerpen die liggen op dat terrein. De leden van het CIO-O zijn zich bewust van hun inhoudelijke verschillen, maar staan er gezamenlijk achter dat het goed is dat op openbare basisscholen kinderen op een respectvolle wijze kennis maken met godsdiensten in het algemeen en het (protestants) christelijk gedachtegoed in het bijzonder. Van uit die visie spreken zij hun waardering uit voor het werk van PCGVO en proberen daar een positieve bijdrage aan te leveren. Binnen het bestuur van PCGVO zijn de kerken vertegenwoordigd volgens een afgesproken verdeelsleutel, gelijkend op die welke wordt gehanteerd binnen het CIO. De commissie CIO-O is van mening dat de individuele bestuurs-

leden van de stichting PCGVO geen formele bestuurlijke binding hoeven te hebben met hun zending kerk.

CIO-O-vergaderingen in 2021 en PCGVO De commissie heeft in 2021 twee maal vergaderd. De volgende onderwerpen kregen veel aandacht: Als gevolg van de toegekende bekostiging zullen zowel het CvV (het overkoepelend Centrum voor Vormingsonderwijs) alsook PCGVO aan de voorwaarden van Good Governance moeten gaan voldoen. CIO-O staat daarbij positief tegenover de positiebepaling van het PCGVO-bestuur. Dat betekent dat CIO-O deelneemt aan de discussie over de herstructurering van de organisaties teneinde de eigen identiteit van PCGVO te waarborgen. Daarbij speelt ook de vraag wat de toekomstige positie/rol is van het CIO-O als Toezichthouder. De directeur van PCGVO, Wouter Knoester, woont de vergaderingen bij en doet daar verslag van de ontwikkelingen aldaar. In het huidige schooljaar wordt aan ongeveer 22.000 leerlingen lesgegeven via 1674 lessen per week. In corona-tijd zijn de lessen digitaal gegeven in overleg met de betrokken scholen. Op onze vergadering van 10 juni presenteerde lector Van Doleweerd zijn lectoraatsplan (dit lectoraat loopt vooralsnog tot 2024). Op de website wordt zijn taak als volgt beschreven: De komende jaren hoopt de lector het godsdienstpedagogisch en -didactisch handelen te onderzoeken van PCGVO-docenten. Daarbij zal hij nauw samenwerken met een kenniskring die de breedte van het veelkleurige PCGVO-veld weerspiegelt. De onderzoeksopbrengsten van het lectoraat zullen in de eerste plaats ten goede komen aan de toerusting van de PCGVO-docenten en aan concrete tools voor hun praktijk (zie: www.pcgvo.nl/nieuws/jan-van-doleweerd-lector-godsdienstig-vormingsonderwijs). Door allerlei ontwikkelingen is de deelname aan GVO en HVO in de grote steden minimaal. Er worden nu enkele pilots van Nieuwe Vormen uitgevoerd. Positief is dat de Stichting BOOR (Openbaar Onderwijs Rotterdam) op al haar scholen de Nieuwe vormen wil gaan invoeren.

CIO-O en de contacten met CIO-plenair en de zending kerken *CIO-Plenair*: De voorzitter woont, samen met andere voorzitters van CIO commissies, periodiek een gedeelte van de vergaderingen van het moderamen van CIO bij. Op 18 februari is via CIO-plenair een brief over burgerschapsonderwijs verzonden aan minister Slob en de onderwijscommissie van de Eerste Kamer. In die brief werd er m.n. op aangedrongen dat de inspectie terughoudendheid zal betrachten als het gaat om het

toezicht op de visie van scholen. Op 16 maart beantwoordde minister Slob dit schrijven positief. Op 23 april heeft mw. Van der Kolk het werk van onze commissie aan CIO-plenaire gepresenteerd. Op 21 december hebben mw. Van der Kolk en dhr. Van Walsum kennisgemaakt met dhr. Miedema, de nieuwe secretaris van CIO-plenaire. Financiën: De kosten voor zaalhuur incl. consumpties bedroegen € 449,45 en werden door de penningmeester van CIO-plenaire vergoed. Leden van de commissie CIO-O kunnen m.i.v. 1 januari 2021 de reiskosten niet meer via CIO-plenaire declareren, maar dienen daarvoor hun zendende instantie te benaderen. Met de zendende kerken: alle leden van de commissie zijn lid van een der zendende kerken. Zij informeren die kerken o.a. via het opsturen van dit jaarverslag.

CIO-O en de contacten met de Onderwijsraad
Annelies is als voorzitter van de commissie door de Onderwijsraad geraadpleegd over zijn advies Grenzen stellen, ruimte laten (een advies m.b.t. art.23 van de Grondwet).

Maaike Rosen Jacobson – van Dam

Landelijke Stichting Interkerkelijk Overleg in Schoolzaken (IKOS)

Inleiding In dit jaarverslag vermelden wij de belangrijkste activiteiten en ontwikkelingen van de Stichting Landelijk IKOS in 2021. Er is hard gewerkt aan het project om lessen GVO voor gebruik in specifiek de onderbouw te realiseren. IKOS Onderwijs werd verder gemoderniseerd en ook bestuurlijk waren er wijzigingen.

Samenstelling bestuur Annemieke van der Veen is penningmeester – en zit namens de VVP en de Remonstranten in het bestuur.

Bestuurlijke ontwikkelingen Het bestuur van Landelijk IKOS kwam in 2021 zeven maal bijeen, waarvan zes maal via ZOOM. Er is overleg gevoerd met PCGVO over o.a. de volgende agendapunten: De besturen van IKOS en PCGVO delen hun zorgen over de financiële mogelijkheden voor de ondersteuning van de methode IKOS-onderwijs. De naamsverandering van IKOS onderwijs in Op Weg met Verhalen. De samenwerking met de andere denominaties.

Overleg IKOS en VONKT In 2021 is er ook een aantal maal gesproken met VONKT over de update van de databank met lesmateriaal voor de docenten

www.zinvolleronderwijs.nl. Daarnaast is hen gevraagd om mee te denken voor een PR en acquisitieplan voor de vernieuwde lessenserie Op weg met verhalen. In 2022 wordt de bestaande flyer herzien en geactualiseerd. Er wordt ingezet op social media en er zullen advertenties geplaatst worden in Kleur op school. Er worden instructiefilms gemaakt voor de lessen onderbouw en over hoe te werken met Op weg met verhalen. Daarnaast zullen er workshops ontwikkeld worden voor gebruik van het materiaal. Regelmatig zal het materiaal door adviseurs onder de aandacht gebracht worden bij identiteitstrajecten en op studiedagen in het land.

IKOS onderwijs Halverwege 2021 is een nieuwe naam voor IKOS onderwijs gepresenteerd: Op weg met verhalen, lessen levensbeschouwelijke vorming voor het basisonderwijs. De naamsverandering beoogt beter te communiceren waar het ons omgaat. Hierover was uiteraard uitgebreid contact met VONKT. Thematisch wordt er regelmatig samengewerkt en aangesloten bij de methode Kleur. In 2021 waren de thema's: God in klanken; Zonder liefde ben je nergens; Aangenaam kennismaken; Stralend. De lessen zijn te vinden op onze website www.zinvolleronderwijs.nl.

Beleidsplan 2022-2025 In 2021 is een nieuw beleidsplan voor de periode 2022-2025 aangenomen. De focus van dit beleidsplan ligt op inhoudelijke vernieuwing: de afronding van het project voor de onderbouw van het basisonderwijs. Daarnaast zoeken we naar mogelijkheden om de ontmoeting met medegodsdiensten te ondersteunen via Op weg met verhalen. De exploitatie van Op weg met verhalen vraagt grote financiële offers. Hier gaat hopelijk de kost voor de baat uit. Gelukkig ontvangen we financiële steun van IKOS-afdelingen en zoekt het bestuur naar verbreding van het aantal abonnementen op Op weg met verhalen. We zoeken ook buiten het openbaar onderwijs. Ook kan een school een abonnement op Op weg met verhalen nemen.

Samenvatting De focus lag dit jaar bij de realisatie van het project: *Lessen godsdienstige vorming in de onderbouw in lessenserie IKOS onderwijs* en de naamsverandering van IKOS onderwijs in *Op weg met verhalen*. Wij hopen in 2022 oplossingen te vinden voor de financiële problemen.

*Marion Hurrelbrinck, Greetje Geluk-Westerman,
Annemieke van der Veen*

Interkerkelijke Stichting voor het Kerklied (ISK)

Algemeen Het kalenderjaar 2021 zijn de activiteiten van ISK evenals in 2020 belemmerd door de Covid-pandemie. Bijvoorbeeld zijn een Liedboekdag, om met geïnteresseerd publiek en professionals ervaringen rond het kerklied uit te wisselen en om behoeften te peilen, afgelast.

Streamen en auteursrechten Tegelijkertijd speelde ook de steeds voortgaande beperking tot gemeentezang in kerkdiensten. Het toenemend overgaan naar streamen en/of opnemen van kerkdiensten voor uitzenden via een internet, zijn merkbaar doorgebroken, samenkomen is een aspect dat het meest door kerkleden wordt gemist. De door de rijksoverheid zo sterk aanbevolen inzet van internet betekent auteursrechtelijk gezien een nieuwe openbaarmaking waarin contractueel niet of nauwelijks is voorzien en hetgeen stilzwijgend vooruit wordt geschoven.

Thuis zingen Rond de titel van het *Liedboek, Zingen en bidden in huis en kerk* (Liedboek 2013), merken we binnen de remonstrantse gemeenten dat het thuis zingen nauwelijks wordt uitgeoefend. De Covid-bestrijdingsmaatregelen hebben ook het functioneren van plaatselijke cantorijen e.d. verder tot stilstand gebracht.

Bestuur De vaste vier Bestuursvergaderingen per jaar van ISK, waarin 8 protestantse kerkgenootschappen uit Nederland en Vlaanderen samenwerken, hebben zich op één na beperkt tot internetvergaderingen over de voor reguliere voortgang noodzakelijke onderwerpen. Voorts hebben twee extra vergadering plaatsgevonden en een aantal van een communicatiewerkgroep, een aantal van een projectgroep Liedboekdag en een groot aantal van een psalmenredactie.

Psalmenbundel In 2021 is verdergaand hard gewerkt aan een Aanvulling bij het Liedboek, met nieuwe Psalmberijmingen én -melodieën van ruim 110 psalmen. De uitgave, in dezelfde vormgeving als het Liedboek, heeft als titel *Psalmen anders* en zal in 2022 gaan verschijnen. Door de uitgever is net rond de jaarwisseling 2021/2022 een vrij verkrijgbaar proefbundeltje uitgebracht dat 13 voorbeelden ter kennisname bevat. De nieuwe uitgave gaat geïntegreerd worden in de digitale uitgave op <https://liedboek.liedbundels.nu>, de website van het liedboek.

Compendium Het nu meest omvangrijke ISK-project is het Liedboek Compendium. Daaraan is hard doorgewerkt en het Compendium, wordt vanuit alle

kerkelijke richtingen en functies dagelijks geraadpleegd. Het Liedboek bijna driemaal zoveel liederen als de versie van 1973, terwijl de doelgroep kleiner is geworden. Daarom is het nieuwe Compendium verschenen als de voor iedereen gratis toegankelijke website www.liedboekcompendium.nl. Het is een bijna onmisbare verzameling informatie voor voorgangers, organisten, liturgen en andere geïnteresseerden. Van vele honderden liederen is inmiddels de achtergrondinformatie gepubliceerd. Nog tot in 2024 zal hieraan verder gewerkt worden.

Website www.kerklied.net Het beheer van de website is opnieuw opgepakt, maar door de Covid-maatregelen was het aantal vermeldenswaardige activiteiten gering; wel zijn er steeds bij de (liturgische) tijd passende liedsuggesties aangegeven.

Barnardbundel Een project waaraan ook met onderbreking in 2021 (en 2020) werd gewerkt en in het voorjaar 2022 gereed zal zijn is, in samenwerking met Uitgeverij Skandalon, de uitgave van alle liederen en bijpassende toelichtingen van de hand van Willem Barnard; het zal gaan om inmiddels drie omvangrijke bundels.

Vertegenwoordiging De Remonstrantse Broederschap wordt in het ISK-bestuur vertegenwoordigd door P.W.A. Overdiep (sinds begin 2014; nu bestuurslid in tweede en laatste termijn).

Alexander Overdiep

PAX/Interkerkelijk Vredesberaad

De Remonstranten zijn lid van het bestuur van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV). Samen met Pax Christi heeft het bestuur een recht van benoeming voor de Raad van Toezicht van de organisatie PAX. Ook de jaarstukken en het werkplan van Pax behoeven goedkeuring van het IKV en van Pax Christi. Er is een ernstig conflict ontstaan toen de directeur van Pax besloot om de functies van de identiteitsmedewerkers op te heffen. De identiteitsmedewerkers onderhouden de contacten met de aangesloten kerken. Het IKV-bestuur en Pax Christi hebben dit niet geaccepteerd, omdat hiermee de bijl aan de wortel van de christelijke identiteit wordt gelegd. Goos Minderman is gevraagd om in de komende tijd te bemiddelen tussen het IKV en Pax. Het IKV bestuur is een nuttig platform gebleken om met andere kerken van gedachte te wisselen over vredesvraagstukken in de ruime zin des woords.

Arriën Kruyt

Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (SMPR)

Algemeen In 1989 ontstond de interkerkelijke initiatiefgroep tegen seksueel misbruik in pastorale relaties (SMPR) waarin vertegenwoordigers van grote én kleine kerkgenootschappen in Nederland zitting namen, waaronder de Remonstranten.

Bestuur SMPR heeft tegenwoordig een Interkerkelijk Bestuurlijk Overleg inzake SMPR (IBO). In de IBO hebben zitting: vertegenwoordigers van de PKN, de Lutherse Synode, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten, de Oud-Katholieke Kerk, de Remonstranten, de Doopsgezinde Sociëteit, de Evangelische Broedergemeente, het Apostolisch Genootschap, de Zevendedags Adventisten en het kerkgenootschap van het Leger des Heils. SMPR is van en voor de aangesloten kerkgenootschappen maar werkt onafhankelijk.

Vergaderingen In 2021 heeft de IBO SMPR drie keer vergaderd op het hoofdkantoor van de PKN onder leiding van de voorzitter Machteld Stam (Doopsgezinde Sociëteit). Er is uitvoerig gesproken over de inbedding van de vertrouwenspersonen en de gemeente begeleiders binnen de SMPR en hoe de verhouding met de IBO geregeld moet worden.

Opleiding In 2021 hebben negen nieuwe vrijwilligers de opleiding vertrouwenspersonen en/of gemeente begeleiders met goed gevolg afgerond. Hiermee is het aantal inzetbare vrijwilligers weer op peil en kan het werk dus beter verdeeld worden over de gecertificeerden. Alle nieuwe vertrouwenspersonen en gemeentebegeleiders hebben een persoonlijk gesprek gehad met de SMPR-leden.

Webinars Door Corona is het niet mogelijk geweest om fysieke bijeenkomsten te organiseren. Wel hebben er drie webinars plaats gevonden die on-line goed bezocht zijn: 'Macht', 'Op zoek naar Oase in de woestijn' en 'Post-traumatische groei'.

Convenant Het nieuwe convenant is in 2021 eindelijk door alle aangesloten kerkgenootschappen ondertekend. Hiermee hebben dus alle deelnemers zich gecommitteerd aan de werkwijze van de IBO SMPR. Hiermee kon op 21 september 2021 ook het 20-jarig bestaan van het meldpunt SMPR gevierd worden.

AdRem over seksisme De Ad Rem van oktober 2021 met als thema seksisme in de kerk heeft de SMPR voor de remonstranten extra onder de aandacht gebracht. Op de remonstrantse website is alle informatie laagdrempelig te vinden.

Mariëlle van Royen

Stichting Nederlandse Zeevarenden Centrale (NZC)

Joël Vlasblom is vertegenwoordiger. We hebben geen verslag ontvangen.

Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst (SPKK)

Museum Catharijneconvent in coronatijd Na een lange lockdown, mocht het museum vanaf 5 juni weer open voor publiek. Vanaf 25 juni opende de expositie Maria Magdalena. Museummedewerkers hebben vooral thuis gewerkt. In het najaar leek het alsof de gang van zaken weer bijna net was als voorheen, maar opnieuw gooide corona roet in het eten en moest het museum de deuren weer sluiten. Uiteindelijk hebben we in 2021 48.500 bezoekers mogen verwelkomen met de prachtige tentoonstelling Maria Magdalena in dit moeilijke jaar.

Nieuwe collectiepresentatie Wij werken aan een nieuwe collectiepresentatie. Dit is een langjarig ontwikkelingstraject, waarbij het museum intensief gaat samenwerken met het onderwijs. In de keuze om de collectiepresentatie voor en samen met het onderwijs te maken is het museum uniek in Nederland. Het museum wil alle opgedane ervaring van het succesvolle, educatieve project *Feest! Weet wat je viert* hierin meenemen. We hebben een aantal inspiratiedagen georganiseerd, waarin we met elkaar overlegden over nieuwe tentoonstellingsthema's. Onze plannen zijn voorgelegd aan een delegatie vanuit het SKIN (Samen Kerk in Nederland) en een panel met leerkrachten.

Tempelberg Het model van de Tempelberg in Jeruzalem, afkomstig uit de collectie van het Bijbels Museum, is dit jaar prachtig gerestaureerd en dit voorjaar geplaatst in de educatieve presentatie *Feest! Weet wat je viert*. Het model behoort tot de zogenoemde collectie ds. Schouten, de kerncollectie van het Bijbels Museum, die in zijn geheel in ons museum is opgenomen. Naar deze collectie is veel onderzoek gedaan door Hermine Pool, voormalig conservator van het Bijbels Museum, die in januari 2021 op dit onderwerp promoveerde met het proefschrift *Soli Deo Gloria: Het Bijbels Museum van ds. Leendert Schouten (1828-1905) als getuigenis van de profetische en historische waarheid van de Bijbel: Een dubbelbiografie*.

Bestuur Ds. J.H. Röselaers is namens de Remonstranten bestuurslid in de SPKK.

Joost Röselaers

Stichting Kerkelijke Afgevaardigden Museum Catharijneconvent

De stichting is medeverantwoordelijk voor het Programma toekomst religieus erfgoed. Het doel van dit programma is om samen met de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed en gemeenten religieus erfgoed voor de toekomst veilig te stellen ondanks de ontkerkelijking. Het gaat hierbij niet alleen om de gebouwen maar ook om de interieurs en voorwerpen die in de eredienst worden gebruikt. Eind november 2021 zijn vijf publicaties verschenen, die het resultaat zijn van het onderzoeksprogramma Kennisagenda Religieuze Interieurs in Nederland. Zie: <https://www.catharijneconvent.nl/advies-voor-kerken/religieuze-interieurs/>

Arriën Kruyt

Internationale Oecumene

- **World Council of Churches (WCC)**
- **World Communion of Reformed Churches (WCRC)**
- **Communion of Protestant Churches in Europe (CPCE)**
- **Conferences of European Churches (CEC)**

Veel geplande bijeenkomsten van de internationale oecumenische verbanden waarbij de Remonstrantse Broederschap is betrokken werden ook in 2021 en begin 2022 uitgesteld wegens de Covid-19-pandemie. Hoewel er ook enkele onlinebijeenkomsten zijn geweest, o.a. van de CEC, waar ds. Joost Röselers aan heeft deelgenomen. De volgende assemblee van de Wereldraad van Kerken zal plaatsvinden van 31 augustus tot 8 september 2022 in Karlsruhe. De Remonstrantse Broederschap zal daar vertegenwoordigd worden door ds. Kim Magnee en ds. Rachelle van Andel. Ter voorbereiding op de assemblee van de Wereldraad heeft de Raad van Kerken een Nederlandse vertaling uitgegeven van de voorbereidingsstekst, voorzien van een gespreks-handleiding. Deze brochure verscheen najaar 2021 in de reeks Oecumenische Bezinning, een uitgave van de Raad van Kerken in Nederland.

Peter Nissen en Leonie van Staveren

B. Vrijzinnige Samenwerking

International Association for Religious Freedom (IARF-NLG)

Bijeenkomsten Dit was het tweede jaar dat het bestuur met name door het Coronavirus digitaal (via Zoom) heeft vergaderd. Ook de algemene Ledenvergadering vond 24 april via Zoom plaats. Kees de Haas trad weer toe tot het bestuur als voorzitter, Tina Geels werd vice-voorzitter. Bert Companjen bleef penningmeester en secretaris a.i., en Marie Louise Dutilh bleef bestuurslid.

In de vergadering werd uitvoerig gesproken over de contacten met aanverwante organisaties. De Vrijzinnigen NL (voormalig NPB) hebben hun lidmaatschap van de IARF opgezegd. De Remonstranten overwogen ook hun lidmaatschap op te zeggen en de VVP toont weinig betrokkenheid. Er kwam dit jaar geen Nieuwsbrief uit. In 2022 zal er een speciale editie uitkomen. Op 31 december 2021 telde de IARF NL 33 leden.

Projecten De Hongaars-Roemeense Unitarische theologiestudent Lóránd Ilkei nam deel aan het project Bridging Gaps 2021. Wij steunden dit project financieel. Het gaat hier om een uitwisselingsprogramma van PThU en de VU met onder andere het Protestants Theologisch Instituut in Cluj-Napoca in Roemenië. Na dit jaar zal het programma niet meer door de Remonstranten worden voortgezet en dus niet meer financieel door ons ondersteund.

We gaven verder financiële ondersteuning aan het werk van AISA-NGO in Almere voor hun interreligieuze paviljoen bij de Floriade en aan het Utrechts Platform voor levensbeschouwing en religie die een brochure uitbrachten van hun 10 jarig bestaan.

Het archief Annelies Trenning stopte met het archiefwerk. Zij is uitvoerig bedankt voor haar grote inzet. Wytse Dijkstra en Fred van Maarschalkerwaart zetten het werk verder voort op het Remonstrants Bureau te Utrecht.

IARF EME De EME-conferentie in Boedapest kon ook dit jaar vanwege Corona niet doorgaan. Op 8-13 mei vond er een digitale (via Zoom) EME conferentie plaats met als onderwerp 'Does religion set you free'.

IARF Internationaal Dit jaar werden er drie digitale Motivational Dialogues gehouden: Op 24 januari, Interfaith Encounters in the Holy Land, op 28 maart, Peaceful Coexistence in Zoroastrianism en

op 28 november, Religious Discrimination and the Misappropriation of Symbols. Er waren twee newsletters van IARF internationaal, in februari en in oktober. Kees de Haas en Wytse Dijkstra namen op 27 juli deel aan de digitale voorbereiding van de vergadering van de Council. Het internationale congres is verschoven naar 2023. Voor meer informatie zie de website www.iarfederland.nl

Marie Louise Dutilh

Stichting Stimulering Vrijzinnig Gedachtegoed (SSVG)

Inleiding In 2013 werd door de Remonstrantse Broederschap, de Vrijzinnige geloofsgemeenschap NPB (thans Vrijzinnigen Nederland) en de Algemene Doopsgezinde Sociëteit de *Stichting Stimulering Vrijzinnig Gedachtegoed* opgericht.

Bestuur Van elk van deze drie participanten maken twee vertegenwoordigers deel uit van het stichtingsbestuur. De remonstrantse vertegenwoordigers in het stichtingsbestuur waren in het verslagjaar Jan Hendriks en Arriën Kruyt.

Doelstelling De stichting werd opgericht, omdat de vrijzinnige Stichting Senioren Huisvesting Zuid-Veluwe een substantieel bedrag beschikbaar wilde stellen ten behoeve van de brede vrijzinnigheid. In overleg tussen de toenmalige vertegenwoordigers van Doopsgezinden, NPB en Remonstranten werd besloten dat het geld vooral besteed zou moeten worden aan een leerstoel voor een bijzonder hoogleraar vrijzinnig gedachtegoed en aan de vorming van een vrijzinnig universitair netwerk (VUN). De SSVG wil een vrijzinnig geluid laten horen in het publiek debat, een verbindende rol spelen tussen alle vrijzinnige groeperingen en streeft naar samenwerking met alle vrijzinnigen in Nederland. De bijzondere leerstoel werd verbonden aan de Universiteit voor Humanistiek (UvH). Sinds 2015 is Laurens ten Kate (die als docent werkzaam was aan de UvH) bijzonder hoogleraar Vrijzinnige religiositeit en humanisme.

Activiteiten van de stichting in 2021 Als gevolg van de pandemie moesten helaas ook in dit verslagjaar veel activiteiten worden geannuleerd. Bovendien was Wies Houweling gedurende een groot deel van het jaar niet in staat om haar werkzaamheden als coördinator uit te voeren als gevolg van een sabbatical periode en van gezondheidsredenen en dit had ook gevolgen voor de activiteiten van de stichting. Het bestuur vergaderde vier keer, waarvan één keer via Zoom en de laatst geplande vergadering in

december werd door de nieuwe lockdown uitgesteld. De uitgestelde, voor iedereen toegankelijke, cursus over het onderwerp *De toekomst van het vrijzinnig gedachtegoed* kon doorgaan in september en oktober. In de goedbezochte colleges, die werden gehouden in het gebouw van de Universiteit voor Humanistiek, gaf Laurens ten Kate een boeiend beeld van een aantal vrijzinnige denkers. In 2022 volgt een verdiepingscursus. Op de website verscheen een aantal blogs over actuele onderwerpen, o.a. over vrijheid in tijden van corona. Er werd gestart met de productie van podcasts. De stichting is initiatiefnemer van het Vrijzinnig Universitair Netwerk (VUN), waarvan de meeste hoogleraren die een vrijzinnige leerstoel bekleden lid zijn (zoals o.a. Christa Anbeek). Het VUN nam onder meer het initiatief voor de uitgave van een Vrijzinnig Lexicon. Van de geplande reeks diners pensants over het thema *Vrijheid onder druk* kon uitsluitend nog het diner pensant dat in de Geertekerk in november doorgaan. Sprekers over dit thema waren Enis Odaci (van de Stichting Humanislam), Paul Scheffer en Laurens ten Kate. Het was volgeboekt. Verheugend was dat er veel jonge deelnemers waren (voornamelijk studenten). Een nieuwe reeks diners pensants over het thema *Verbondenheid onder druk* is in voorbereiding en zal in 2022 van start gaan. Drie promovendi zijn onder leiding van Laurens ten Kate bezig aan onderzoeken over goed ouder worden, waarbij vooral gezocht wordt naar het antwoord op de vraag hoe vrijzinnigheid kan helpen in het levensloopsperspectief van ouderen. De nieuwsbrief die enkele keren per jaar verschijnt, heeft nu meer dan duizend abonnees. Het bestuur is bezig met het ontwikkelen van een lange termijnvisie en wil hierin nadrukkelijk de partners (Doopsgezinden, Remonstranten en Vrijzinnigen Nederland) betrekken om hierdoor tot meer vrijzinnige samenwerking te komen. Op www.voormeervrijzinnigheid.nl, de website van de SSVG is nog veel andere informatie te vinden.

Jan Hendriks en Arriën Kruyt

C. Geloof en Samenleving

Nederlandse Zendingsraad (NZR)

De remonstrantse vertegenwoordiger, Tina Geels, heeft haar taak teruggegeven aan het bestuur van Geloof en Samenleving. De opvolging is nog onderwerp van discussie. Er is geen verslag binnengekomen.

Stichting Protestants Luchthaven Pastoraat (SPLS)

Missie De SPLS wil vanuit een protestants-christelijke identiteit en in oecumenische samenwerking met de andere pastores reizigers van de Luchthaven Schiphol pastorale en diaconale verzorging, toerusting en ondersteuning bieden. De volgende waarden zijn daarbij heel belangrijk: respect, dialoog, betrouwbaarheid en compassie.

Doelstelling De Stichting Protestants Luchthavenpastoraat Schiphol, opgericht op 16 juni 2009, heeft tot doel: a. Het behartigen van de materiële belangen van het Protestantse Luchthavenpastoraat; b. Het laten vervullen van het pastoraat; c. Het adviseren en ondersteunen van het pastoraat.

Het Luchthavenpastoraat op Schiphol in 2021

Net als in 2020 heeft de corona-epidemie ook het afgelopen jaar zeer grote invloed gehad op de werkzaamheden van de pastores op de Luchthaven. Met name de aard van de vragen en problemen waarvoor er een beroep op hen werd gedaan waren grotendeels corona gerelateerd. Zij vroegen vaak veel extra tijd en een grote mate van flexibiliteit en creativiteit. Het betrof in de meeste gevallen passagiers die vanwege de coronaregels – die vaak per land verschillend waren – op Schiphol gestrand waren. Het vinden van een oplossing, zodat de betreffende passagiers hun reis konden vervullen kostte vaak meerdere dagen. Ook al lag het aantal passagiers, dat via Schiphol reisde flink lager dan in de jaren voor corona toch werd er dit jaar vaker een beroep gedaan op het LHP. De combinatie van meer vragen en een grotere tijdsduur legde een extra zware druk op de pastores. Een bijkomend probleem daarbij was, dat vanwege de coronamaatregelen op Schiphol zelf vrijwel het gehele jaar slechts één pastor tegelijkertijd aanwezig kon zijn. Mede door de goede onderlinge samenwerking heeft dit echter nooit tot onoverkomelijke problemen geleid. In gewone jaren nemen ook de vrijwilligers van het LHP door hun aanwezigheid in het Meditation Center

veel van het werk voor hun rekening. Dit jaar mochten ze de eerste zes maanden de Luchthaven in het geheel niet bezoeken. Vanaf midden 2021 konden de vrijwilligers gelukkig niet alleen op zondagen, maar ook op doordeweekse dagen weer aanwezig zijn, zij het slechts voor een dagdeel. Het toerustingsprogramma kon geen doorgang vinden vanwege de maatregelen, met als enige uitzondering de studiedag in oktober. Het grote aantal verzoeken om assistentie en de aard van de problemen zorgden ervoor, dat de contacten met verschillende instanties binnen en buiten de Luchthaven geïntensiveerd werden en er ook diverse nieuwe contacten gelegd werden. Ondanks de onzekerheden rond de coronapandemie zijn de gesprekken met de Schipholgroep over een nieuw contract voor de jaren 2021 – 2022 succesvol afgerond en zijn er goede afspraken gemaakt voor de komende jaren. Daarmee werd opnieuw zichtbaar hoezeer het werk door Schiphol gewaardeerd wordt. Dat blijkt ook uit het feit, dat er dit jaar afspraken gemaakt zijn over de wijze waarop Schiphol meewerkt om de bekendheid van het LHP te vergroten. Er kwam een nieuwe contactpersoon voor het pastoraat van de PR-afdeling die met een werkgroep luisterde naar de wens voor ondersteuning in de PR. Er werd een film gemaakt die werd gedeeld via de sociale kanalen van Schiphol, de vernieuwde website werd gelinkt aan de site van de luchthaven en via allerlei kanalen werd geregeld aandacht aan het LHP besteed. De beperkingen die corona met zich meebracht voor de aanwezigheid van de pastores op de Luchthaven hadden ook gevolgen voor de financiële ondersteuning door de Schiphol Groep. Gelukkig kon dit merendeels opgevangen worden door een beroep op de NOW-regeling van de overheid.

Het Protestantse Luchthavenpastoraat in 2021

Bestuur Het bestuur van onze Stichting is in 2021 ongewijzigd gebleven. Het bestond aan het einde van het verslagjaar uit: de heer P.B. Poort (voorzitter), de heer J.W. Blankert (secretaris), de heer J.M. Warning (penningmeester), mevrouw J.M. van Alphen, representant van de PKN, mevrouw G-J. de Meijer representant van de Remonstrantse Broederschap, mevrouw A.M. van Oudenallen, representant van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit en de heer F.L. De Vries. Ook in 2021 heeft het bestuur viermaal vergaderd. In de vergaderingen staan m.n. het werk van de eigen pastor en de financiële situatie van de Stichting centraal. Het gezamenlijke beleid wordt voorbereid door en vastgesteld in de vergaderingen van de Stichting Ondersteuning Luchthavenpastoraat Schiphol (SOLS). In deze Stichting

overleggen de drie Stichtingen (Rooms-Katholiek, Oud-Katholiek/ Anglicaans en Protestants) samen. SOLS vertegenwoordigt ook het LHP in de gesprekken met de Schiphol Group. Namens SPLS nemen de heren Poort, Warning en Blankert deel aan de vergaderingen van SOLS.

Werkzaamheden *A Het behartigen van de materiële belangen van het Protestantse Luchthavenpastoraat* De financiële basis voor het werk van het LHP is de jaarlijkse bijdrage van de Schiphol Group. Via SOLS wordt deze bijdrage over de drie Stichtingen verdeeld. Ook heeft SPLS in 2021 weer gebruik kunnen maken van de NOW-regeling. Daarnaast zijn ze ook zelf verantwoordelijk voor een deel van de financiering: 1. Borging van de bijdragen vanuit de landelijke kerkelijke organen. Vanaf eind 2010 wordt de jaarlijkse structurele bijdrage van de PKN voldaan vanuit de Solidariteitskas. Met ingang van 2014 ontvangt men ook een bijdrage van de Remonstrantse Broederschap. Sinds 2017 ook een bijdrage van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit. Het bestuur is dankbaar voor de wijze waarop zij mede verantwoordelijk willen dragen voor onze aanwezigheid op de luchthaven. 2. Overige fondswerving door SPLS. In 2021 zijn er geen nieuwe pogingen ondernomen om nieuwe fondsen aan te boren. Wel werden er enkele (eenmalige) giften en een aantal collecte-opbrengsten ontvangen. Men is blij met en dankbaar voor al deze blijken van betrokkenheid bij het belangrijke werk. Helaas was het voor ds. Marieke Meiring dit jaar veel minder mogelijk voor te gaan in kerkdiensten en/of op gemeenteavonden iets over het werk van het LHP te kunnen vertellen. *B Het laten vervullen van het pastoraat* Sinds 1 november 2015 vervult ds. Marieke Meiring de functie van luchthavenpastor in dienst van de Stichting Protestants Luchthavenpastoraat Schiphol. In 2021 heeft er één gesprek plaats gevonden met de door het bestuur ingestelde begeleidingscommissie. Daarnaast is een functioneringsgesprek gehouden. Naast het vervullen van de dagelijkse taken heeft de pastor in 2021 haar talent om netwerken op te bouwen uitstekend benut. Het aantal mensen dat het belang van het pastorale werk op Schiphol onderkent groeit. Ook binnen de Schipholorganisatie zijn de contacten – mede door de coronacrisis en de problemen die dit veroorzaakt(e) voor de passagiers – geïntensiveerd, waardoor de professionele kwaliteit wederzijds toeneemt. Ds. Meiring is als predikant met een bijzondere opdracht ambtelijk verbonden aan de Oecumenische Kerkgemeenschap De Ark in Hoofddorp. In dit kader gaat zij jaarlijks één keer voor in de Ark.

C Het adviseren en ondersteunen van het pastoraat Dit is in eerste instantie vooral de taak van SOLS. De interne afstemming tussen de drie stichtingen draagt steeds meer bij aan de kwaliteit, uitstraling en bekendheid van het Luchthavenpastoraat. Dit was in 2021 onder andere zichtbaar in het gezamenlijk uitbrengen van een inhoudelijk en financieel Jaarverslag Luchthavenpastoraat 2020. De SPLS vervulde ook in 2021 de voorzittersrol. Het bestuur ziet naast de activiteiten van de pastor ook zelf kansen om het Luchthavenpastoraat onder de aandacht te brengen. Eén van de mogelijkheden is onze website www.prot-luchthavenpastoraat.nl. Deze is begin 2021 compleet vernieuwd en maakt nu een integraal onderdeel uit van airportchapchlaincy.nl. De nieuwe website is ontworpen door enkele jongeren in ons netwerk. Men is hen heel dankbaar voor het werk, dat zij geleverd hebben.

Vrijwilligers Het onderhouden van de contacten met de vrijwilligers was het afgelopen jaar door de corona anders dan anders. Zo kon de nieuwjaarsbijeenkomst niet fysiek plaatsvinden. Gelukkig kon de studiedag in tegenstelling tot 2020 dit jaar wel gehouden worden. Er werd een bezoek gebracht aan de moskee in Hoofddorp. Hier werd gesproken over de rol van de moskee in de Hoofddorpse samenleving. 's Middags kregen de deelnemers algemene informatie over de Islam door de hoofdredacteur (online redactie) van Volzin, dhr. Enis Odaci.

Gloria-Jeanne de Meijer

